

Рахункова палата

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Рахункової палати
26.08.2025 № 21-2

ЗВІТ

**ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ
ДІЯЛЬНОСТІ (ЕФЕКТИВНОСТІ)**

**НА ТЕМУ
«ГУМАНІТАРНЕ РОЗМІНУВАННЯ
ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ:
ВІДНОВЛЕННЯ БЕЗПЕКИ
ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ВИРОБНИЦТВА»**

Відповідальний:

заступник Голови
Рахункової палати
Сергій КЛЮЧКА

Київ

www.rp.gov.ua

ВСТУПНЕ СЛОВО

Гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення є одним із ключових викликів для України як у період військової агресії Російської Федерації проти України, так і під час післявоєнного відновлення та розбудови держави.

Значна частина сільськогосподарських земель, насамперед на деокупованих територіях та в регіонах активних бойових дій, зазнала забруднення вибухонебезпечними предметами. Це питання не лише сфери безпеки, а й відновлення економіки, забезпечення продовольчої стабільності та повернення людей до нормального життя. Неможливість доступу до сільськогосподарських земель внаслідок забруднення вибухонебезпечними предметами суттєво ускладнює роботу аграрного сектору та ставить під загрозу продовольчу безпеку країни.

Рахункова палата провела аудит діяльності (ефективності) на тему «Гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення в Україні: відновлення безпеки та сільськогосподарського виробництва», мета якого — оцінити ефективність заходів, виявити можливі проблеми та надати рекомендації для покращення цього процесу.

Звичайно, Україна лише розпочинає відновлення безпеки та розмінування земель сільськогосподарського призначення, проте маємо надію, що вчасно проведений та якісний аудит сприятиме пришвидшенню очищення земель, що дасть змогу аграріям безпечно повернутися до роботи, відновити виробництво сільськогосподарської продукції та забезпечити стале економічне зростання регіонів.

Цей звіт містить огляд поточного стану, ключові проблеми та рекомендації, спрямовані на прискорення процесу очищення земель від вибухонебезпечних предметів. Сподіваємося, що результати аудиту допоможуть сформувати ефективну стратегію та сприятимуть відновленню безпеки та сільськогосподарського виробництва.

Дякуємо за співпрацю об'єктам контролю та всім, хто долучився до складання аудиторського звіту. Щиро вдячні експертам проєкту ЄС «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів в Україні» (EU4PFM) за методологічний супровід аудиту.

Заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	2
РЕЗЮМЕ	4
ВСТУП	11
1. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	14
1.1. ЯК ПЛАНУВАЛИСЯ ЗАХОДИ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	14
1.2. ЯК ВИКОНАНІ ПЛАНИ З РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	22
2. НАСКІЛЬКИ РЕЗУЛЬТАТИВНО ТА ВІДПОВІДНО ДО ВСТАНОВЛЕНИХ ПРАВИЛ ВИКОРИСТАНО КОШТИ НА ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ	32
2.1. ЧИ СПРИЯЛО НАДАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ ЗА ГУМАНІТАРНЕ РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ТОВАРОВИРОБНИКАМ У 2024 РОЦІ ПОВЕРНЕННЮ ЗЕМЕЛЬ В ОБІГ	33
2.2. НАСКІЛЬКИ ВІДПОВІДНО ДО ВСТАНОВЛЕНИХ ПРАВИЛ ВИКОРИСТАНО КОШТИ НА ПРИДБАННЯ МАШИН, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ОБЛАДНАННЯ І КОНСТРУКЦІЙ.....	58
3. ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	67
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ	78
5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ	82
ДОДАТКИ	85
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	109

РЕЗЮМЕ

КЛЮЧОВІ ФАКТИ

**174 тис. км²
(17,4 млн га)**

зазнали впливу
інтенсивних бойових дій

11 млрд дол. США —
щорічні втрати ВВП

1,1 млрд дол. США —
недоотримані податкові
надходження

1189,6 млрд грн —
збитки від засмічення
та забруднення ґрунтів

• **139 тис. км²
(13,9 млн га)** —
потенційно замінована територія
(~23 % площі України)

• **9,85 млн га**
недоступні с/г землі у 10 регіонах

• **6,37 млн людей**
проживають на потенційно
небезпечних територіях

• **191 аграрій загинув**
(02.2022–02.2025)

ВКЛЮЧЕНО ДО ПЛАНУ

Сил безпеки та оборони:

2023 — **470,85 тис. га**

2024 — **512,12 тис. га**

Укладено компенсаційних договорів:

9,5 тис. га

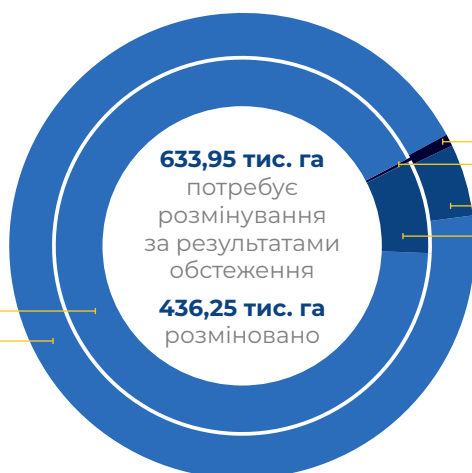
■ Сили безпеки та оборони
(ДСНС та ДССТ (Міноборони))

■ Оператори ПМД

■ Оператори ПМД
(компенсаційні договори)

■ **578,9 тис. га (91 %)**

■ **412,7 тис. га (95 %)**

■ **2,55 тис. га (1 %)**

■ **2,55 тис. га (0 %)**

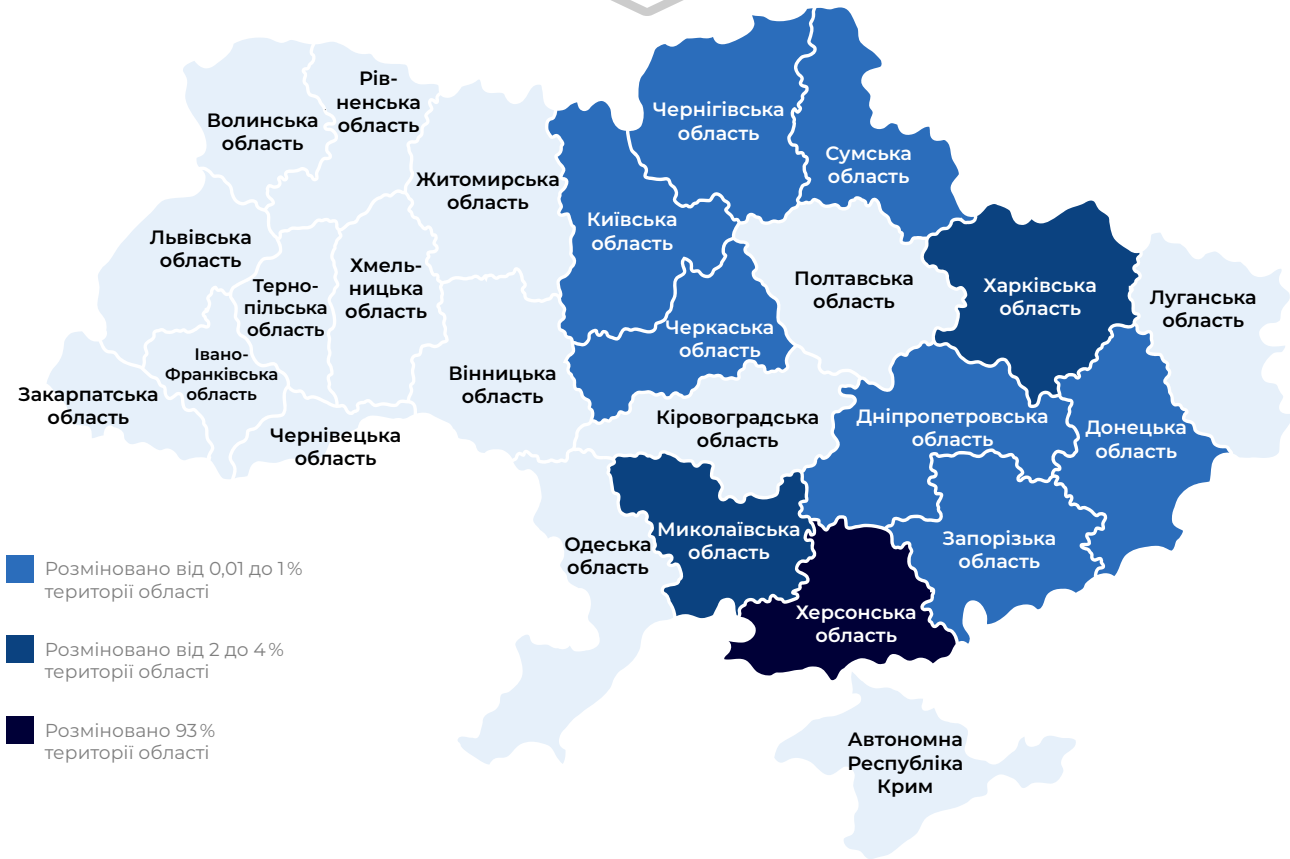
■ **21,0 тис. га (5 %)**

■ **52,5 тис. га (8 %)**

ПОВЕРНЕНО В ОБІГ

за виданими сертифікатами —
7,75 тис. га

за результатами оперативного
обстеження —
402,7 тис. га

Запроваджено бюджетну програму компенсацій за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення

- 206 заявок, 47 договорів
- 532,36 млн грн перераховано на ескроу-рахунки
- 140,2 млн грн перераховано операторам ПМД
- 2,45 млн грн повернено до бюджету
- 13,96 млн грн (розрахунково) — завищення витрат на оплату послуг з гуманітарного розмінування

ЗАЛУЧЕНО

- кошти «UNITED24»: 133,9 млн грн — використано придбано: 102 спеціалізовані машини для розмінування та інші засоби (1008 од.)
- Грантові угоди JICA: 2008,64 млн грн — використано; 35 відс. — обсяг постачання техніки станом на 01.01.2025

Мета аудиту:

- оцінити ефективність та результативність заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення в Україні.

Предмет аудиту:

- система організації та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення та повернення їх у використання.

Ключові питання аудиту:

- як забезпечено формування та реалізацію заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення;
- наскільки результативно та відповідно до встановлених правил використано кошти на виконання заходів із гуманітарного розмінування.

Чому провели цей аудит

В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України значна частина територій, зокрема сільськогосподарських угідь, зазнала мінного та вибухонебезпечного забруднення. За оцінками експертів, потенційно забрудненими залишаються понад 139 тис. км² (13,9 млн га), що становить близько чверті території держави. Мінна небезпека створює критичні загрози для життя і здоров'я населення, унеможливує безпечне ведення сільського господарства, гальмує процеси відновлення та ставить під загрозу продовольчу безпеку України.

У відповідь на виклики, пов'язані з гуманітарним розмінуванням, Уряд України започаткував нові механізми державної підтримки, зокрема компенсації агровиробникам витрат на розмінування сільськогосподарських земель. Водночас із розширенням кола операторів протимінної діяльності, залученням міжнародної допомоги та запровадженням електронних інформаційних систем постала необхідність оцінити ефективність і результативність реалізованих заходів.

Узагальнюючі висновки

Неефективність та фрагментарність у сфері гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель в Україні. Нинішній рівень спроможності операторів протимінної діяльності в Україні є недостатнім для належної організації та своєчасного

виконання робіт з гуманітарного розмінування у необхідних обсягах. Через гостру нестачу спеціалізованої техніки, кваліфікованого персоналу та сертифікованих операторів ПМД (насамперед у сфері механізованого розмінування), за **поточних темпів повне очищення забруднених сільськогосподарських земель триватиме понад 80 років**. Такий тривожний прогноз потребує термінового проведення системної реформи.

Ключові проблеми

Попри масштаб мінної загрози та вибухової небезпеки, система розмінування в Україні не є достатньо ефективною та скоординованою для належного реагування на ці виклики. Планування і реалізація заходів ускладнюються фрагментарним розподілом повноважень, недостатнім нормативним регулюванням, наявністю ненадійних даних та нефункціонуванням єдиного національного нагляду. Ці структурні недоліки призвели до неповного охоплення заходами з гуманітарного розмінування та оперативного очищення небезпечних територій, дублювання зусиль і нерезультативного використання ресурсів, що значно затримує повернення земель до сільськогосподарського використання.

Фрагментарне та неузгоджене планування: плани розмінування на 2023–2024 роки формувалися без належного нормативного врегулювання, що призвело до незабезпечення уніфікованого підходу до формування, затвердження, моніторингу і звітування за відповідними планами на центральному та регіональному рівнях. Багато регіональних планів базувалися на неперевірених або застарілих даних, що призвело до включення до них неперіоритетних або вже обстежених ділянок. Це спричинило низьку ефективність використання ресурсів, несвоєчасне реагування на мінну загрозу, що створює ризики уповільнення очищення територій, повторних витрат і загрожує продовольчій безпеці загалом.

Часткова реалізація заходів: у 2023 році було обстежено лише 60 відс. запланованих площ, очищено — 145,8 тис. га, у 2024 році ситуація дещо покращилася: обстежено 62 відс. плану, очищено — 266,9 тис. га. Водночас ведення бойових дій, обмежений доступ до територій, гостра нестача техніки (спеціалізовані механізовані комплекси, ДСНС та Міноборони (ДССТ) мають лише 55–75 відс. необхідного обладнання) та персоналу (укомплектованість кадрами в Міноборони (ДССТ) становить 79 відс. та ДСНС 68 відс.) суттєво обмежують спроможність оперативного очищення небезпечних територій.

Недоліки фінансування та механізму компенсації: незважаючи на наявність державного та міжнародного фінансування (гранти, благодійні внески) заходів із гуманітарного розмінування, використання цих коштів було недостатньо результативним. Індикатор Плану відновлення (Ukraine Facility) на 2024 рік «Інвестиції в розмінування» на 31.12.2024 виконано лише на 13,2 відс. обсягу зобов'язань (75 млн євро), що свідчить про значне відставання. Попри зменшення 04.08.2025 цільового показника до 30 млн євро, рівень виконання за 2024 рік — лише 30,4 відсотка. З урахуванням скорочення бюджетних призначень у 2025 році (на 700 млн грн), прогнозне виконання індикатора у визначений

термін (до II кварталу 2026 року) становить 51,4 відс., що засвідчує ризики його невиконання. Зазначене може призвести до негативних наслідків у частині дотримання міжнародних зобов'язань України, зниження рівня довіри європейських партнерів, а також обмеження можливостей подальшого фінансування в рамках Ukraine Facility.

Одна з головних проблем — надмірна складність механізму компенсації аграріям, що знижує їхню участь у бюджетній програмі компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення. В 2024 році фактично розмінування /очищення с/г земель за компенсаційними договорами не здійснювалось. Станом на липень 2025 року лише 2,55 тис. га — менше 0,5 відс. визначених небезпечних територій — були очищені. При цьому механізм компенсації не враховує зменшення фактичної площі розмінування після проведення НТО, що призвело до завищення витрат державного бюджету за виконаними та оплаченими договорами на надання послуг з розмінування приблизно на 13,96 млн грн (розрахунково), що є неекономним використанням коштів.

Затримки у поверненні земель до використання: внаслідок незатвердження до середини 2024 року порядку передачі розмінованих ділянок законним користувачам, їх використання для сільського господарства затримується. У 2022–2024 роках сертифіковані оператори ПМД очистили 21 тис. га підтверджених небезпечних територій (частково с/г землі), але лише 5,3 тис. га (25 відс.) офіційно повернені аграріям. Водночас силами підрозділів сектору безпеки та оборони у 2022–2024 роках обстежено понад 598 тис. га с/г земель, з яких 403 тис. га (67 відс.) повернено у використання аграріями в порядку оперативного розмінування (не передбачає сертифікації).

Системні та операційні недоліки

Недостовірний облік і звітність: аудит виявив серйозні проблеми з прозорістю і достовірністю у звітності з протимінної діяльності. Зокрема, 1,13 млрд грн міжнародного грантового фінансування не включені до державної звітності, як наслідок, звітність не відображає реального стану видатків.

Хоча порушень ведення бухгалтерського обліку, визначеного Порядком компенсації витрат, не встановлено, механізм компенсації витрат створює ризики втрати достовірності обліку послуг з розмінування та повернення коштів до бюджету (2,45 млн грн) у разі розірвання договорів або зменшення обсягів робіт.

Механізм компенсації передбачав використання ескроу-рахунків для резервування коштів з метою подальшого виконання умов договорів. Це фактично є резервуванням коштів, яке не має належного нормативного врегулювання, адже Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі «Забезпечення» в Україні не затверджене. Внаслідок тривалості процесу розмінування частина коштів залишається на рахунках до 7 місяців.

Інституційне дублювання і недосконала координація: у сфері протимінної діяльності функціонують понад десяток установ із перехресними та неузгодженими повноваженнями. ЦПМД (Міноборони) та ЦГР (Секретаріат КМУ) дублюють функції. Координація здійснюється двома дорадчими органами без виконавчих повноважень, що суперечить міжнародним стандартам IMAS. Незабезпечення інтеграції між інформаційними системами та реєстрами спричиняє ручну верифікацію, ризики подвійного фінансування та подальші затримки з поверненням земель.

Загальний висновок

Система гуманітарного розмінування в Україні структурно не спроможна ефективно реагувати на масштаб і терміновість мінної загрози. Очищення земель без швидкої ефективної інституційної реформи, централізованої координації, збільшення фінансування та суттєвого посилення технічних і кадрових спроможностей може розтягнутися на десятиліття. Як наслідок, під загрозою опиняться продовольча безпека, безпека сільських громад і відродження економіки. Відновлення безпечного й продуктивного використання сільськогосподарських земель залежить від створення ефективної та підзвітної системи розмінування.

Що ми рекомендуємо

Для усунення виявлених недоліків та вдосконалення системи організації та реалізації заходів із гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель рекомендуємо вжити таких заходів:

- **запровадити єдині вимоги:** затвердити уніфіковані вимоги до формування, затвердження, моніторингу та звітування за планами розмінування на національному та регіональному рівнях, що забезпечить об'єктивний відбір пріоритетних ділянок і своєчасне реагування на мінну загрозу;
- **інтегрувати інформаційні системи:** забезпечити повноцінну інтеграцію інформаційних систем усіх суб'єктів протимінної діяльності у Реєстрі територій, забруднених / імовірно забруднених ВВП, що дасть змогу унеможливити дублювання робіт та забезпечити обґрунтоване управлінське планування;
- **оновити механізм компенсацій:** переглянути механізм компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення:
 - унормувавши напрями використання бюджетних коштів;
 - спростивши адміністративні процедури та забезпечивши правову визначеність у частині переліку документів, які має надати аграрій для компенсації витрат, з урахуванням положень ДСТУ 8820-3:2024 щодо типів НТО;
 - передбачивши механізм резервування коштів на рахунках зі спеціальним режимом, відкритих на ім'я головного розпорядника або розпорядника коштів нижчого рівня, в Державній казначейській службі, для забезпечення взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами,

що дасть змогу активізувати процес гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення;

- **відображати грантові кошти в бюджетному обліку:** відображення в бухгалтерському обліку та складі доходів і видатків коштів бюджету, отриманих в межах грантових угод Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз), забезпечить відповідність інформації та контроль за виконанням субпроектів;
- **удосконалити бухгалтерський облік:** розробити та затвердити НП(С)БО в державному секторі «Забезпечення» для належного відображення бюджетних коштів, зарезервованих за договорами ЦГР з операторами ПМД;
- **оптимізувати інституційне управління:** визначити / створити єдиний орган, відповідальний за координацію та регулювання протимінної діяльності, відповідно до міжнародних стандартів. Це забезпечить уникнення дублювання функцій, зменшення адміністративних витрат та покращення міжвідомчої взаємодії.

Впровадження цих рекомендацій сприятиме пришвидшенню очищення сільськогосподарських земель, запобіганню повторному фінансуванню вже розмінованих ділянок, забезпеченню прозорості фінансування та відновленню агровиробництва на звільнених територіях, що є критично важливим для продовольчої безпеки держави та сталого розвитку сільських територій.

ВСТУП

Масштаби мінного забруднення в Україні внаслідок збройної агресії РФ безпрецедентні — **близько четвертої частини території країни потенційно забруднені** вибухонебезпечними предметами. Станом на кінець 2024 року, за різними оцінками, понад 174 тис. км² постраждали від бойових дій, **близько 139 тис. км²** (13,9 млн га) **залишаються потенційно замінованими**. За цими показниками **Україна стала найбільш замінованою країною у світі**, випередивши Афганістан і Сирію.

За даними інтерактивної карти виконання заходів із гуманітарного розмінування, станом на 22.06.2025 **площа небезпечних ділянок, які ідентифіковані та внесені до системи IMSMA, становить 546,3 км²**, або лише 0,4 відсотка (рис. 1). Процес ідентифікації небезпечних територій **не завершений**. Території, які на карті не відображені як забруднені вибухонебезпечними предметами, потребують подальшого обстеження із застосуванням заходів ПМД.

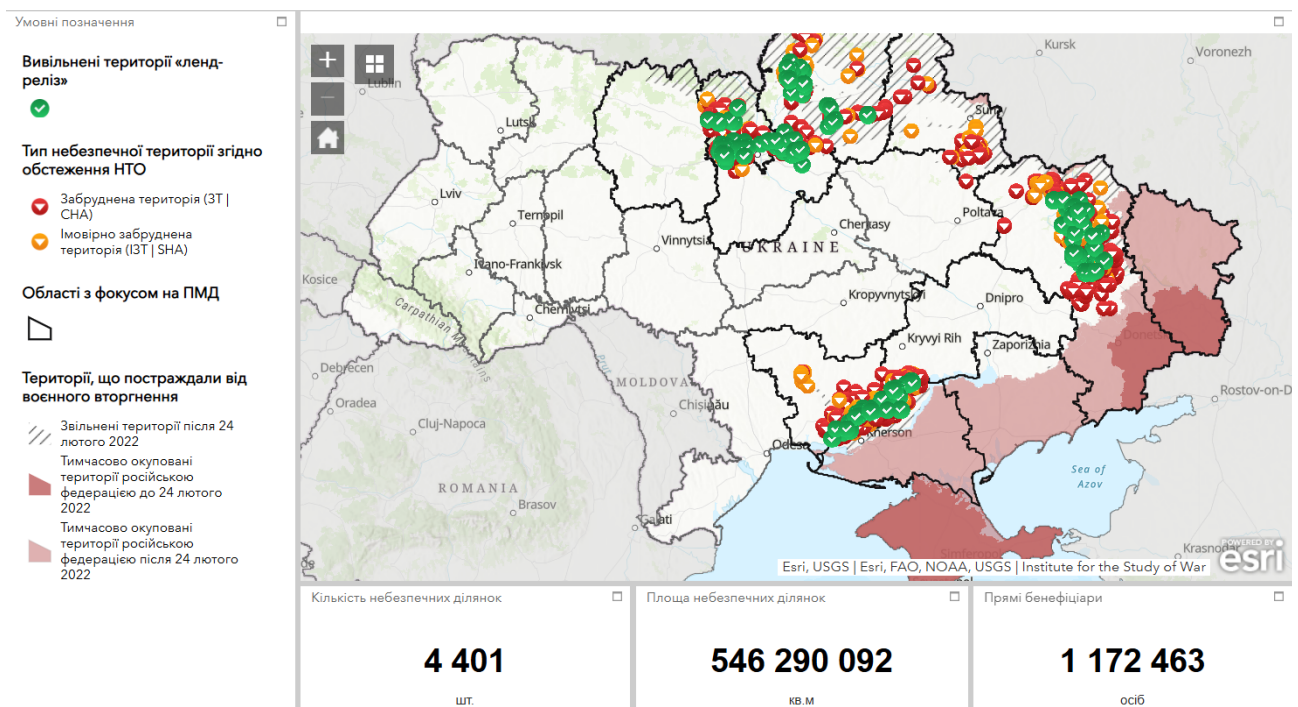

Рис. 1. Інтерактивна карта виконання заходів із гуманітарного розмінування України¹ станом на 22.06.2025

¹ Інтерактивна карта «Виконання заходів гуманітарного розмінування» [Електронний ресурс.] Доступний з: <https://ua.imsma.org/portal/apps/webappviewer/index.html?id=814d2770d197474d8ad7e8014c0a275e&locale=uk>.

Значна частина таких територій — це **землі сільськогосподарського призначення**, що створює безпосередню **загрозу життю та здоров'ю 6,37 млн людей**, насамперед аграріїв, серед яких з лютого 2022 року станом на 01.02.2025 **загинула 191 особа**.

Згідно з офіційними даними, наведеними у Стратегії розвитку протимінної діяльності в Україні², з 2014 по 2021 рік внаслідок **інцидентів, пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними предметами, постраждало 1078 цивільних осіб**, з яких **312 загинуло**. Лише з початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року і станом на початок 2024 року на підконтрольних територіях зафіксовано вже **607 нових інцидентів**, унаслідок яких постраждало ще 889 цивільних осіб, у тому числі **14 дітей загинуло**, а **74 отримали поранення**. Ці дані свідчать про **трагічні гуманітарні наслідки** масштабного мінного забруднення території України, яке продовжує зростати на тлі активних бойових дій, що, відповідно, потребує системного підходу до розбудови протимінної системи та виконання міжнародних зобов'язань у цій сфері.

Мінна загроза унеможливорює безпечне використання земель, обмежує доступ до них агровиробників, призводить до втрат врожаю та доходів, а також знижує податкові надходження. За оцінками Світового банку³, **щорічні втрати податкових надходжень** у регіонах становлять близько **1,1 млрд дол. США**, що дорівнює **9,2 відс.** загальних регіональних податкових надходжень за 2021 рік.

За даними дослідження Інституту глобальних змін Тоні Блера (TBI) та Міністерства економіки України, **мінне забруднення земель сільськогосподарського призначення щороку завдає** Україні понад **11 млрд дол. США втрат ВВП**. Через неможливість повноцінно обробляти поля **експорт** аграрної продукції скоротився на **4,3 млрд дол. США щорічно**, а простой сільськогосподарських угідь призводять до **додаткових втрат ще до 800 млн дол. США на рік**.

Крім того, за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року територіальні та міжрегіональні органи Держекоінспекції нарахували **такі збитки**⁴: майже **20 млрд грн — за забруднення ґрунтів** і понад **1169 млрд грн — за засмічення земельних ресурсів**, що свідчить про катастрофічні масштаби екологічних наслідків військової агресії РФ.

² Розпорядження КМУ від 28 червня 2024 року № 616-р «Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках».

³ Україна. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4) лютий 2022 — грудень 2024. [Електронний ресурс:] Доступний з: <https://surl.li/xtsmxr>.

⁴ Відповідно до Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04 квітня 2022 року № 167 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 11 квітня 2022 року за № 406/37742).

11 млрд дол. США	4,3 млрд дол. США	1169,6 млрд грн	20 млрд грн	5 млрд грн
Щорічні втрати ВВП	Щорічне зниження експорту с/г прод.	Збитки від засмічення земельних ресурсів	Збитки від забруднення ґрунтів	Збитки, нараховані 3-ма ОВА

Окремими комісіями **трьох ОВА⁵ нараховані збитки, завдані земельному фонду України** внаслідок збройної агресії РФ, **в обсязі понад 5 млрд гривень** (станом на 01.01.2025).

Забруднення сільськогосподарських земель вибухонебезпечними предметами прямо загрожує економіці України та порушує глобальні ланцюги постачання продовольства. Після початку повномасштабної військової агресії РФ **Україна втратила здатність у повному обсязі експортувати сільськогосподарську продукцію**, яка до 2022 року **забезпечувала продовольчі потреби близько 400 млн людей у світі**. За даними Світового банку⁶ та ФАО⁷, **виробництво зернових та олійних культур в Україні знизилось на 30 відс., а 90 відс. дрібних фермерів зазнали збитків**, з яких кожен четвертий **вимушено припинив діяльність**.

Повне розмінування нашої країни, за оцінкою Світового банку станом на кінець 2024 року, коштуватиме 29,8 млрд дол. США⁸. Це робить процес очищення українських територій одним із наймасштабніших у світі з часів Другої світової війни.

У зв'язку з нагальною потребою та з метою реалізації завдання Уряду щодо **повернення до продуктивного використання 80 відс. забруднених територій протягом наступного десятиліття**, в Україні вживаються активні заходи у сфері гуманітарного розмінування. У цих умовах виникла потреба у забезпеченні системного, ефективного та прозорого управління процесами розмінування і цільовим використанням бюджетних коштів та міжнародної допомоги, що й зумовило проведення цього аудиту. Особливу увагу в межах контрольного заходу приділено організації та реалізації заходів, спрямованих на гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення з метою їх повернення до безпечного використання. Враховуючи критичну важливість очищення земель для безпеки населення, відновлення аграрного виробництва, економічного зростання та гарантування глобальної продовольчої стабільності, ефективне та підзвітне використання фінансових ресурсів у цій сфері є пріоритетом державної політики.

⁵ Миколаївська ОВА — понад 96 млн грн, Харківська ОВА — понад 270 млн грн, Херсонська ОВА — понад 5 млрд гривень.

⁶ Ukraine: Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 — December 2023 (English). [Електронний ресурс] Доступний з: <http://surl.li/jubhwg>.

⁷ Ukraine: FAO surveys impact of war on smallholder farmers. [Електронний ресурс] Доступний з: <https://www.fao.org/countryprofiles/news-archive/detail-news/en/c/1640738/>.

⁸ Україна. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4) лютий 2022 — грудень 2024. [Електронний ресурс:] Доступний з: <https://surl.li/xtsmxx>.

1. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Становлення системи гуманітарного розмінування в Україні в умовах збройної агресії супроводжувалося значними викликами, зокрема нормативною невизначеністю, обмеженим доступом до точних даних, а також неналежною координацією між залученими суб'єктами.

Процес формування та реалізації заходів із розмінування сільськогосподарських земель не забезпечив повною мірою дотримання встановленої пріоритетності, цілісності обліку та прозорості результатів, а також не відображав масштабів мінної небезпеки і характеризувався нерівномірністю охоплення заходами найбільш уражених та відносно безпечних регіонів.

Виявлені обмеження знижують ефективність планування, ускладнюють повернення земель до сільськогосподарського використання, створюють ризики подовження строків очищення, повторного фінансування заходів, уповільнення процесу відновлення агровиробництва, втрат урожаю та порушення продовольчої безпеки як на регіональному, так і на національному рівнях.

1.1. ЯК ПЛАНУВАЛИСЯ ЗАХОДИ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Планування заходів із гуманітарного розмінування у 2023–2024 роках здійснювалося без належного нормативного врегулювання, що призвело до відсутності єдиного підходу до розроблення, погодження та контролю за виконанням планів на центральному й регіональному рівнях. Зміни до схвалених планів з урахуванням динаміки лінії фронту та обмеження щодо проведення заходів у 20 км зоні від лінії зіткнення протягом року не вносились.

Планування здійснювалося на основі узагальненої інформації від ОВА без належної верифікації, як наслідок, до планів потрапляли земельні ділянки, які не відповідали встановленим критеріям або вже були обстежені.

Обсяг запланованих робіт охоплював лише близько 8 відс. 9,85 млн га недоступних угідь, втрачених через військову агресію РФ. Виявлено значні диспропорції в охопленні площ: у Миколаївській області — 41,9 відс. охоплення, Чернігівській — 0,21 відс., Сумській — 0,16 відсотка.

Регіональні координаційні групи системно не створювалися, а регіональні плани розроблялись лише в частині областей. Зазначене спричиняло повторне включення до планів ділянок, на яких заходи вже були виконані, що негативно впливало на результативність використання ресурсів.

Функціонуюча система планування не забезпечувала повного охоплення забруднених територій, забруднених вибухонебезпечними предметами та оперативного реагування, що створює ризики для продовольчої безпеки, відновлення агровиробництва й загального прогресу в розмінуванні.

Результати аудиту

▪ Оперативне розмінування / очищення земель сільськогосподарського призначення

Виконання заходів із розмінування / очищення земель сільськогосподарського призначення від ВВП у 2023–2024 роках здійснювалось на виконання планів, схвалених НОПМД (плани заходів із розмінування сільськогосподарських земель на 2023 рік та на 2024 рік), **метою розробки яких була організація обстеження та очищення виключно земель сільськогосподарського призначення групами розмінування** Сил безпеки та оборони, які не є операторами протимінної діяльності, для забезпечення безпеки під час їх використання за призначенням сільськогосподарськими товаровиробниками при проведенні польових робіт. Ці плани формувалися:

- у 2023 році — ДСНС на підставі доручення Першого віцепрем'єр-міністра — Міністра економіки та протоколу засідання МРГ шляхом узагальнення даних від ОВА про земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що потребують першочергового розмінування;
- у 2024 році — Мінагрополітики, яке узагальнило інформацію ОВА щодо потреб в обстеженні та очищенні територій з урахуванням визначеної черговості.

Планування здійснювалось на основі тих відомостей, якими на той час володів розробник плану (рис. 2).

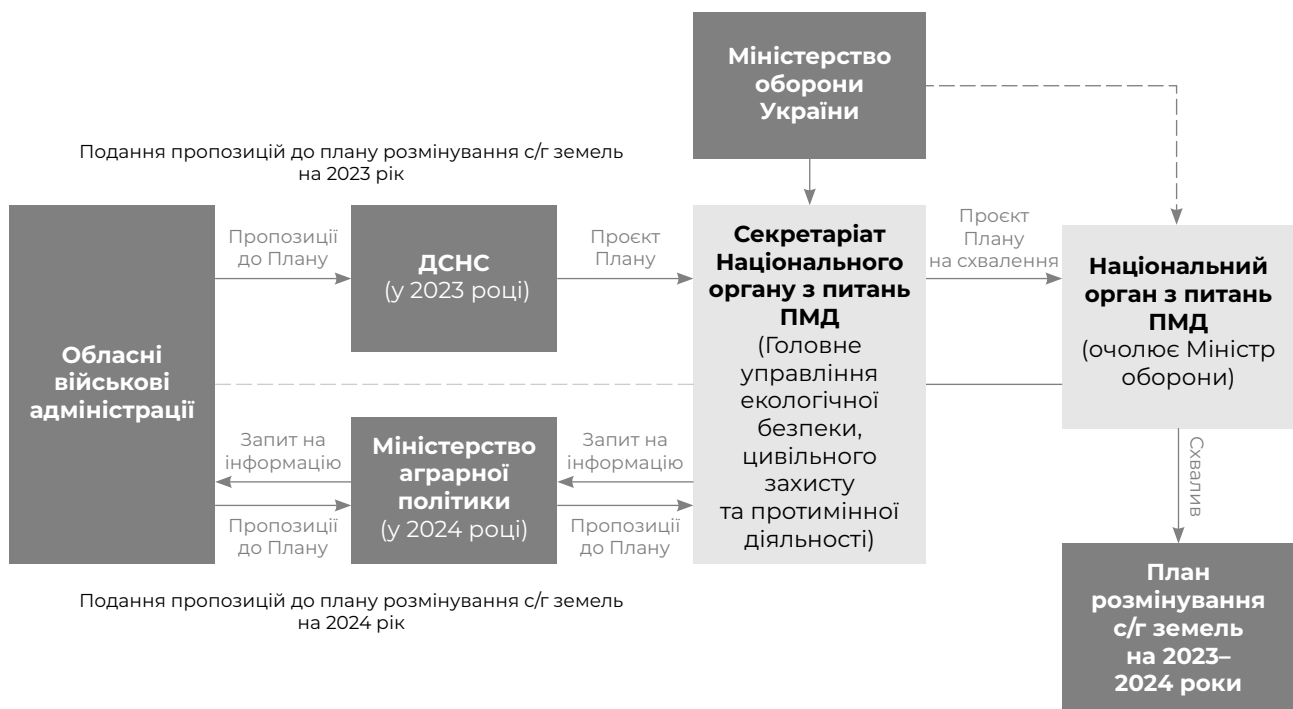

Рис. 2. Організаційна схема формування планів розмінування сільськогосподарських земель на 2023 та 2024 роки

Відповідно до цих планів у **2023** році **потребували обстеження та очищення** (розмінування) землі сільськогосподарського призначення загальною площею понад **470 тис. 854 га⁹**, у **2024** — **512 тис. 123 га¹⁰**.

Станом на 01.01.2025 **порядок формування, звітування та здійснення контролю** за виконанням як планів заходів на 2023 та 2024 роки, так і планів розмінування деокупованих територій на ці роки, **нормативно не визначений**.

Під час аудиту
Міноборони **розроблено проект постанови** Кабінету Міністрів України «Про затвердження **Порядку розроблення, погодження, схвалення та моніторингу виконання національного річного плану заходів гуманітарного розмінування**»

⁹ На території Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської, Черкаської та Чернігівської областей.

¹⁰ На території Дніпропетровської, Донецької, Київської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей.

Під час аудиту спільним наказом
Мінекономіки та Мінагрополітики
від 28.03.2025 № 1965/1545
(неюстований)
**затверджено Методичні
рекомендації щодо визначення
пріоритезації забруднених територій
вибухонебезпечними предметами,
що підлягають гуманітарному
розмінуванню**

Крім того, **критерії пріоритетності
включення сільськогосподарських
земель до планів не були закріплені
нормативно-правовим актом**, а лише
передбачені в схвалених планах для
визначення черговості виконання заходів із
розмінування.

Слід зазначити, що **план є програмним, організаційним документом, який не має статусу нормативно-правового акта.**

Як наслідок, аудит виявив недотримання визначеної черговості розмінування. Зокрема, за поданнями Криворізької та Синельниківської РВА Дніпропетровській області до плану на 2024 рік включено 251,6 га земель, помилково віднесених до I черги. Водночас згідно з матрицею черговості 46,1 га мали бути у II черзі, а 205,5 га — у III, де не планувалося вирощування культур.

Крім того, 5359,3 га були помилково включені до II черги, хоча мали належати до III. Подібні випадки зафіксовані і в плані на 2023 рік: 2645,3 га з низьким рівнем забруднення та запланованим вирощуванням соняшнику і зернових також неправомірно віднесені до I черги, хоча за критеріями мали бути у II. Це вказує на неналежний контроль за дотриманням матриці черговості під час планування.

Аудит засвідчив, що **реалізація заходів із розмінування сільськогосподарських земель, передбачених планами, на регіональному рівні відбувалася з порушенням встановлених процедур та супроводжувалася організаційними недоліками**: обласні військові адміністрації не завжди своєчасно створювали координаційні робочі групи та розробляли регіональні плани з урахуванням визначених строків і обсягів, що негативно вплинуло на ефективність та послідовність виконання заходів:

- **регіональні координаційні робочі групи** у 2023 році були створені в 8 з 9 областей, у 2024 — у 3 з 8. При цьому в окремих регіонах робочі групи не створювались щорічно, що свідчить про неналежну організацію управління процесом розмінування;
- **регіональні плани заходів із розмінування** сільськогосподарських земель були розроблені у 2023 році лише в 5 з 9 областей, у 2024 — в 7 з 8, що увійшли до відповідних планів.

У ряді випадків зафіксовано порушення встановлених строків створення робочих груп та затвердження регіональних планів.

Довідково

У 2023 році більшість ОВА не дотрималися строків створення координаційних робочих груп та розробки регіональних планів розмінування:

- **Чернігівська** — створила робочу групу із недотриманням на 38 днів встановленого строку;
- **Харківська** — із затримкою у 41 день, при цьому регіональний план не був розроблений;
- **Київська** — створила робочу групу на 43-й день після затвердження плану на 2023 рік, регіональний план взагалі не був затверджений, у 2024 році — із затримкою у 126 днів;
- **Дніпропетровська** — створила робочу групу, однак її повноваження не були визначені у розпорядчих документах.
- Подібна ситуація і в **Чернігівській області**, де у 2023 році створено робочу групу, а у 2024 — штаб, однак без визначення повноважень.

Такі порушення свідчать про незабезпечення належного регіонального управління та координації у плануванні гуманітарного розмінування.

Аудитом також встановлена **неналежна координація заходів із розмінування між операторами ПМД та органами місцевого самоврядування**.

Довідково

Дніпропетровська ОВА не володіє інформацією щодо координації дій між ПМД, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання. Немає відомостей про практичні заходи НТО земель, маркування небезпечних ділянок, уточнення карт, а також про виконання робіт іншими операторами ПМД, крім підрозділів ДСНС.

У Чернігівській ОВА не ведеться облік щодо маркування та уточнення карт після НТО, немає інформації про практичні заходи обстеження, діяльність неурядових операторів ПМД, а також про площі повернених у використання земель. Причина — відповідальність за звітування у 2023–2024 роках не була передбачена регіональними планами.

Зазначене свідчить про **низький рівень інституційної спроможності ОВА та органів місцевого самоврядування в окремих регіонах, що негативно впливає на якість реалізації заходів із гуманітарного розмінування, ефективність використання ресурсів та ускладнює прийняття рішень на національному рівні**.

Слід зазначити, що Планами заходів із розмінування с/г земель на 2023 та 2024 роки охоплювались землі 10 регіонів України, два з яких не є деокупованими територіями або територіями, на яких проходили / проходять військові дії: сільськогосподарські землі забруднені внаслідок ворожої атаки на склади з боєприпасами.

Згідно з узагальненими даними Центру досліджень продовольства та землекористування KSE¹¹, загальна площа недоступних угідь у 10 регіонах становила близько **9854,26 тис. га**, або 48,15 відс. загальної площі сільськогосподарських угідь до вторгнення (20 466,68 тис. га) у цих областях (рис. 3).

¹¹ Динаміка земельного фонду: як змінилися земельні ресурси України після 24 лютого 2022 року. [Електронний ресурс]. Доступний з: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/Agroviglyad_2_ukr.pdf.

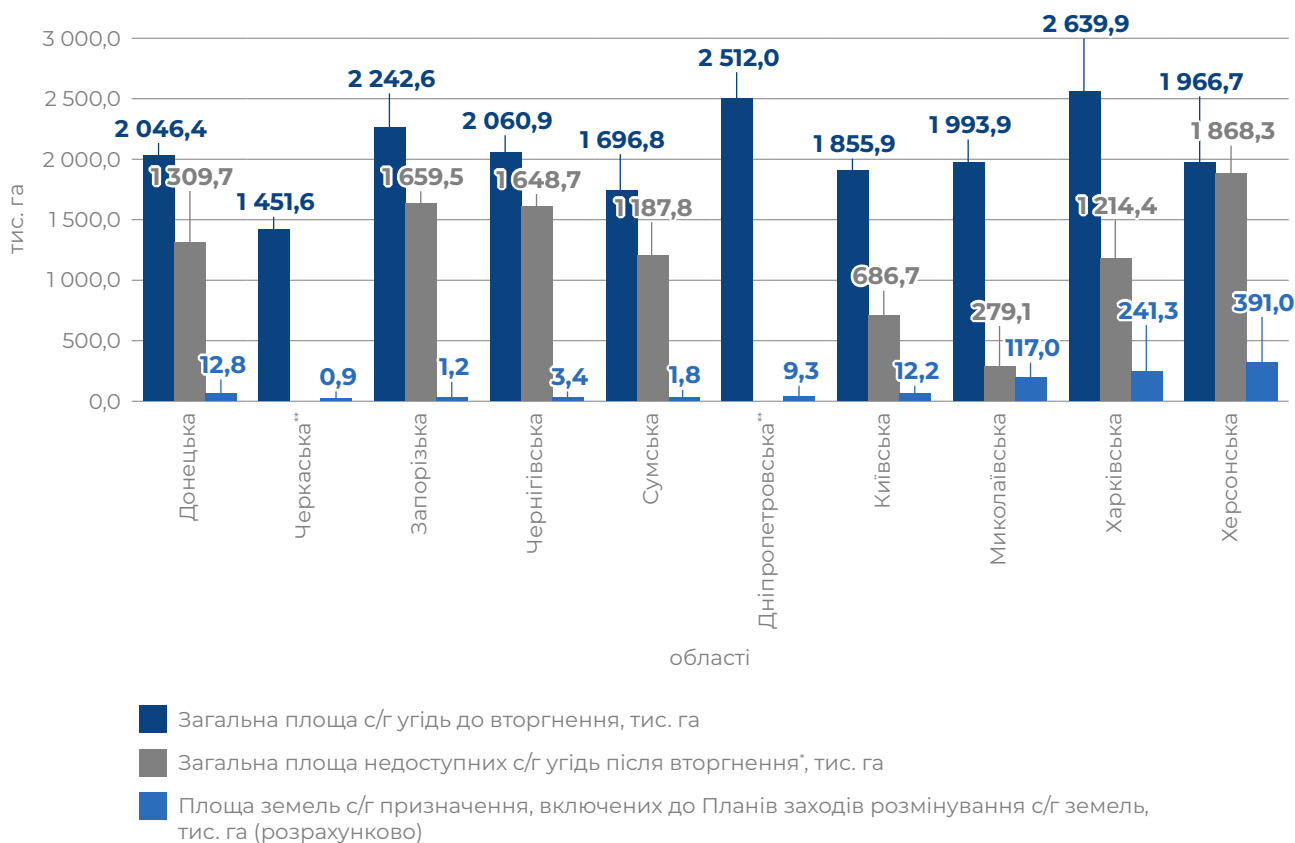

Рис. 3. Загальна площа сільськогосподарських угідь у регіонах, які увійшли до Планів заходів із розмінування с/г земель в 2023 та 2024 роках

* Джерело: дані Центру досліджень продовольства та землекористування при Київській школі економіки, або KSE Агроцентр.

** Черкаська та Дніпропетровська області зазнали обстрілів.

Примітка: під недоступними землями розуміються території, тимчасово окуповані РФ до 24 лютого 2022 року, переміщення військ після 24 лютого 2022 року, окуповані та деокуповані території й землі під час повномасштабного вторгнення, які стали небезпечними для життя та здоров'я через наявність ВНП.

Розрахунково, Планами заходів із розмінування с/г угідь на 2023 та 2024 роки передбачено обстеження **790,89 тис. га**, або близько 8 відс. розрахункової площі сільськогосподарських угідь, які стали недоступними внаслідок збройної агресії РФ.

Так, **Миколаївська (41,9 відс.), Херсонська (20,9 відс.) та Харківська (19,9 відс.)** області мали найвищі показники охоплення площ планами заходів з розмінування с/г земель. Натомість у таких критично уражених регіонах, як Київська, Чернігівська та Сумська області, охоплення планами площ було вкрай низьким. Такі диспропорції свідчать про невизначення **єдиного підходу до оцінки обсягів робіт**, що потребують першочергового виконання.

При цьому **реальна кількість забруднених земель може бути значно більшою**, оскільки через постійні бойові дії, обстріли і повторне мінування **точно визначити площу потенційно небезпечних сільськогосподарських угідь на певну дату практично неможливо**.

Водночас **незабезпечення системного обліку вже обстежених земель та нерозроблення механізмів контролю за дублюванням** призводили до включення до планів на наступні роки земель, які вже були очищені або обстежені, що створює ризики неефективного використання коштів, людських і технічних ресурсів, а також уповільнює загальний прогрес у поверненні непридатних до використання сільськогосподарських земель.

Так, аудитом встановлено, що до Плану розмінування на 2024 рік за III чергою включено землі ФГ «ОАЗИС» (Дніпропетровська обл.) площею 71,8 га, які згідно з актом виконання робіт із знешкодження (знищення) ВВП від 07.03.2024 вже обстежені підрозділами ДСНС та на яких ВВП не виявлено.

Ці земельні ділянки в 2023 році були обстежені оператором ПМД ТОВ «Демінінг солюшнс». За результатами НТО було встановлено наявність ІЗТ/ЗТ площею 26,2 га. Відповідна інформація внесена ЦПМД до системи IMSMA та у липні 2024 року підтверджена на запит ЦГР. Це дозволило ЦГР схвалити заявку фермерського господарства, провести закупівлі послуг і укласти в жовтні 2024 року договір з ТОВ «НІБУЛОН» про надання послуг з розмінування вартістю 695,0 тис. грн (термін виконання до 31.12.2024), який додатковою угодою від 19.12.2024 розірвано без виконання робіт.

У 2025 році повторно НТО, проведене оператором ПМД, засвідчило, що виконання робіт на цій ділянці є неможливим через дії ЗСУ, а частина ділянки вже обробляється.

Зазначене **спричинено тим, що задіяні в процесах розмінування системи не взаємодіють. ДСНС, яка є виконавцем, зокрема, планів заходів із розмінування с/г земель, виконує функції оперативного реагування, вносить дані до системи IMSMA, які не корелюються з даними, внесеними до цієї системи як заходи із гуманітарного розмінування. Ці недоліки можуть призвести до неефективного використання ресурсів, подвійного фінансування заходів розмінування та затримки у поверненні непридатних земель до господарського обігу**.

Крім того, цей факт ставить під сумнів необхідність проведення заходів в зоні, яка знаходиться в безпосередній близькості до лінії фронту: обмеження в 20 км виявилось недостатнім. За результатами анкетування встановлено, що 50 відс. розмінованих земель сільськогосподарського призначення не використовуються через повторне забруднення або сильне хімічне забруднення, або небезпечну ситуацію.

Під час аудиту в Дніпропетровській ОВА також виявлено повторне включення до Плану заходів розмінування с/г земель на 2025 рік низки ділянок, які вже були обстежені або очищені у попередні роки.

Зазначене свідчить про неналежну перевірку стану виконаних робіт при формуванні планів та створює ризики неефективного використання ресурсів, уповільнюючи загальний процес очищення пріоритетних ділянок.

▪ Гуманітарне розмінування

Для виконання заходів саме **гуманітарного розмінування з метою зменшення ризиків**, які можуть виникати внаслідок підриву ВВП, до безпечного рівня для життя та здоров'я населення, що дасть змогу використовувати природні ресурси, очищені від ВВП, у господарських цілях, Міністром оборони України, головою НОПМД 30.01.2023 затверджено **План заходів із гуманітарного розмінування на 2023 рік** та схвалено на засіданні НОПМД 22.12.2023 **План заходів із гуманітарного розмінування на 2024 рік**. Пропозиції до цих планів надавались ОВА та ЦОВВ на запити секретаріату НОПМД (рис. 4).

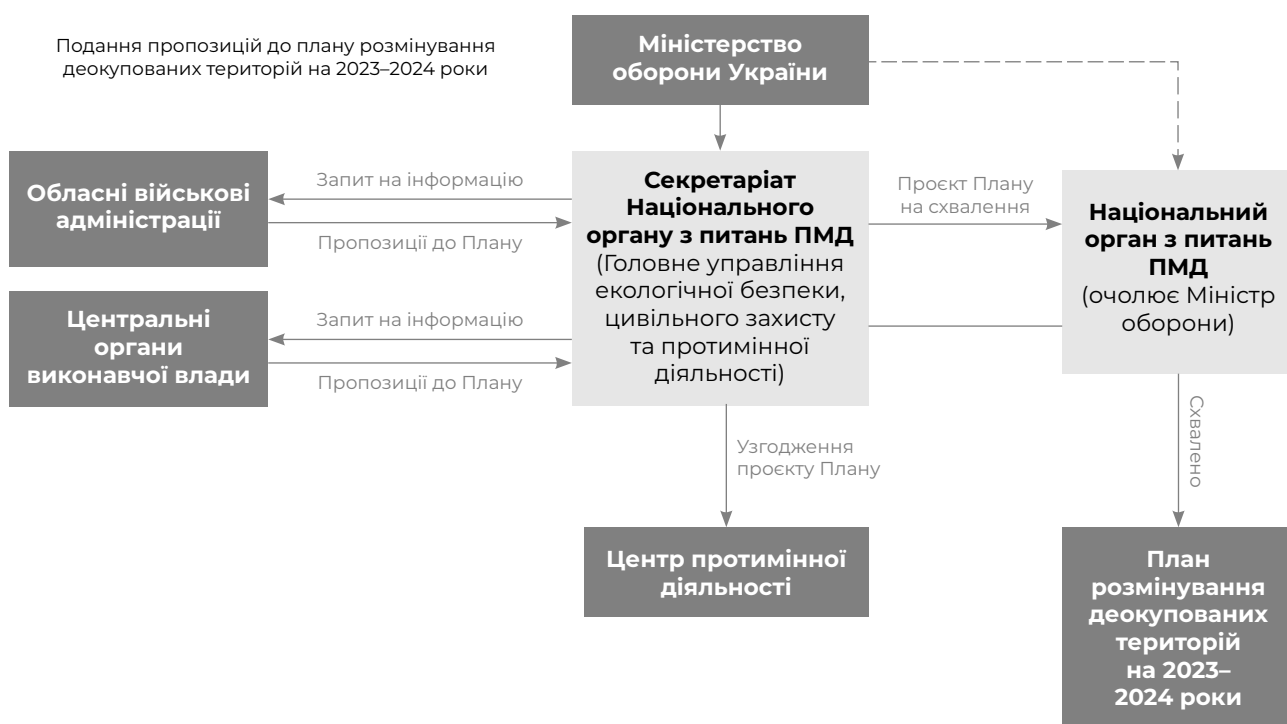

Рис. 4. Схема формування планів розмінування деокупованих територій на 2023 та 2024 роки

Цілями зазначених планів є впорядкування та координація дій суб'єктів протимінної діяльності, пов'язаних із проведенням гуманітарного розмінування усіх забруднених територій операторами протимінної діяльності відповідно до національних стандартів у сфері протимінної діяльності із наданням гарантії якості розмінування.

Ці плани охоплюють всі деокуповані території та ідентифіковані операторами протимінної діяльності ІЗТ/ЗТ, які включають, зокрема, і землі сільськогосподарського призначення. **Виокремлення** зі складу таких територій **земельних ділянок сільськогосподарського призначення** при підготовці таких планів **не здійснюється** (не зазначаються площі сільськогосподарських земель, найменування організації (установи, особи), яка обробляє земельну ділянку, розмір та категорія земельної ділянки, площі визначені в м², а не в га, як у планах заходів із розмінування с/г земель). **Як наслідок, виокремити точні відомості про площу безпосередньо земель сільськогосподарського призначення, включену до цих планів, неможливо.**

Отже, система планування гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель не відображала повною мірою масштабів мінної небезпеки, обмежено охоплювала навіть найбільш уражені регіони та не забезпечувала однакового підходу до визначення пріоритетів. Це створює ризики уповільнення процесу відновлення агровиробництва, втрат урожаю та порушення продовольчої безпеки як на регіональному, так і національному рівнях.

1.2. ЯК ВИКОНАНІ ПЛАНИ З РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

У 2023–2024 роках плани з гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель виконувалися частково та мали значні організаційні недоліки. Нормативна неврегульованість порядку звітування та критеріїв пріоритетності, неефективність системи моніторингу призвели до порушення черговості, неповного охоплення небезпечних територій і неналежної координації на регіональному рівні.

У 2023 році обстежено 60 відс. запланованих площ, з яких очищено 69 відсотків. У 2024 році ці показники зросли до 62 відс. і 89 відс. відповідно, що свідчить про поступове покращення організаційної та технічної спроможностей. Водночас 93 відс. очищених площ знаходяться в Херсонській області, в інших регіонах динаміка процесу потребує поліпшення.

Виконанню планів перешкоджали складна безпекова ситуація, обмежений доступ до територій, нестача особового складу та спеціалізованої техніки. Підрозділи Міноборони та ДСНС мали низький рівень кадрового забезпечення (79 відс. і 68 відс. відповідно), а дефіцит техніки для механізованого розмінування сягав 25–45 відсотків.

За даними IMSMA, із 52,5 тис. га заявлених до очищення земель фактично очищено лише 21 тис. га (40 відс.), сертифіковано — лише 5,2 тис. га (25 відс.). Частина робіт виконувалася операторами ПМД, не включеними до планів, що свідчить про неналежні облік та контроль.

Зазначене спричинило затримку у поверненні сільськогосподарських земель до обігу, що створює ризики втрати врожайного потенціалу та загрожує продовольчій безпеці країни.

Результати аудиту

▪ Виконання планів заходів розмінування с/г земель

Мінагрополітики на виконання рішення МРГ здійснює щотижневий моніторинг стану обстеження сільськогосподарських земель за даними ОВА, Міноборони та ДСНС. Водночас така інформація не є деталізованою в розрізі земельних ділянок та виконавців, що унеможливорює здійснення повноцінного контролю за виконанням планів заходів на 2023–2024 роки та створює ризики недостатньої прозорості й підзвітності.

Станом на 31.12.2023 обстежено 280,0 тис. га (60 відс. із запланованих 470,9 тис. га), з яких розмінувано 145,8 тис. га (69 відс.). У 2024 році обстежено 318,1 тис. га (62 відс. із 512,1 тис. га.), з яких 298,8 тис. га потребували розмінування (94 відс.). Фактично очищено 266,9 тис. га (89 відс.).

Найвищий рівень обстеження зафіксовано в Сумській, Дніпропетровській, Чернігівській та Миколаївській областях — понад 85 відс. запланованих площ, а в окремих випадках у 2023 році — понад 100 відс. (Черкаська, Чернігівська, Дніпропетровська). Найнижчі показники — у Київській, Харківській та Донецькій областях (в останніх двох це зумовлено високим рівнем мінної небезпеки та обмеженим доступом до територій) (рис. 5 та рис. 6).

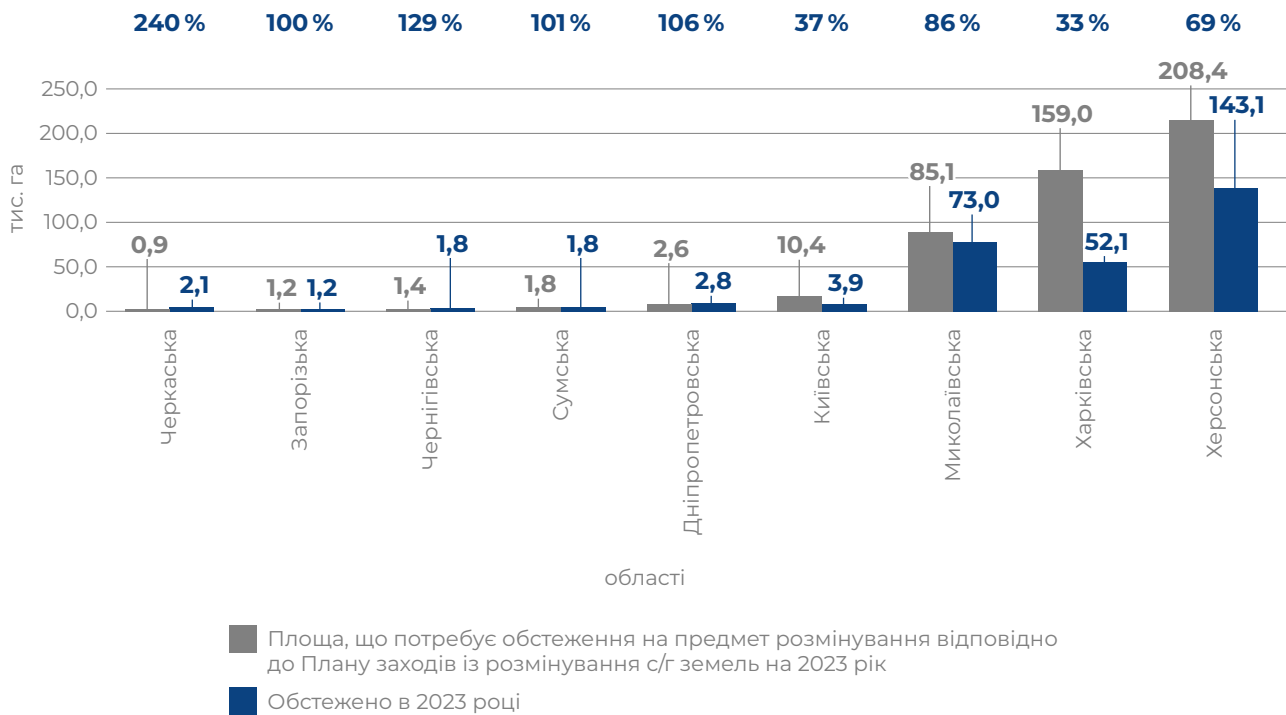

Рис. 5. Динаміка планування та обстеження земель с/г призначення, що потребують першочергового розмінування в 2023 році

Рис. 6. Динаміка планування та обстеження земель с/г призначення, що потребують першочергового розмінування в 2024 році

Такі диспропорції свідчать про потребу в уточненні пріоритетів обстеження та покращенні координації між регіонами. Загалом, хоча темпи обстеження є стабільними, необхідно забезпечити більш рівномірне охоплення територій з урахуванням пріоритетності агровиробництва та найшвидшого повернення земель до економічного обігу.

Найбільший обсяг обстеження та розмінування сільськогосподарських земель у 2023–2024 роках забезпечено в Херсонській області: обстежено понад 400 тис. га, з яких 395 тис. га потребували очищення, фактично розміновано 382,6 тис. га (понад 96 відс.). **Херсонська область, де обсяг робіт відповідає масштабу загрози, в структурі розмінованих / очищених площ має 93 відс.** (рис. 7 та рис. 8).

Водночас оскільки критерії пріоритетності не закріплені у нормативно-правовому акті, окремі регіони допустили недотримання пріоритетів.

Довідково

- у Миколаївській області роботи за I чергою не були завершені, однак уже розпочато виконання заходів за II та III чергами;
- у Чернігівській — координаційною робочою групою (штабом) взагалі не здійснювалися визначення пріоритетності виконання робіт і категоризація територій;
- у Київській — через відсутність інформації про обсяги обстеження та очищення сільськогосподарських земель у розрізі їх категорійності неможливо оцінити дотримання пріоритетності;
- у Харківській — визначити фактичну послідовність виконання робіт відповідно до затверджених критеріїв неможливо через відсутність обліку обсягів розмінування в розрізі черговості, операторів ПМД, населених пунктів або територіальних громад;
- у Херсонській — розмінування здійснювалося відповідно до встановлених критеріїв: роботи за I та II чергами виконано на 100 відс., за III чергою — на 32 відс. у 2023 році.

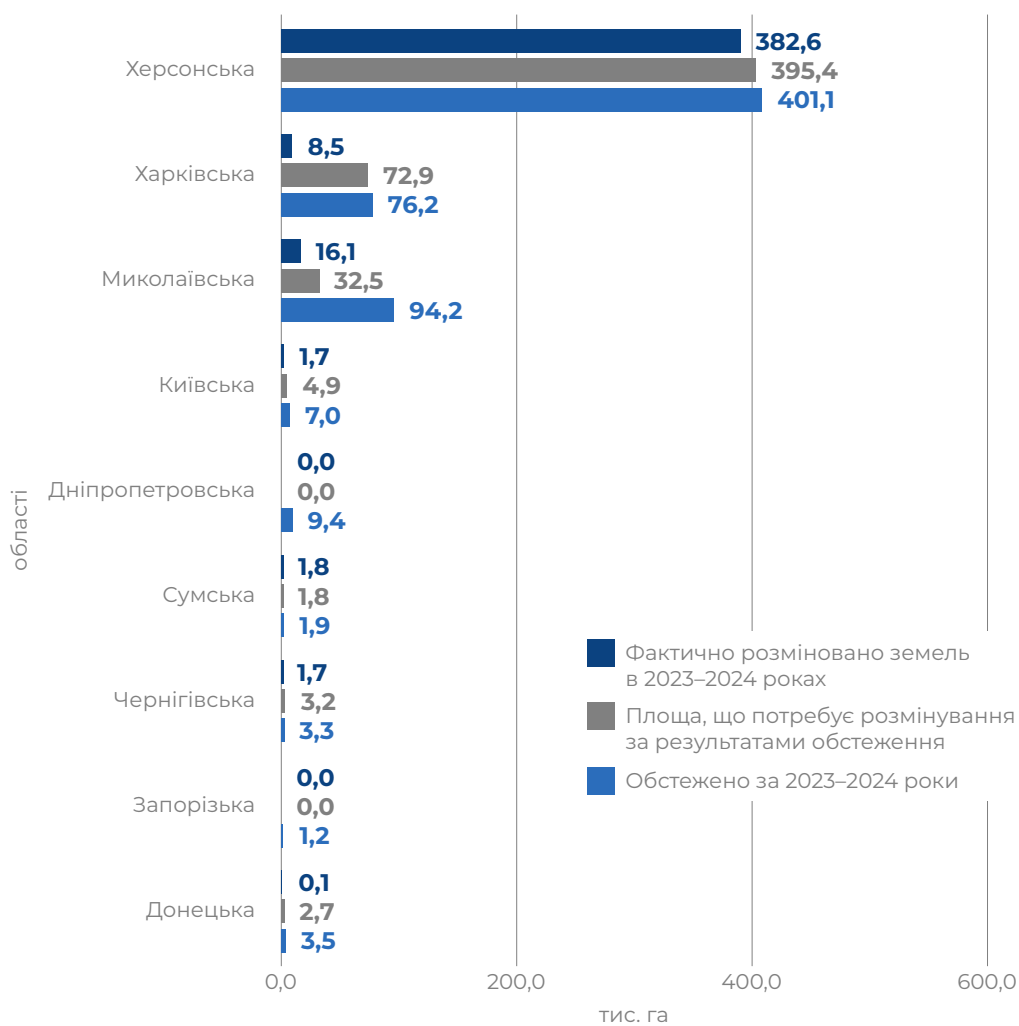

Рис. 7. Структура за регіонами обсягів обстеження земель с/г призначення, що потребували першочергового розмінування в 2023 та 2024 роках та їх розмінування

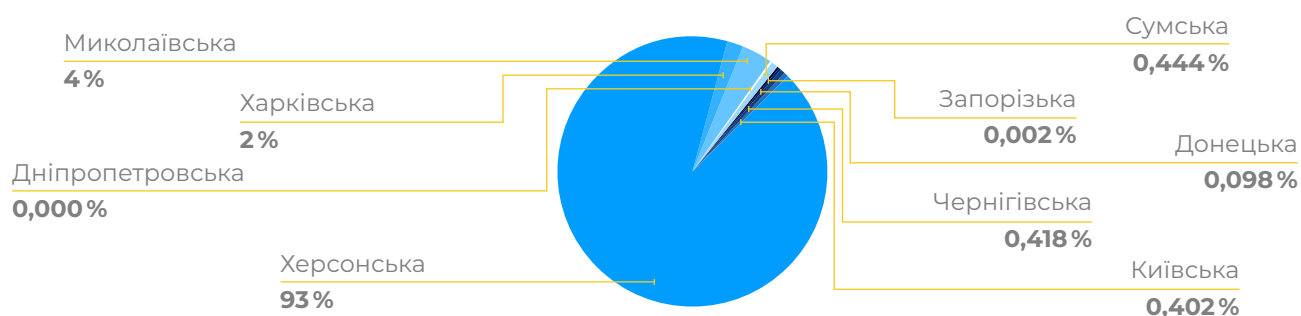

Рис. 8. Структура розмінування земель с/г призначення, що потребували першочергового розмінування в 2023 та 2024 роках за регіонами

Загалом це свідчить про **незабезпечення належного контролю, нормативного врегулювання та системного підходу до застосування критеріїв пріоритетності, що призводить до неузгодженого виконання робіт з обстеження та очищення земель.**

Слід зазначити, що виконання планів заходів із розмінування с/г земель виконується силами та засобами спеціальних підрозділів ДСНС та Міноборони в межах виконання їх основних функцій (рис. 9).

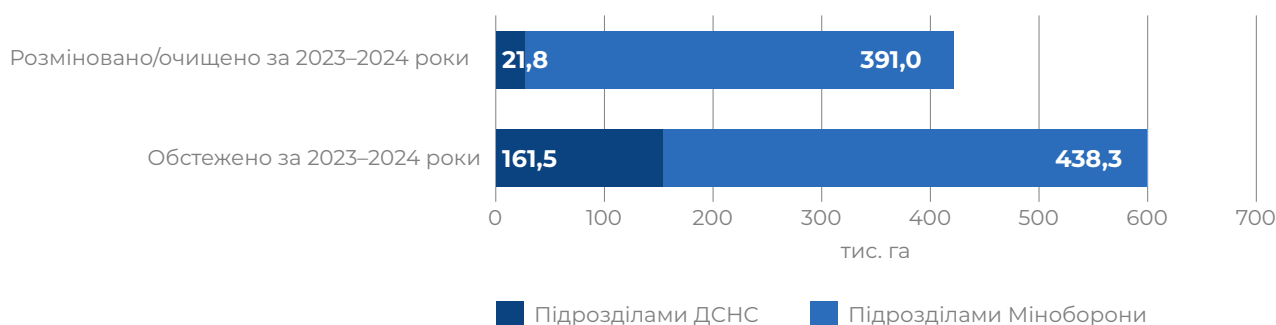

Рис. 9. Структура обсягів виконаних робіт з обстеження та розмінування земель с/г призначення, що потребували першочергового розмінування в 2023 та 2024 роках, за виконавцями

При цьому станом на 25.06.2025 забезпечення підрозділів Міноборони та ДСНС, залучених до гуманітарного розмінування, залишається недостатнім як у частині технічних засобів, так і особового складу. Найбільший дефіцит техніки спостерігається серед сідельних тягачів (44 відс.) та машин GCS-200 (25 відс.) і DOC-ING MV-10 (45 відс.), що обмежує можливості для ефективного механізованого розмінування, зокрема на сільськогосподарських землях. Загальний рівень укомплектування особовим складом у підрозділах Міноборони становить 79 відс., ДСНС — лише 68 відс., при цьому низка підрозділів має критично низький рівень забезпеченості (менше 60 відс.). **Така ситуація ускладнює реалізацію завдань із розмінування в умовах високого навантаження та потребує невідкладного доукомплектування технікою та персоналом.**

▪ Виконання планів заходів з гуманітарного розмінування

Виконання заходів з гуманітарного розмінування здійснюється комерційними операторами протимінної діяльності на виконання планів гуманітарного розмінування деокупованих територій. **Звіти про виконання таких планів не склалися, оскільки не прийнятий нормативний акт, який би регулював формування, затвердження планів та звітування.** Інформація про виконані заходи отримується шляхом внесення

інформації операторами ПМД до системи IMSMA у порядку та за формами, визначеними національними стандартами у сфері протимінної діяльності. Фактична площа земель сільськогосподарського призначення у звітах, що надаються операторами ПМД до системи управління інформацією в ПМД IMSMA, надається у відсотковому відношенні до загальної площі ІЗТ/ЗТ. Така інформація базується на висновках операторів ПМД, зроблених на основі даних про фактичне використання землі в межах ідентифікованих територій.

Внесення інформації про кадастрові номери, власників / користувачів, а також про цільове призначення земельних ділянок до системи управління інформацією IMSMA не здійснюється, оскільки це не передбачене чинними національними стандартами з протимінної діяльності. Зважаючи на викладене, отримати точні відомості про площу земель сільськогосподарського призначення, розмізовану у межах виконання цих планів, неможливо.

Водночас відповідно до даних IMSMA **на 01.01.2025 операторами ПМД ідентифіковані ділянки** як ІЗТ/ЗТ, які, зокрема, **включають і землі сільськогосподарського призначення**, становлять 524 472,47 тис. м² (**52,5 тис. га**), з них на 01.01.2023 — 9 459,12 тис. м² (0,95 тис. га); 01.01.2024 — 224 565,25 тис. м² (22,5 тис. га); 01.01.2025 — 290 448,1 тис. м² (29,0 тис. га).

У структурі регіонів найбільшу частку виконаних заходів із гуманітарного розмінування, а саме ідентифікованих ІЗТ/ЗТ та вивільнених територій, які включають землі сільськогосподарського призначення, мають Харківська, Миколаївська та Херсонська області. Решта постраждалих регіонів мають значно меншу частку (рис. 10 та 11). Це свідчить про спрямування зусиль на забезпечення гуманітарного розмінування саме південних та східних регіонів.

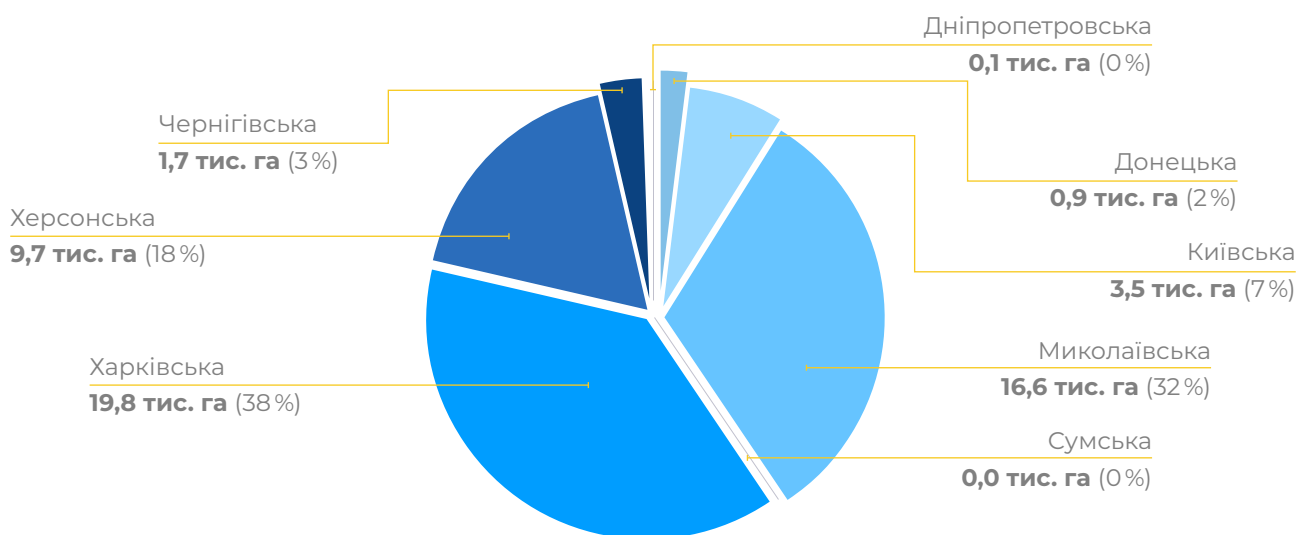

Рис. 10. Структура площі ідентифікованих ділянок ІЗТ/ЗТ операторами ПМД, які включають землі сільськогосподарського призначення в 2022–2024 роках, в розрізі регіонів

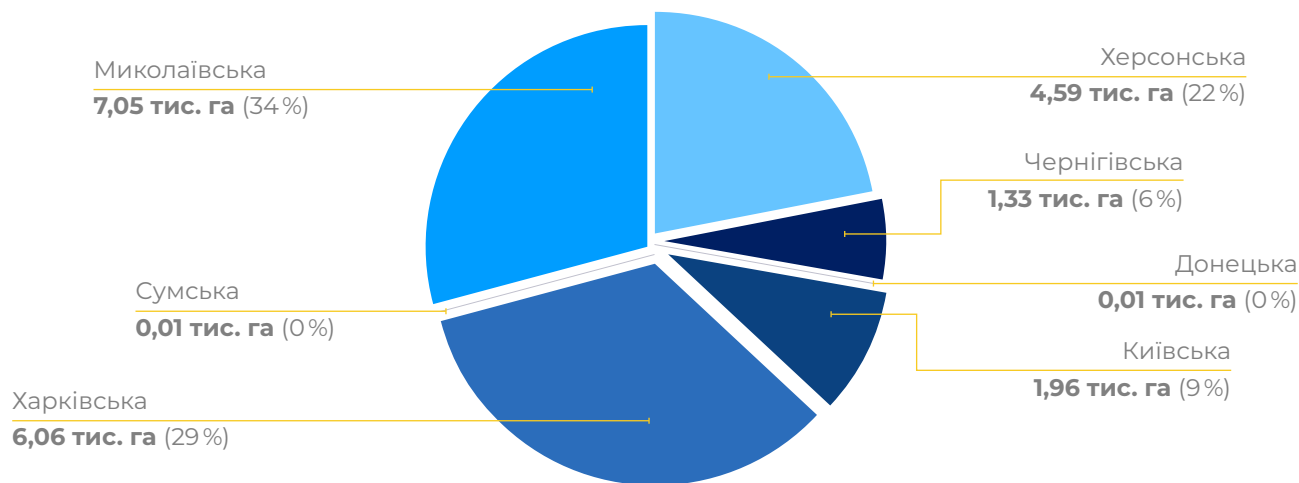

Рис. 11. Структура площі вивільненої території з ідентифікованих ділянок ІЗТ/ЗТ в 2022–2024 роках операторами ПМД, яка також включає землі сільськогосподарського призначення

Із ідентифікованих операторами ділянок ІЗТ/ЗТ в 2022–2024 роках **розміновано 21,0 тис. га, або 40 відс.**, з них 5,2 тис. га, або 25 відс., в 2025 році. Виконання Планів заходів із гуманітарного розмінування передбачено загалом 14-ма операторами ПМД¹², які здійснюють НТО та ТО, безпосереднє розмінування, виконання резервних і повторних завдань, а також інспектування якості очищення територій від ВНП. Водночас відповідно до даних, внесених до системи IMSMA, заходи з гуманітарного розмінування **виконувались також й іншими операторами ПМД, не зазначеними в планах: НТО здійснювалось 26 операторами ПМД (рис. 12), розмінування — 39.**

Слід зазначити, що найбільшу площу земельних ділянок, на яких проведено НТО, обстежено Центром гуманітарного розмінування ДП «Укрспецекспорт» — ДП «Укроборонсервіс» (12205,9 га, або 23,2 відс.), більшість інших операторів мали значно нижчі результати. Така різниця може свідчити про значні відмінності у спроможності операторів або проблеми з координацією.

Довідково

Станом на 01.07.2025 операторами ПМД всього, з урахуванням робіт, виконаних в 2022–2024 роках, ідентифіковано ІЗТ/ЗТ на території, яка містить землі сільськогосподарського призначення, загальною площею 64,34 тис. га, з яких розміновано 22,08 тис. га, або 34,3 відсотка.

¹² Представництво «ХАЛО ТРАСТ в Україні», БО «Благодійний фонд «Швейцарський фонд з протимінної діяльності ФСД в Україні», Представництво Датської Ради у справах біженців в Україні, ТОВ «Демінінг Солюшнс», Філія Norwegian People's Aid в Україні, Представництво Данч'орчЕїд в Україні, Філія Mine Advisory Group (MAG), Військова частина А3160, ГО «Асоціація саперів України», Центр розмінування (ДССТ), БО «Міжнародний благодійний фонд «БІГ ЮА», Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНС), Департамент з безпеки судноплавства, режимно-секретної роботи та розмінування ТОВ СП «НІБУЛОН», ДП «УКРОБОРОНСЕРВІС».

Слід зазначити, що **виконання заходів планів гуманітарного розмінування** виконується операторами ПМД **за рахунок коштів донорської та гуманітарної допомоги**, яка надходить від іноземних донорів безпосередньо операторам. Ці кошти жодним чином **не відображаються в складі доходів та витрат Державного бюджету України**.

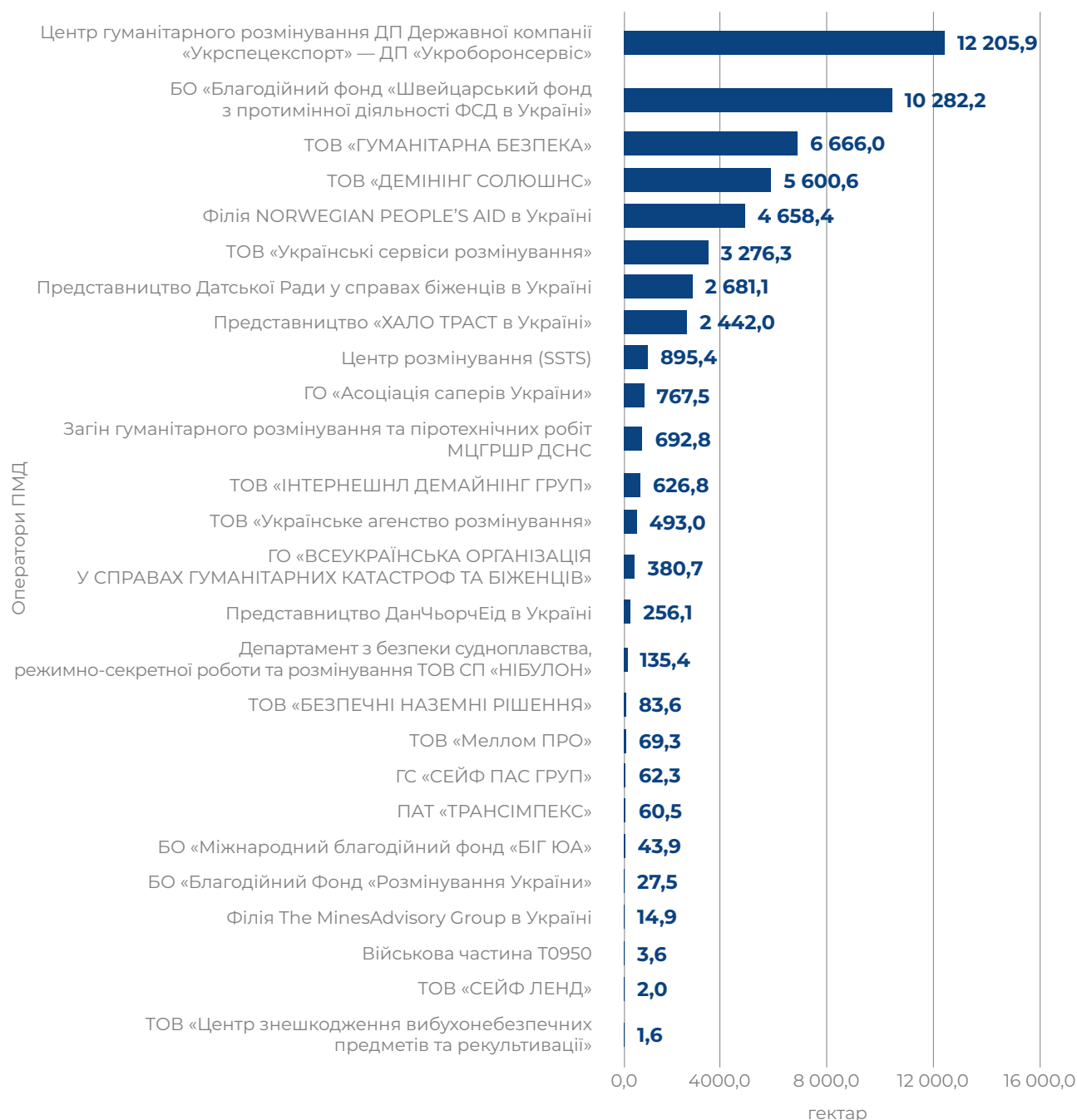

Рис. 12. Обсяги ідентифікованих в 2022–2024 роках територій, що містять землі с/г призначення, в розрізі операторів ПМД

Водночас, за даними Мінекономіки, **Україна має більше 30 міжнародних партнерів та донорів, які фінансують сектор протимінної діяльності**. На сьогодні найбільшими донорами є США, Швейцарія, ЄС, Японія, Норвегія, Фонд Говарда Баффета, Німеччина, Канада, Нідерланди, Швеція (рис. 13).

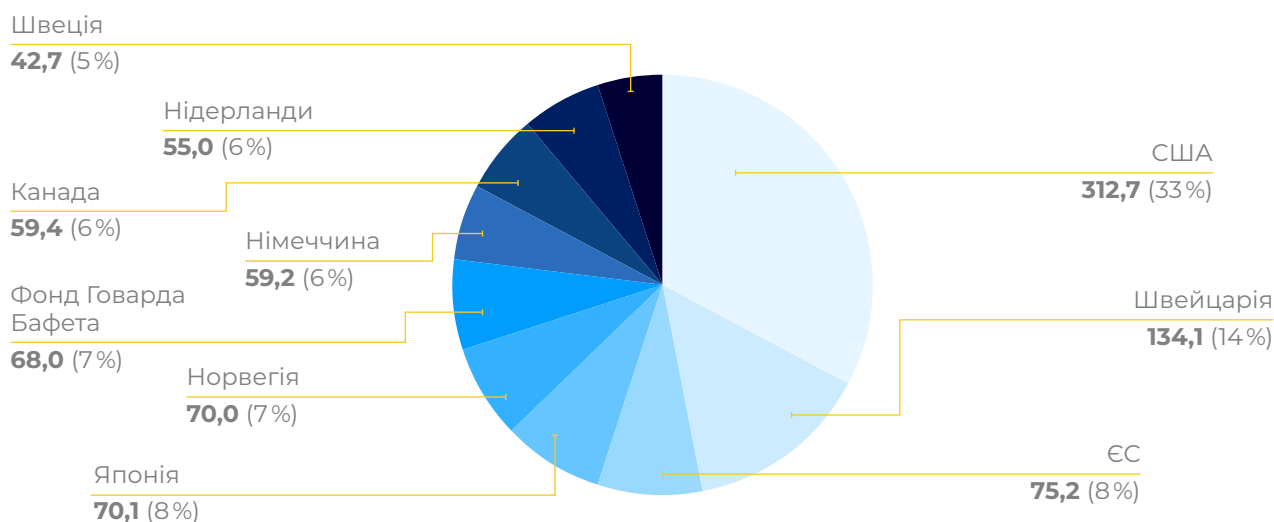

Рис. 13. Структура донорської підтримки протимінної діяльності в Україні, млн дол. США

Загальна сума підтримки на момент проведення цього аудиту становила понад один мільярд доларів США (в еквіваленті). Ця підтримка охоплює 2022–2028 роки та включає як вже використані, так і лише анонсовані кошти.

Основними напрямками донорського фінансування гуманітарного розмінування в Україні є нарощування локального потенціалу, проведення НТО та ОТ, безпосереднє розмінування, моніторинг допомоги, підтримка постраждалих громад, навчання ризикам, закупівля обладнання та реалізація проєктів пріоритезації. Ще 26 донорів на нарощування потенціалу спрямували 135,1 млн дол. США. Люксембург додатково виділив 16 млн дол. США, з яких 10,8 млн дол. США отримає Програма розвитку ООН, по 1,08 млн дол. США — організація HALO Trust та Механізм цивільного захисту ЄС, а 8,2 млн дол. США передбачено на інші проєкти у 2025 році. Латвія надала понад 280 тис. євро організації HALO Trust на роботи з розмінування земель у регіонах, що постраждали від бойових дій.

2. НАСКІЛЬКИ РЕЗУЛЬТАТИВНО ТА ВІДПОВІДНО ДО ВСТАНОВЛЕНИХ ПРАВИЛ ВИКОРИСТАНО КОШТИ НА ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ

Аудит засвідчив, що використання коштів, спрямованих на заходи з гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, є недостатньо результативним та має певні суттєві організаційні і процедурні недоліки.

Основні причини — тривале нормативне врегулювання механізму компенсації витрат, неналежне планування та неефективна координація між відповідальними органами й операторами ПМД. Як наслідок, договори про розмінування уклалися несвоєчасно, переважно наприкінці року, що призвело до невиконання в 2024 році показника очищення земель сільськогосподарського призначення та повернення їх до агровиробництва.

Виявлені аудитом факти порушення процедур закупівель, зумовлюють неекономне витрачання бюджетних коштів. Ці недоліки створюють суттєві перешкоди для ефективного розмінування та повернення забруднених ВВП земель до економічного використання, що потребує негайного вжиття заходів з удосконалення системи управління бюджетними коштами у сфері гуманітарного розмінування.

Реалізація заходів із гуманітарного розмінування у 2023–2024 роках здійснювалася за рахунок різних джерел фінансування, серед яких були міжнародна донорська допомога та кошти державного бюджету (індикатор Плану Ukraine Facility) (рис. 14).

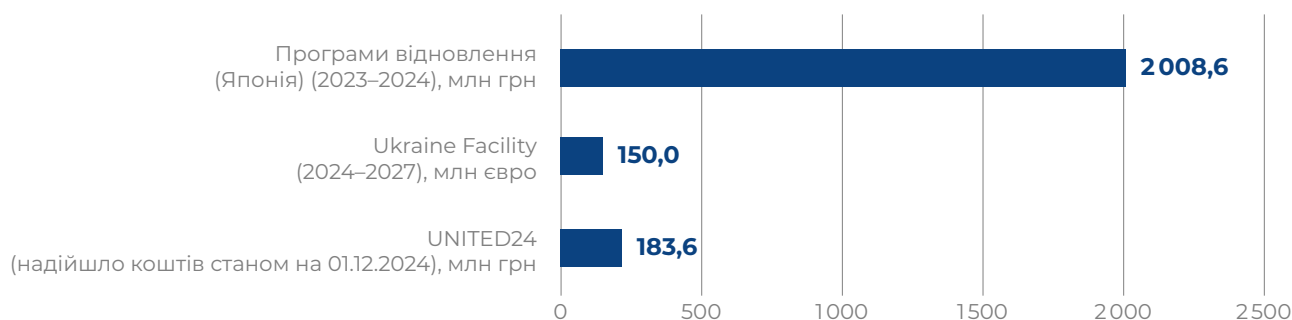

Рис. 14. Джерела фінансування заходів з гуманітарного розмінування

Водночас спрямування цих коштів здійснювалось неефективно та нерезультативно через неналежні координацію та планування, а також нормативну неврегульованість механізму компенсації.

Зокрема, індикатор Плану Ukraine Facility на 2024–2027 роки «Інвестиції в розмінування» за 2024 рік виконано лише на 13,3 відс., на 2025 рік заплановано фінансування у розмірі 9,2 відс. потреби, що ставить під сумнів реалістичність досягнення запланованих цілей у визначені терміни. Основні причини невиконання індикатора — складний механізм отримання компенсації, який залежить від подання заявок аграріями, наявності у заявників податкового боргу та розбіжностей кадастрових номерів заявлених ділянок з ідентифікованими ІЗТ/ЗТ.

Кошти гранту Японського агентства міжнародного співробітництва (JICA) у межах Програми екстреного відновлення в 2023–2024 роках в повному обсязі спрямовані на придбання машин, технічних засобів, обладнання та конструкцій для гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, проте тривалі процедури постачання обмежили результативність використання ресурсів. На 01.01.2025 фактичний обсяг постачання цих засобів становив лише 35 відсотків.

Ці обставини суттєво обмежили результативність використання коштів та створили ризики уповільнення процесу очищення земель від ВНП, що потребує негайного вдосконалення системи планування, розподілу й контролю за коштами на гуманітарне розмінування.

2.1. ЧИ СПРИЯЛО НАДАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ ЗА ГУМАНІТАРНЕ РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ТОВАРОВИРОБНИКАМ У 2024 РОЦІ ПОВЕРНЕННЮ ЗЕМЕЛЬ В ОБІГ

Запровадження в 2024 році бюджетної програми, спрямованої на надання компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарським товаровиробникам, не сприяло їх поверненню у сільськогосподарський обіг.

У 2024 році розмінування у межах зазначеної бюджетної програми фактично лише розпочато, а компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, проведене до 15.04.2024, не надавалась. Станом на 01.07.2025 очищено лише 2,55 тис. га (26,9 відс. за укладеними договорами).

Натомість у межах оперативного розмінування силами безпеки й оборони обстежено понад 598 тис. га, з яких повернено до використання 403 тис. га (Херсонська область — 79,5 відс., Миколаївська — 16,7 відс.).

У результаті гуманітарного розмінування, операторами ПМД у 2022–2024 роках очищено 21 тис. га, з яких лише 5,3 тис. га (25,2 відс.) передано за сертифікатами.

Невизначеність до середини 2024 року нормативної процедури передачі очищених земель унеможливила їх офіційне введення в обіг, що затримало відновлення агровиробництва.

Результати аудиту

Обстеження та повернення земель сільськогосподарського призначення після розмінування у 2022–2024 роках **здійснювалося за рахунок:**

- **гуманітарного розмінування** на виконання планів заходів з гуманітарного розмінування, яке здійснювали сертифіковані **оператори ПМД** згідно з національними стандартами, зокрема такі, як HALO Trust, Norwegian People's Aid, MAG, Demining Solutions та інші;
- **оперативного розмінування** (2023–2024) в межах виконання Планів з розмінування с/г земель, яке виконували **підрозділи сил безпеки і оборони** (ДСНС, ЗСУ, ДССТ) відповідно до своїх функцій;
- **у межах бюджетної компенсації витрат**, де участь брали **оператори ПМД, що укладали договори** про розмінування земель сільськогосподарського призначення з ЦГР.

- **Повернення земель в обіг у межах виконання компенсаційних договорів**

За результатами аудиту встановлено, що **у 2024 році розмінування земель сільськогосподарського призначення** за договорами в межах бюджетної програми компенсації витрат **фактично не здійснювалося. Часткове виконання договорів відбулося у 2025 році.** На 01.07.2025 **вивільнено та розміновано 2,55 тис. га** (в тому числі в результаті НТО вивільнено 0,73 тис. га (28,7 відс.), розмінування — 1,82 тис. га (71,3 відс.)), що становить **лише 0,5 відс.** загальної площі забруднених ВНП предметами земель с/г призначення (512,1 тис. га), зазначеної в паспорті бюджетної програми на 2024 рік.

Отже, **компенсація витрат гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення у 2024 році не забезпечила очікуваного прискорення повернення забруднених земель у господарський обіг.**

Слід відмітити, що площа земель с/г призначення, що потребують розмінування, зазначена в паспорті бюджетної програми за КПКВК 1201420, **відповідає Плану виконання заходів з обстеження та очищення від вибухобезпечних предметів земель сільськогосподарського призначення**, який схвалений НОПМД 22.12.2023 та виконується силами безпеки і оборони (підрозділи ДСНС, ЗСУ, ДССТ) за рахунок коштів на виконання таких власних функцій, **як оперативні заходи з розмінування, що не є гуманітарним розмінуванням.**

При цьому **видача сертифікатів про передачу відповідальності за результатами оперативного розмінування не здійснюється**, на відміну від гуманітарного розмінування, що виконується операторами ПМД згідно з національними стандартами. Це ускладнює офіційне введення земель в агровиробництво.

- **Повернення земель в обіг у межах оперативного розмінування силами безпеки та оборони**

За даними щотижневого моніторингу, у 2023–2024 роках силами безпеки і оборони **обстежено 598,2 тис. га земель с/г призначення, з яких фактично використовується 402,7 тис. га, або 67 відс.** (рис. 15).

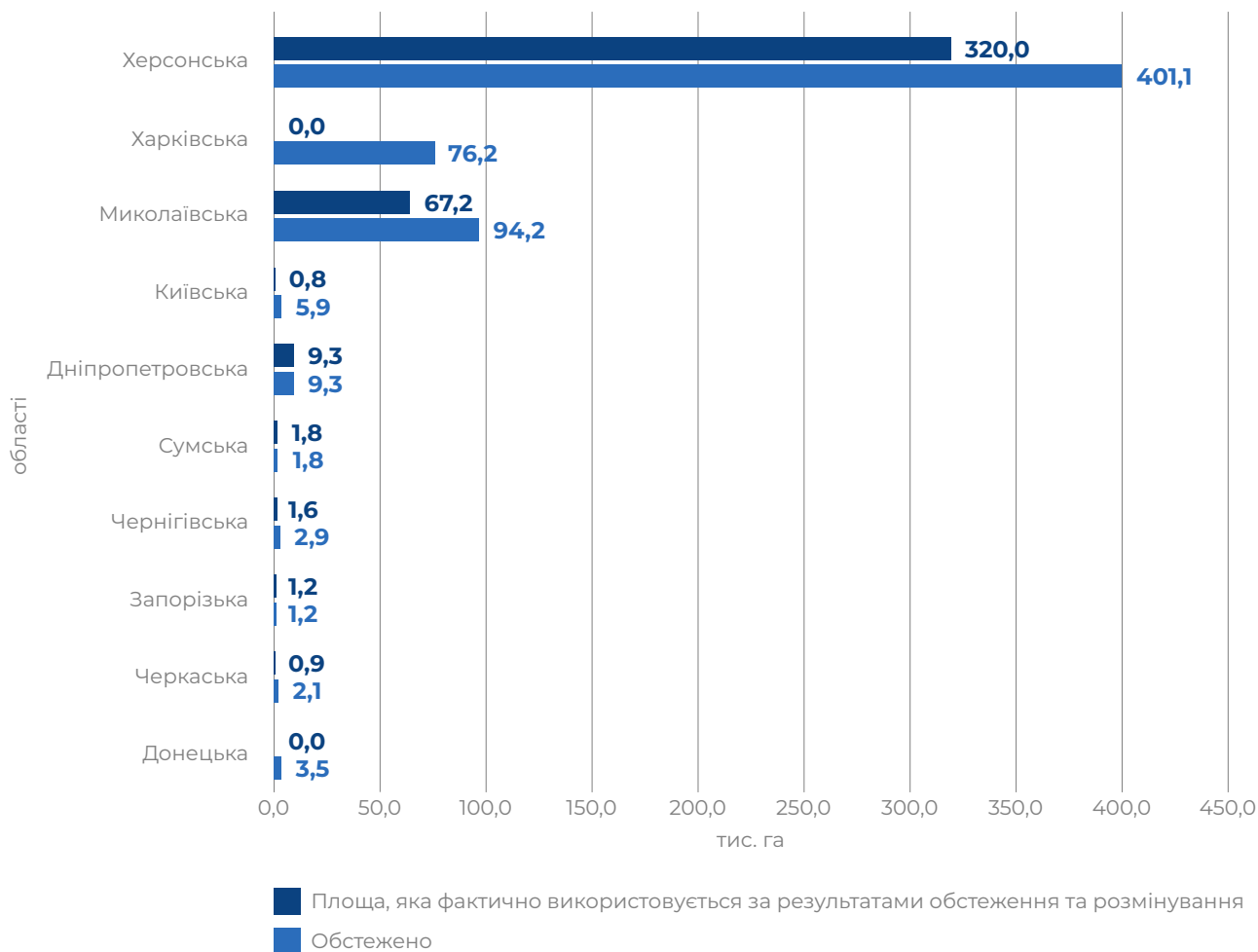

Рис. 15. Розподіл обстежених та повернутих до використання с/г земель за результатами обстеження та розмінування по регіонах у 2023–2024 роках, тис. га

Водночас дані моніторингу свідчать про суттєві регіональні диспропорції: найкращі показники повернення земель у використання зафіксовані у Херсонській (80 відс.) та Миколаївській (71 відс.) областях, які в структурі повернутих земель мають 79,5 відс. та 16,7 відс. відповідно та в яких ведення сільського господарства ускладнене, зокрема, внаслідок руйнування Каховської ГЕС, а в деяких областях, зокрема Харківській та Донецькій, фактичне використання розмінованих земель є мінімальним або неможливим, що зумовлене безпековою ситуацією.

Це вказує на **необхідність покращення координації, удосконалення нормативної бази та забезпечення прозорого документального оформлення для прискорення повернення розмінованих земель до сільськогосподарського обігу та відновлення аграрного потенціалу України.**

▪ Повернення земель в обіг у межах гуманітарного розмінування операторами ПМД

З 2022 по 2024 роки операторами ПМД, які виконують плани з гуманітарного розмінування земель, з 52,5 тис. га територій, які включають, зокрема, землі с/г призначення, ідентифіковані, як такі, що містять ІЗТ/ЗТ до 01.01.2025, розміновано 21,0 тис. га, або 40 відсотків. Інспектування проведено на площі 7,7 тис. га, або 36,7 відс., але сертифікати про передачу відповідальності про очищені території видано лише на 5,3 тис. га, або 25 відс. вивільненої та 10 відс. ідентифікованої території ІЗТ/ЗТ.

Водночас **частина розмінованих ділянок все ще не повернена до використання через неналежне документальне оформлення.**

Причина — **невстановлення належного нормативного механізму передачі відповідальності за очищені території до середини 2024 року.** Незважаючи на те, що розроблення такого механізму законодавством передбачалось ще з 2020 року, на практиці оформлення передачі **стало можливим лише після набуття чинності відповідними національними стандартами** (ДСТУ 8820-1:2023¹³ — у березні 2024 року та ДСТУ 8820-3:2024¹⁴ — у червні 2024 року) та затвердження ЦПМД порядків видачі сертифікатів і гарантійних листів. **До цього часу документальне підтвердження передачі очищених ділянок не здійснювалося, що унеможливило їх офіційне введення в агровиробництво.**

2.1.1. Якою мірою аграрії забезпечені компенсацією витрат вартості розмінування земель сільськогосподарського призначення (індикатор Плану для Ukraine Facility)

Забезпечення аграріїв компенсацією витрат на гуманітарне розмінування земель у 2024 році було вкрай низьким та неефективним, що зумовлено недоліками планування, затримками нормативного врегулювання.

Із запланованих компенсацій для понад 600 аграріїв фактично у 2024 році перерахування коштів на ескроу-рахунки здійснено лише 23 агровиробникам (3,4 відс. плану) за розмінування 7,93 тис. га (11,9 відс. площі) як суми компенсації вартості послуг з розмінування земельних ділянок с/г призначення для подальшого перерахування уповноваженим банком таких коштів на рахунки операторів ПМД відповідно до укладених договорів. Більшість заявок було відхилено через невідповідність вимогам Порядку компенсації витрат.

Закупівлі послуг розпочались із запізненням, а укладені договори не враховували реальних строків виконання робіт і спроможності операторів, що зумовило їх пролонгацію на 2025 рік.

¹³ «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю».

¹⁴ «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією».

Внаслідок неефективного управління коштами зафіксовано факти повернення невикористаних бюджетних коштів (2,45 млн грн). Також нормативні обмеження не дали змоги компенсувати витрати за роботи, проведені до 15.04.2024 (всі 11 заявок відхилені). Затримки у запровадженні механізму компенсації і недосконале планування негативно вплинули на реалізацію індикаторів Ukraine Facility та обмежили мотивацію аграріїв до участі в цій програмі.

Необхідно терміново удосконалити механізм компенсації, впровадити належне планування та забезпечити прозоре здійснення компенсаційних виплат.

Результати аудиту

З метою пришвидшення розмінування земель с/г призначення та створення сприятливих умов для відновлення сільськогосподарського виробництва на розмінованих земельних ділянках, **у 2024 році запроваджено бюджетну програму за КПКВК 1201420 «Компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення»** (далі — КПКВК 1201420), за якою на 2024 рік передбачались бюджетні призначення у загальному обсязі **3000,0 млн грн**: загальний фонд — 1000,0 млн грн, спеціальний — 2000,0 млн гривень.

Обсяг бюджетних призначень на кінець 2024 року за КПКВК 1201420 з урахування змін, внесених Урядом, становив **434,46 млн грн**, які дорівнюють касовим видаткам (рис. 16).

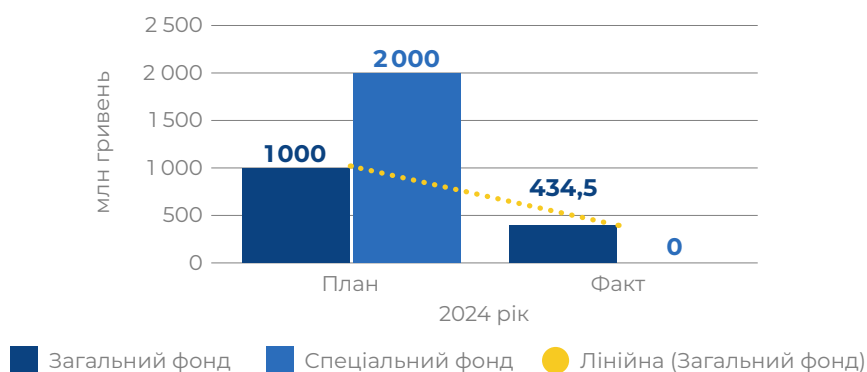

Рис. 16. Планові та фактичні видатки на здійснення компенсації за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення в 2024 році

Механізм використання коштів за КПКВК 1201420 визначено в Порядку компенсації витрат. Головним розпорядником та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінекономіки, розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня — ЦГР.

Врегулювання процесу надання компенсації тривало до **липня 2024 року, що призвело до затягування початку закупівель та укладання договорів в осінньо-зимовий період** (рис. 17).

Рис. 17. Етапи процесу врегулювання надання компенсації с/г товаровиробникам

▪ Нормативно-правові аспекти та процедурні затримки

Слід зазначити, що Порядок компенсації витрат затверджено 12 березня 2024 року **з недотриманням на 1,5 місяця терміну**, визначеного бюджетним законодавством¹⁵, а проєкт паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201420 на погодження Мінфіну

¹⁵ Частина сьома статті 20 Бюджетного кодексу України.

подано Мінекономіки листом від 25.04.2024 з порушенням¹⁶ на **36 днів встановленого тижневого строку, що є порушенням¹⁷ бюджетного законодавства.**

Недотримання терміну при складанні паспорта спричинено, зокрема, **незатвердженням Порядку компенсації витрат та Методики розрахунку вартості послуг з розмінування¹⁸, що є основою для визначення результативних показників.**

З метою покращення механізму надання компенсації у 2024 році до Порядку компенсації витрат двічі вносились зміни у частині визначення напряму компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення (редакція постанови від 17 травня 2024 р. № 580) та збільшення розміру компенсації з 80 до 100 відс. (редакція постанови від 30 серпня 2024 р. № 990).

▪ Недоліки планування

Паспортом бюджетної програми за КПКВК 1201420 на 2024 рік¹⁹ передбачено, зокрема, надати компенсацію за гуманітарне розмінування земель с/г призначення 750 с/г товаровиробникам та розмінувати земельні ділянки с/г призначення площею 512,1 тис. га.

Шляхом внесення змін до паспорта бюджетної програми (додаток 1) уточнено назви результативних показників, а також зменшено розміри запланованих показників до їх фактичних значень, зокрема, запланований розмір компенсації — у **6,9 раза**, площу, за розмінування якої планували надати компенсацію, — у **32,6 раза**, кількість товаровиробників, які отримали компенсацію, — у **9,5 раза**, що свідчить про **неефективне планування**.

За основу результативних показників у паспорті бюджетної програми за КПКВК 1201420 на 2024 рік взято дані площі 512,1 тис. га земель с/г призначення, що потребують розмінування, з Плану виконання заходів з обстеження та очищення від вибухобезпечних предметів земель сільськогосподарського призначення, схваленого НОПМД 22.12.2023, який виконується силами безпеки і оборони (підрозділи ДСНС, ЗСУ, ДССТ) за рахунок коштів на виконання власних функцій, що **не є гуманітарним розмінуванням**.

¹⁶ Абзац сьомий пункту 3 розділу I Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368.

¹⁷ Пункти 16¹ та 17 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України.

¹⁸ Методичні рекомендації щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування, затверджені наказом Мінекономіки від 12.04.2024 № 9180.

¹⁹ Наказ Мінекономіки від 02.05.2024 №11242.

Також Планом гуманітарного розмінування деокупованих територій на 2024 рік (схвалено НОПМД 19.12.2024) не виокремлено завдань з гуманітарного розмінування земель с/г призначення.

Так, змінами до паспорта встановлювалась така потреба у розмінуванні площі земель:

- тих, що планують розмінувати у 2024 році, — 287 376,7 га,
- тих, що розміновані з 24 лютого 2022 р. по 15 квітня 2024 р. — 224 746,3 га (дані узяті з Щотижневого моніторингу розмінування земель сільськогосподарського призначення, узагальненого Мінагрополітики).

Слід зазначити, що дані Щотижневого моніторингу розмінування земель сільськогосподарського призначення не можуть бути підставою для формування показників паспорта бюджетної програми, оскільки визначені в ньому заходи здійснюються в оперативному порядку підрозділами Міноборони та ДСНС, а не операторами ПМД.

Таким чином, фактично джерела даних щодо площі с/г земель, запланованої для гуманітарного розмінування, немає. Наявна система планування та реалізації заходів з гуманітарного розмінування є досить складною зі значною кількістю учасників процесу та без визначення чіткої відповідальності і завдань, а в деяких випадках дублює функції.

Відповідно до наданих Мінекономіки обґрунтувань до паспорта бюджетної програми визначення результативного показника щодо кількості учасників, які братимуть участь у програмі та отримають компенсацію, здійснено з урахуванням обсягу коштів, наданих за напрямками (2 000 млн грн — на розмінування у 2024 році та 1 000 млн грн — на розмінування до 15.04.2024), площі, яка потребує розмінування ($512\,123 = 287\,376,7 + 224\,746,3$), розрахункової вартості компенсації для 1 га для земель, що розміновані до 15.04.2024, — 37 тис. грн та земель, розмінованих після 15.04.2024, — 40 тис. грн та розрахункової кількості 100 га земель на 1 сільськогосподарського товаровиробника.

За результатами визначено:

- 400 аграріїв, що планують розмінувати землі у 2024 році;
- 270 аграріїв, що потребують компенсації за вже розміновані землі у період з 24 лютого 2022 р. по 15 квітня 2024 року.

Довідково

При складанні паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201420 на 2025 рік Мінекономіки використано дані щодо площі забруднених земель сільськогосподарського призначення станом на 01.01.2025, отримані від Міноборони.

З огляду на джерела даних, що використовувалися для визначення показників паспорта, кількість аграріїв, яка братиме участь у програмі компенсації витрат на гуманітарне розмінування, є лише попередньо розрахованим показником, що залежить від певних умов і не відображає реальної потреби у компенсації.

Так, до паспорта у 2024 році неодноразово вносили зміни, як наслідок, станом на 31.12.2024 передбачено використання коштів **лише за одним напрямом** — компенсація сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Фактично кошти за цим напрямом спрямовувались **на придбання послуг з гуманітарного розмінування земельних ділянок** сільськогосподарського призначення в операторів ПМД відповідно до укладених договорів з ЦГР. Відповідно, Порядок компенсації витрат потребує унормування в частині чіткого визначення напрямів використання коштів державного бюджету для гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення.

Напрями бюджетної програми в паспорті двічі змінювались: з одного на два, а згодом знову на один. Неодноразове внесення змін (чотири рази протягом року) свідчить про неефективне планування використання бюджетних коштів.

Змінами до паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201420 на 2024 рік Мінекономіки **не відображено індикатора** Плану для Ukraine Facility 2024–2027 «Інвестиція 1. Інвестиції в розмінування», який виконується за рахунок коштів Європейського Союзу для України, що призведе до викривлення досягнення індикатора під час звітування.

Довідково

Законом України від 06 червня 2024 року № 3786-IX ратифіковано Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування для України згідно з інструментом Ukraine Facility. Розподіл коштів бюджетної програми за КПКВК 1201420 в частині загального фонду здійснено на виконання індикатора Плану для Ukraine Facility 2024–2027 «Інвестиція 1. Інвестиції в розмінування» Мінекономіки, відповідальним за впровадження цієї інвестиції.

Результатом виконання показника є проміжний звіт Уряду (або звіт Казначейства), який показує, що в державних бюджетах на 2024 та 2025 роки Уряд виділив щонайменше 75 млн євро (у гривневому еквіваленті) на кошти, які виплачуються виробникам сільськогосподарської продукції для покриття витрат на розмінування. Відповідальні за впровадження — Мінекономіки та Мінфін, строк виконання II квартал 2026 року.

Враховуючи, що **75 млн євро** орієнтовно еквівалентно **3294,5 млн грн** (за курсом на 31.12.2024 — 43,92 грн/євро), на виконання індикатора Плану для Ukraine Facility 2024–2027 «Інвестиція 1. Інвестиції в розмінування» станом на **31.12.2024 спрямовано 434,5 млн грн, або 13,2 відсотка.**

Слід зазначити, що **04.08.2025 зменшено розмір показника** виконання цього індикатора у 2024–2025 роках із 75 млн євро **до 30 млн євро**, що еквівалентно **1 429,2 млн грн** (за курсом на 04.08.2025 — 47,64 грн/євро). **З урахуванням внесених змін індикатор у 2024 році виконано на 30,4 відсотка.**

Довідково

На 2025 рік за КПКВК 1201420 передбачені бюджетні призначення із загального фонду в обсязі 1000,0 млн грн, які розпорядженням КМУ від 02.07.2025 № 652-р зменшені на 700,0 млн гривень.

Враховуючи поточний стан здійсненого та запланованого фінансування, виконання індикатора Плану для Ukraine Facility 2024–2025 «Інвестиція 1. Інвестиції в розмінування» у встановлений термін можливе лише на 51,4 відс., тобто **виконання індикатора у визначений термін є нереалістичним.**

- **Щодо забезпечення компенсацією сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, розмінованих у період з 24 лютого 2022 року по 15 квітня 2024 року**

Відповідно до паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201420 за напрямом використання надання компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що були розміновані у період з 24 лютого 2022 року по 15 квітня 2024 року, передбачалось компенсувати витрати за розмінування 26,9 тис. га та виплатити компенсації 270 сільськогосподарським товаровиробникам.

Встановлено, що з травня по жовтень 2024 року аграрії **подали до ЦГР лише 11 заявок** на компенсацію за гуманітарне розмінування, проведене у 2023 році на площі 38,3 тис. га, з вартістю робіт 52,52 млн гривень. **Усі заявки були відхилені через непідтвердження ЦПМД фактів розмінування на цих ділянках та наявність податкового боргу у деяких заявників.**

За результатами аналізу актів наданих послуг встановлено: п'ятьом сільськогосподарським товаровиробникам з 11-ти надано лише послуги з НТО територій на наявність ВВП, решті — НТО та очистка районів ведення бойових дій (додаток 2 та 3).

Порядком компенсації витрат визначено механізм компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що були розміновані у період з 24 лютого 2022 року по 15 квітня 2024 року (рис. 18).

Відповідно до Порядку компенсації витрат **компенсації виплачуються лише у разі здійснення розмінування земельної ділянки**. Оскільки підставою для виплати є первинні бухгалтерські документи, платіжні документи та підтвердження ЦПМД про проведене розмінування (зокрема акти інспектування очищеної / розмінованої території та/або копія сертифіката про передачу відповідальності щодо очищеної території, або копія гарантійного листа на вивільнену за результатами НТО територію), **компенсація надається лише за розміновані земельні ділянки**.

Рис. 18. Механізм надання компенсації за гуманітарне розмінування земель с/г призначення, що були розміновані з 24.02.2022 до 15.04.2024

Водночас у розумінні Закону № 2642 НТО є невід'ємною частиною гуманітарного розмінування, однак відповідно до Порядку не є предметом компенсації.

Крім того, національні стандарти (ДСТУ) передбачають два типи заходів НТО: первинне та повторне. **Первинне НТО здійснюється в інтересах всієї територіальної громади, охоплює всі землі, а не лише землі сільськогосподарського призначення, і, відповідно, не підпадає під норми Порядку компенсації витрат.**

Порядок не розмежовує типи НТО: первинне (збір базової інформації на новій території, яка ще не обстежувалась, для виявлення ознак забруднення) та повторне (уточнення або оновлення даних на вже обстеженій території) і не регламентує статус гарантійного листа, наданого після повторного НТО, що зумовлює невизначеність статусу ділянки та правового обґрунтування для включення таких ділянок до компенсаційного механізму.

▪ **Щодо забезпечення компенсацією сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що розміновані з 15 квітня 2024 року**

Відповідно до паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201420 за напрямом використання надання компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що були розміновані у період з 15 квітня 2024 року, передбачалось компенсувати витрати за розмінування 40,0 тис. га та виплатити компенсації 400 сільськогосподарським товаровиробникам (станом на 21.09.2024).

Встановлено, що засобами ДАР у 2024 році надійшли 195 заявок (9 повторно) с/г товаровиробників на отримання компенсації, 146 з яких відхилені (75 відс.). Відмови надано з урахуванням вимог Порядку: наявність у с/г товаровиробників податкового боргу на 1 число місяця, що передує місяцю, в якому надійшли заявки (49 заявників), кадастрові номери земельних ділянок, вказані у заявці, не перетинаються з ІЗТ/ЗТ, які ідентифіковані сертифікованими операторами ПМД (137 заявників), за обома критеріями відмови надано 43 заявникам.

ЦГР для компенсації відібрано 49 заявок, або 25 відс. отриманих, що становить 12,25 відс. визначеного результативного показника.

Механізм компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення (після 15.04.2024) визначений Порядком компенсації витрат (рис. 19).

Рис. 19. Механізм надання компенсації за гуманітарне розмінування земель с/г призначення (після 15.04.2024)

Для забезпечення дотримання вимог Порядку ЦГР під час розгляду заявок з метою **підтвердження факту розташування земельних ділянок, кадастрові номери яких відповідають земельним ділянкам с/г призначення сільськогосподарських товаровиробників у межах імовірно забруднених / забруднених ВНП територій** (повного або часткового), отримувач від ЦПМД такі відомості щодо ІЗТ/ЗТ, визначені за результатами первинного НТО: назва с/г товаровиробника, кадастровий номер ділянки; IMSMA ID ІЗТ/ЗТ²⁰, тип забруднення, коефіцієнт складності, тип рослинності, градус нахилу, рекомендована глибина розмінування, статус ділянки.

²⁰ Для узагальнення інформації про розмінування використовується програмний комплекс IMSMA Core, право на використання якого безоплатно надано Женевським міжнародним центром гуманітарного розмінування. Це програмне забезпечення розроблене з метою забезпечення потреб спільноти протимінної діяльності у процесі прийняття рішень, моніторингу та звітності. Основні елементи IMSMA включають базу даних PostgreSQL та геоінформаційну систему (GIS) для відображення інформації на картах. Наповнення даних IMSMA для узагальнення інформації щодо розмінування здійснюють оператори протимінної діяльності.

Разом з цим **Порядком компенсації витрат не передбачено визначення ІЗТ/ЗТ у межах кадастрових ділянок**. При цьому ІЗТ/ЗТ може охоплювати всю кадастрову площу, її частину або мати кілька місць забруднення в межах кадастрової площі, а також включати кілька кадастрових ділянок різних с/г виробників (рис. 20).

Рис. 20. Розміщення ІЗТ/ЗТ
в межах кадастрових ділянок

Отримані від ЦПМД дані використані ЦГР також під час розрахунку орієнтовної вартості послуг з розмінування. **Внаслідок неповноти даних щодо ІЗТ/ЗТ у межах кадастрових ділянок**, під час проведення закупівель ЦГР при здійсненні розрахунків орієнтовної вартості витрат на розмінування земель с/г призначення **коефіцієнт складності множився на всю кадастрову площу, що призвело до некоректного визначення вартості закупівель**.

Довідково

Відповідно до Методики²¹ компенсація витрат на гуманітарне розмінування 1 га з урахуванням категорії складності робіт (I, II та III) включає витрати на заробітну плату з нарахуваннями (30,2 відс.), виробничі та адміністративні витрати (36,4 відс.), добові (відрядження) та витрати на проживання (16,7 відс.), оплату послуг зв'язку та інтернету, амортизацію та витрати на паливо (9,0 відс.), страхування персоналу (1,4 відс.), інші витратні матеріали (6,3 відс.). Орієнтовна сума компенсації витрат на гуманітарне розмінування 1 га I категорії складності становить 37500 грн, II — 50 000 грн, III — 62500 гривень.

²¹ Методичні рекомендації щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування, затверджені наказом Мінекономіки від 12.04.2024 № 9180.

▪ Укладання договорів

Внаслідок довготривалого нормативного врегулювання, закупівлі послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення розпочались на початку вересня 2024 року: протягом вересня — грудня 2024 року **укладено 50 договорів**, три з яких розірвано (рис. 21).

Слід зазначити, що механізм, **визначений Порядком компенсації витрат, передбачав лише кінцеву дату прийняття заявок (15 листопада у редакції до 31.12.2024)**. При цьому **не встановлено кінцевої дати проведення процедур закупівель з урахуванням особливостей (специфіки) робіт та вимог бюджетного процесу щодо фінансування в межах бюджетного періоду**.

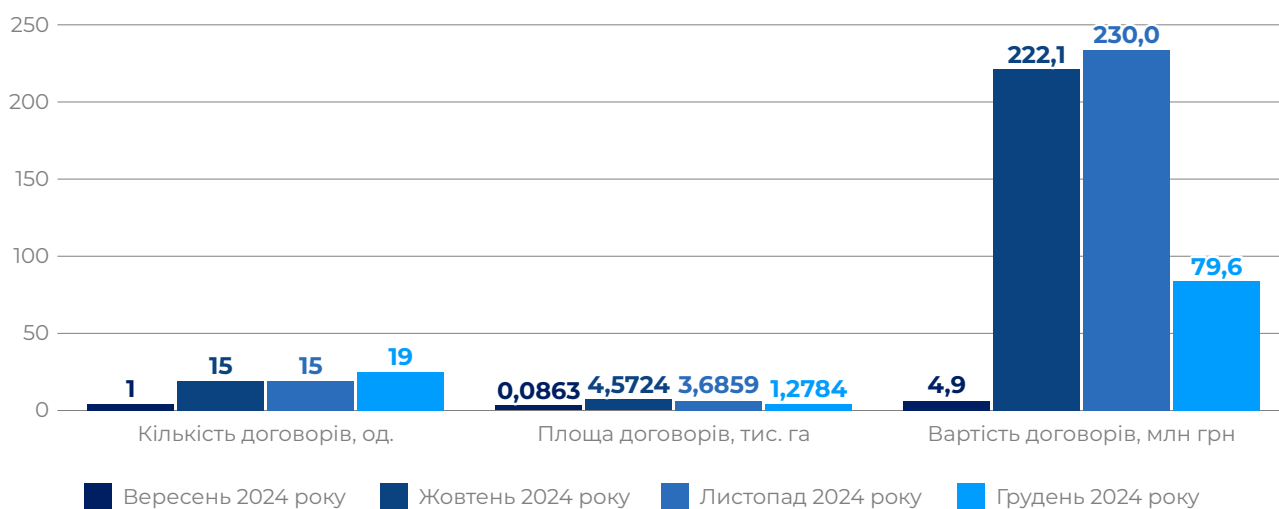

Рис. 21. Динаміка укладання в 2024 році договорів між операторами ПМД та ЦГР про надання послуг з гуманітарного розмінування с/г земель

В усіх укладених ЦГР договорах конкретні терміни виконання з урахуванням **площі і спроможності оператора не визначались**, а встановлювались — **до кінця поточного року (31.12.2024)**. Водночас **процес розмінування має сезонний характер** і складається з операційних днів — від 110 до 180 залежно від погодно-кліматичних умов під час проведення робіт. Час роботи 1 сапера (демінера) (1 операційний день) становить від 4 до 8 годин. Як наслідок, фактично через укладання в 2024 році договорів в осінньо-зимовий період, коли, зважаючи на погодні умови, **польові роботи (розмінування) не проводились, терміни виконання договорів продовжено до 31.12.2025**.

Невизначеність термінів завершення робіт з розмінування в договорах пояснюється тим, що **оплата операторові здійснюється після проведення інспектування розмінованих територій, строк виконання якого неможливо передбачити.**

■ Проблеми з відкриттям ескроу-рахунків

Зазначимо, що визначений Порядком компенсації витрат **механізм її надання**, зокрема, **передбачає**: ЦГР після проведення закупівель та укладання договорів з операторами **перераховує кошти з реєстраційних рахунків уповноваженим банкам, які перераховують їх на ескроу-рахунки, відкриті с/г товаровиробниками**. Оператор розпочинає розмінування після отримання від уповноваженого банку повідомлення про резервування коштів, а оплату отримує після підписання актів приймання-передачі послуг (рис. 22).

Довідково

ЦГР укладено договори про взаємодію з ПАТ АБ «Укргазбанк» (18.09.2024 № 2024-05-B), АТ «Сенс банк» (від 01.11.2024 № 2024-07-B) та АТ КБ «ПриватБанк» (04.11.2024 № 2024-08-B), згідно з якими уповноважений банк з метою виконання Порядку відкриває за ініціативи с/г товаровиробника рахунок умовного зберігання для отримання ним компенсації (ескроу-рахунок, для подальшого перерахування коштів на рахунки сертифікованому оператору протимінної діяльності для оплати наданих послуг з розмінування). Уповноважений банк не набуває право власності на кошти, які зараховуються на ескроу-рахунок.

Згідно з договорами рахунка умовного зберігання (ескроу) с/г товаровиробник та уповноважений банк не мають права розпоряджатися грошовими коштами, що знаходяться на рахунку.

Сільськогосподарський товаровиробник протягом п'яти днів після отримання завіреної копії договору від ЦГР відкриває в уповноваженому банку рахунок умовного зберігання (ескроу) для компенсації, про що уповноважений банк повідомляє ЦГР. Після чого щомісяця до 05 числа ЦГР формує подання щодо здійснення компенсації, на підставі якого Мінекономіки здійснює розподіл відкритих асигнувань у межах затверджених бюджетних асигнувань для їх подальшого перерахування ЦГР уповноваженим банком.

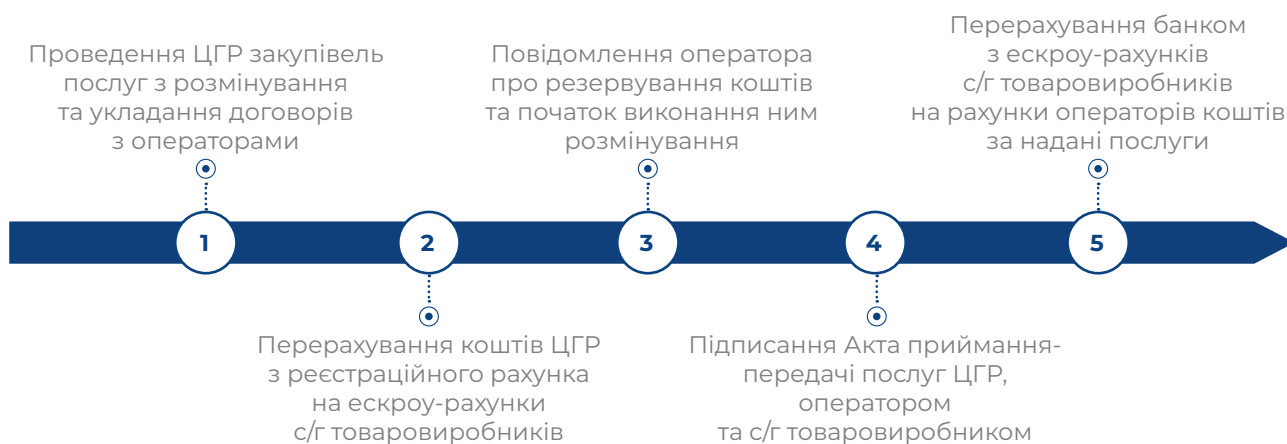

Рис. 22. Процес придбання послуг з розмінування с/г земель

Водночас окремі сільськогосподарські товаровиробники не відкрили у визначені терміни ескроу-рахунки. Як наслідок, ЦГР у 2024 році перераховано не всім сільськогосподарських товаровиробникам кошти на розмінування ділянок, щодо яких укладені договори. Зокрема, ЦГР перерахував **434,46 млн грн на ескроу-рахунки 23 сільськогосподарських товаровиробників** за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарських призначення площею 7,9278 тис. гектара.

Подання за рештою договорів надані Мінекономіки у 2025 році. Як наслідок, 24 договори **21 сільськогосподарського товаровиробника** пролонговані та зареєстровані в Казначействі у січні та березні 2025 року, за якими на ескроу-рахунки перераховано **94,74 млн грн і 3,2 млн грн відповідно**.

Довідково

У Плані виконання заходів з обстеження та очищення від вибухобезпечних предметів земель сільськогосподарського призначення (схваленого НОДМД 22.12.2023 та який був джерелом інформації для формування паспорта бюджетної програми), зазначено 22 сільськогосподарських товаровиробники, ділянки яких у 2024 році також розмінувались в межах гуманітарного розмінування за КПКВК 1201420, що може свідчити про дублювання виконання робіт з розмінування підрозділами ДСНС, ЗСУ, ДССТ та сертифікованими операторами. Оскільки порядок звітування щодо виконання цього плану не визначений, інформації про його виконання немає.

Виконання договорів та результати розмінування

За результатами дослідження виконання умов договорів встановлено: **протягом січня — травня 2025 року виконувались 47 договорів на розмінування 9 518,54 га на суму 532,4 млн грн**, укладених з вісьмома операторами ПМД. ЦГР підписані акти приймання-передачі наданих послуг щодо **26 з 47 договорів (55,3 відс.), один договір розірвано**.

Станом на 01.07.2025 операторам з рахунків с/г товаровиробників **перераховано 140,2 млн грн** (у т. ч. ПДВ 28,0 млн грн). Водночас відповідно до актів приймання-передачі фактична вартість наданих послуг становила **361,35 млн грн (без ПДВ), у т. ч. знижка, надана операторами — 244,54 млн гривень**. Як наслідок, фактична вартість наданих послуг відповідно до актів приймання-передачі **втричі перевищує вартість договорів** (додаток 4).

Довідково

Фактична вартість робіт, зазначена в актах операторами, може бути завищена внаслідок невизначеності в договорах термінів виконання робіт з розмінування з урахуванням спроможності оператора.

Слід зазначити, що внаслідок виникнення обставин, які перешкоджали виконанню умов договору²², один **договір на розмінування площі 33,4473 га розірвано**, за двома **зменшено** на **2,2262 га та 3,4498 га відповідно обсяги закупівлі**²³ з урахуванням фактичної площі розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення та, **як наслідок, зменшено вартість договорів**.

Внаслідок **розірвання договору та уточнення площі розмінування, кошти у сумі 2 445,4 тис. грн у 2025 році повернуто до бюджету** (кошти минулих періодів): розірвання договору — 2 099,0 тис. грн та зменшення площі розмінування — 346,4 тис. гривень. Це стало **наслідком неефективного управління цими коштами**.

Крім того, аналіз 26 договорів у частині проведення операторами розмінування засвідчив: **більше третини кадастрових площ розмінування не потребували та вивільнені в результаті НТО**.

У результаті виконання договорів станом на 01.07.2025 **вивільнено земельні ділянки сільськогосподарського призначення кадастровою площею 2,55 тис. га, або 26,9 відс. площі за всіма укладеними у 2024 році договорами (табл. 1), в тому числі завдяки НТО — 0,73 тис га (28,7 відс.), розмінуванню — 1,82 тис. га (71,3 відс.)**.

Таблиця 1

Площа вивільнених земель

Показник	Київська область	Миколаївська область	Харківська область	Херсонська область	Разом
Площа всіх укладених договорів (кадастрова), га	1224,1218	902,9766	7151,1043	240,3382	9518,5409
Зменшено площу розмінування, га	—	-5,676	-33,4473	—	-39,1233
Вивільнена площа (га), в тому числі:	1224,1218	777,5384	353,914	197,1781	2552,7523
в результаті НТО, га	509,0135	118,1612	—	105,4647	732,6394
в результаті розмінування, га	715,1083	659,3772	353,914	91,7134	1820,1129
Виконано договорів (відс.)	100,0	85,5	4,5	82,0	26,9

²² Керуючись ст. 188 Господарського кодексу України, ст. 651 Цивільного кодексу України.

²³ Керуючись положеннями підпункту 1 пункту 19 постанови КМУ від 12 жовтня 2022 року № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування».

Довідково

Відповідно до пункту 16 Порядку компенсації витрат, якщо фактична вартість наданих послуг з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення нижча, ніж зазначена в договорі, уповноважений банк перераховує кошти у розмірі фактично здійснених витрат з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, підтверджених первинними бухгалтерськими документами. Решта коштів з ескроу-рахунка, відкритого сільськогосподарським товаровиробником, перераховується уповноваженим банком у повному обсязі не пізніше наступного робочого дня на реєстраційні рахунки ЦГР для їх подальшого перерахування до державного бюджету або для покриття відповідних витрат у поточному бюджетному періоді за бюджетною програмою «Компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення» з урахуванням їх цільового призначення.

Водночас **визначений механізм надання компенсації не передбачає перерахування вартості розмінування внаслідок зменшення фактичної площі розмінування у зв'язку з проведенням НТО**. За п'ятьма договорами, укладеними у 2024 році, вартість оплачених послуг була розрахована відповідно до повної кадастрової площі земельних ділянок, хоча фактичний обсяг виконаних робіт був меншим. Це призвело до **завищення витрат державного бюджету на суму 13,96 млн грн (розрахунково), що є ознакою неекономного використання бюджетних коштів** (додаток 5).

Згідно з актами приймання-передачі послуг фактична вартість виконаних робіт за цими договорами становила 86,66 млн грн (без урахування ПДВ), що у 1,5 раза перевищує суму, визначену договорами, але, завдяки наданій операторами знижці, оплату здійснено в межах погодженої договірної суми. **Такий підхід унеможливорює здійснення належного контролю за ефективністю й економністю використання коштів** та може призвести до спотворення інформації про вартість фактично виконаних робіт і порушення принципів результативності бюджетного фінансування.

Крім того, надання такої значної знижки операторами ПМД створює ризики зумисного зменшення ними бази оподаткування ПДВ або податку на прибуток.

2.1.2. Чи дотриманий Порядок компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення з 15 квітня 2024 року

Порядку компенсації витрат формально дотримано, однак аудитом виявлені системні недоліки, пов'язані з невідповідністю нормативної бази, плануванням, контролем. Це

знижує результативність використання бюджетних коштів та уповільнює досягнення цілей гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель.

Встановлено викривлення результативних показників, неналежне планування обсягів робіт, що призвело до порушень під час закупівель та завищення витрат. Механізм компенсації створює ризики недостовірності обліку та непрозорості, а перерахування коштів на ескроу-рахунки призводить до фактичного резервування коштів для забезпечення майбутніх витрат.

Результати аудиту

▪ Викривлення показників паспорта бюджетної програми

Аналіз результативних показників звіту про виконання паспорта бюджетної програми за КПКВ 1201420 за 2024 рік засвідчив їх викривлення, оскільки значення показника площі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, яка розмінована після 15.04.2024, вартість витрат за гуманітарне розмінування якої (частково) компенсовано, у розмірі **7,9 тис. га не відображає фактично розміновану площу, а показує площу, яку згідно з договорами мають розмінувати оператори**, тож показник щодо частки площ розмінованих земель сільськогосподарського призначення до загальної площі забруднених земель сільськогосподарського призначення — **2,8 відс. — фактично має нульове значення** (табл. 2).

Крім того, визначені Мінекономіки результативні показники в паспорті за КПКВ 1201420 на 2024 рік **не характеризують ходу реалізації бюджетної програми та не відповідають критерію реалістичності й актуальності**, що є недотриманням пунктів 3 та 4 Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм²⁴.

Так, **не визначені показники**, які відображають обсяги перерахованої компенсації на ескроу-рахунки сільськогосподарських товаровиробників в уповноважених банках (тис. грн), перерахованих коштів операторам за виконання робіт з розмінування (тис. грн), залишку коштів на рахунках с/г товаровиробників на кінець звітної періоду (тис. грн), а також площу розмінованих земель с/г призначення (га).

²⁴ Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10 грудня 2010 року № 1536, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27 грудня 2010 року за № 1353/18648.

Виконання результативних показників

Результативний показник	План	План зі змінами	Факт	Коментар
Площа земельних ділянок с/г призначення, яка розмінована після 15.04.2024, вартість витрат за гуманітарне розмінування яких компенсовано, тис. га	40	7,9	7,9	Перераховано на ескроу-рахунки кошти на розмінування 7,9 тис. га, а не розміновано
Кількість с/г товаровиробників, які отримали компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель с/г призначення, які розміновано після 15.04.2024, од.	400	23	23	Перераховано на ескроу-рахунки кошти на розмінування за 23 укладеними договорами
Частка площ розмінованих земель с/г призначення до загальної площі забруднених земель с/г призначення, відс.	13,1	2,8	2,8	У 2024 році розмінування с/г земель не здійснювалось

Довідково

У паспорті бюджетної програми за КПКВК 1201420 на 2025 рік, окрім зазначеного, не визначено результативних показників для відображення виконання договорів, укладених у 2024 році.

Слід зазначити, що ЦГР щоквартально надавалась²⁵ Мінфіну та Мінекономіки інформація про використання бюджетних коштів, в якій показник «площа розмінованих земель сільськогосподарського призначення (га)» подано з викривленням. Замість фактичної площі розмінованих земель, зазначалась площа, передбачена укладеними договорами (тобто законтракована до розмінування), що **не відповідає реальному обсягу виконаних робіт**. Це спричинено нездійсненням внутрішнього контролю в частині надання ЦГР інформації про використання бюджетних коштів.

Як наслідок, в звіті про виконання паспорта за КПКВК 1201420 та Результатах оцінки ефективності бюджетної програми за 2024 рік Мінекономіки **викривлені фактичні результативні показники, що є недотриманням** Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання²⁷, а також пункту 21 Порядку компенсації витрат та порушенням бюджетного законодавства²⁶ **та недотриманням** Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання²⁷, а також пункту 21 Порядку компенсації витрат.

Викривлення фактичних результативних показників призвело до **необ'єктивної оцінки Мінекономіки²⁸ ефективності бюджетної програми, недосягнення запланованої мети, завдань та результативних показників паспорта**.

²⁵ Відповідно до пункту 19 Порядку компенсації витрат.

²⁶ Пункт 36 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України.

²⁷ Затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368.

²⁸ Здійсненої відповідно до частини п'ятої статті 20 Бюджетного кодексу.

▪ Проведення процедур закупівель та виконання умов договорів

Зважаючи на те, що ЦГР відповідно до Порядку компенсації витрат є замовником²⁹ послуг, у 2024 році ним оголошено 62 процедури закупівлі (11 повторно) за 51 лотом (в тому числі 49 заявок, з яких дві заявки поділені на два лоти кожна) та за результатами **укладено 50 договорів** (1 закупівля не відбулась, за двома заявками відбулось 4 закупівлі).

Предметом закупівлі визначено «Послуги з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення» за ДК 021:2015:90520000-8 Послуги у сфері поводження з радіоактивними, токсичними, медичними та небезпечними відходами. Разом з цим згідно з Єдиним закупівельним словником ДК 021:2015 **є більш конкретний код — ДК 021:2015:90523300-2 Послуги розмінування.**

За результатами аналізу питання відповідності умов тендерної документації та проєктів договорів про закупівлю (додаток 2 до тендерної документації) умовам Рамкової угоди виявлено **невстановлення замовником вимог щодо обмежувальних заходів ЄС**, правил щодо прийнятності осіб, суб'єктів і матеріалів для постачання, вимог щодо прозорості, визнання походження та забезпечення публічності, що не відповідає умовам Рамкової угоди³⁰.

Під час аудиту ЦГР внесено зміни до всіх укладених договорів та виправлено це порушення.

При формулюванні Технічних специфікацій ЦГР зазначено: послуги з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення **можуть включати** НТО, ТО, розмінування вручну, очищення районів ведення бойових дій: очищення в товщі ґрунту на глибину не менше 15 см, розмінування з використанням машин і механізмів, знешкодження (знищення) мін/ВНП (залишків війни); **ці послуги є потенційно можливими**, зважаючи на інформацію про потенційну забрудненість території місця надання послуг.

Визначення послуг як потенційно можливих є неконкретним та не відповідає законодавству про закупівлі³¹: технічна специфікація повинна містити **опис усіх необхідних характеристик товарів, робіт або послуг**, що закуповуються, у тому числі їх технічні, функціональні та якісні характеристики.

²⁹ Пункт 10 Порядку компенсації витрат.

³⁰ Пункт 11 статті 9, пункти 1, 3 та 8 статті 5, підпункт III пункту 5 статті 7, пункт 1 статті 16 та пункт 1 статті 17 Рамкової угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility, ратифікованої Законом № 3786-IX від 06.06.2024..

³¹ Частина перша статті 23 Закону України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII «Про публічні закупівлі».

Це призвело до **порушення абзацу другого пункту 10 Порядку компенсації витрат:** закупівля послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення здійснюється відповідно до вимог законодавства у сфері публічних закупівель.

Вказане спричинено специфікою процесу гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення та тим, що ЦГР не володіє інформацією про площі забруднення (ІЗТ/ЗТ) в межах кадастрів, а отже, не може визначити точну площу, що потребує розмінування, що і призвело до необхідності включення під час закупівель до переліку заходів повторного НТО. Це, в свою чергу, зумовлює ризики неекономного витрачання бюджетних коштів.

▪ **Дотримання вимог у частині ведення бухгалтерського обліку**

У звітах про надходження та використання коштів загального фонду (форма № 2д) за КПКВК 1201420 за 2024 рік та I квартал 2025 року відображено касові видатки за КЕКВ 2610 «Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)» у сумі **434,46 млн грн** та **94,74 млн грн відповідно.**

Слід зазначити, що формально визначений Порядком компенсації витрат механізм використання коштів дотриманий.

ЦГР у бухгалтерському обліку перерахування коштів на ескроу-рахунки відображено як операції з **розрахунків з іншими кредиторами у сумі 529,2 млн грн** та одночасним списанням їх на витрати за необмінними операціями, оскільки надходження коштів відбувалось за КЕКВ 2610. **Відповідно, дебіторська заборгованість не відображалась.**

Водночас відповідно до Порядку компенсації витрат між ЦГР та оператором ПМД за результатами публічних закупівель має укладатися договір про надання послуг із розмінування земель сільськогосподарського призначення. Розрахунки в подальшому проводяться за результатами прийняття ЦГР наданих послуг, але акти наданих послуг у бухгалтерському обліку ЦГР не відображаються. Не відображаються надані послуги і в бухгалтерському обліку сільськогосподарських товаровиробників, оскільки вони не є стороною договору.

Як наслідок, **контроль за виконанням договорів та наданням послуг із розмінування земель сільськогосподарського призначення здійснюється лише на управлінському рівні, що створює додаткові ризики несвоєчасного та неналежного надання послуг.**

Визначений Порядком компенсації витрат механізм перерахування коштів державного бюджету на ескроу-рахунки сільськогосподарських товаровиробників фактично є резервуванням коштів для забезпечення виконання майбутніх фінансових зобов'язань, за укладеними договорами між ЦГР та операторами ПМД.

Сільськогосподарський товаровиробник не має права розпоряджатися ескроу-рахунком відповідно до договору про його відкриття. Перерахування коштів операторові здійснюється уповноваженим банком без участі сільськогосподарського товаровиробника.

Відповідно до Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі³² кошти, які за рішенням суб'єкта державного сектору резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів, відображаються у Розділі III «Забезпечення» Балансу (форма № 1), проте **Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі «Забезпечення» не затверджене.**

Згідно з МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» забезпечення — зобов'язання з невизначеним строком або сумою, що фактично відповідає економічній суті укладених договорів на надання послуг з розмінування.

Враховуючи те, що характер робіт із розмінування потребує довготривалого виконання і є непередбаченим, окремі договори можуть виконуватись роками, а кошти при цьому зберігаються на ескроу-рахунках в банку. Так, станом на 01.07.2025 кошти в обсязі 392,2 млн грн залишалися на рахунках в банку ПАТ АБ «Укргазбанк» до 7 місяців, 140,2 млн грн перерахованих операторам коштів знаходились на рахунках у банку до 5 місяців.

Отже, резервування коштів не на рахунках відкритих на ім'я головного розпорядника або розпорядника коштів нижчого рівня в Державній казначейській службі, фактично призводить до відволікання коштів з бюджету. Як наслідок, **державний бюджет втрачає можливі додаткові доходи від розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунка.**

Водночас, враховуючи специфіку процесу гуманітарного розмінування та непередбачуваності фактичних обсягів робіт, відкриття бюджетного рахунку для забезпечення взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами, потребує спеціального режиму та затвердження Міністерством фінансів України Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі «Забезпечення».

Таким чином, **наявний механізм надання компенсації є фактично резервуванням коштів, призводить до невідображення в бухгалтерському обліку ЦГР операцій із надання послуг з розмінування та повернення коштів, що не сприяє контролю за використанням бюджетних коштів та виконанням робіт із гуманітарного розмінування.**

³² Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2017 № 307.

2.2. НАСКІЛЬКИ ВІДПОВІДНО ДО ВСТАНОВЛЕНИХ ПРАВИЛ ВИКОРИСТАНІ КОШТИ НА ПРИДБАННЯ МАШИН, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ОБЛАДНАННЯ І КОНСТРУКЦІЙ

Використання коштів на придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій неповною мірою відповідало правилам, визначеним порядками використання коштів («UNITED24», грантові угоди JICA), що створює ризики неефективного управління ресурсами та недосягнення цілей прискореного очищення сільськогосподарських земель від вибухонебезпечних предметів. Аудитом виявлено низку недоліків, які свідчать про невідповідність використання коштів окремим встановленим нормам.

Частина придбаних засобів не введена в експлуатацію або не використовувалась у процесі розмінування внаслідок організаційних недоліків, затримок у постачанні.

2.2.1. Якою мірою придбані машини, технічні засоби, обладнання і конструкції задіяні у процесі гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення

Хоча більшість придбаної техніки задіяна у процесі гуманітарного розмінування, нездійснення відокремленого обліку її використання на сільськогосподарських землях ускладнює оцінку результативності. Невикористання частини спеціалізованих машин внаслідок тривалого документального оформлення свідчить про неефективне планування або управління ресурсами, що уповільнює процес розмінування.

Результати аудиту

У володінні операторів протимінної діяльності ДССТ перебувають товаро-матеріальні цінності, які використовуються у процесі виконання усіх завдань, що покладені на цих операторів. Відокремлений облік кількості та складу таких цінностей у розрізі їх використання виключно у процесі розмінування земель сільськогосподарського призначення не ведеться.

За інформацією ДССТ, придбана техніка та засоби за кошти «UNITED24» використовується у процесі гуманітарного розмінування військовими частинами, що підпорядковані ДССТ (додаток 6, табл. 1). Зокрема, проведено очищення та розмінування двох ділянок сільськогосподарського призначення на території Харківської області

в межах гуманітарного розмінування загальною площею 0,07 га, а також в межах оперативного реагування на території Херсонської та Миколаївської областей обстежено 49,25 га таких земель.

Придбана за кошти «UNITED24» техніка використовується у процесі гуманітарного розмінування структурними підрозділами, що підпорядковані ДСНС, для транспортування ВНП до місць знищення (додаток 6, табл. 2).

Отримані ДСНС від Японського агентства міжнародного співробітництва машини, технічні засоби та обладнання передані до територіальних підрозділів ДСНС та використовуються для проведення та забезпечення робіт із розмінування, починаючи з 2025 року (додаток 6, табл. 3).

Площа очищеної території (Харківська, Херсонська, Миколаївська, Донецька області) з використанням цих машин становить 63,1051 га площ земель, розмінованих для забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури та очищення мінералізованих смуг, протипожежних розривів, під'їзних шляхів та територій, що можуть слугувати протипожежними бар'єрами лісових масивів.

За інформацією, отриманою на запит від ДСНС, машини механізованого розмінування Nikken BM307-V16, Nikken BM307-V24, Nikken BM307-V35 та Komatsu D85MS-15 не використовувалися для очищення сільськогосподарських земель у зв'язку з тактико-технічними характеристиками, їх залучення на таких територіях є недоцільним та неефективним. Зазначені машини механізованого розмінування використовувались під час виконання інших завдань із гуманітарного розмінування.

Крім того, зазначено: причина невикористання частини цих машин у процесі гуманітарного розмінування — перебування на етапах документального оформлення та фактичної передачі до підрозділів ДСНС, що потребує організаційного врегулювання.

2.2.2. Чи дотримані вимоги порядків використання коштів при придбанні машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій

Використання коштів на придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій неповною мірою відповідало правилам, встановленим порядками використання коштів («UNITED24», грантові угоди JICA), що створює ризики неефективного управління ресурсами та недосягнення цілей прискореного очищення сільськогосподарських земель від ВНП.

Зокрема, аудитом виявлено низку недоліків, які свідчать про часткову невідповідність використання коштів встановленим правилам:

- ненадання належних обґрунтувань потреби у фінансуванні та термінів звітування щодо використання коштів. Ненадання таких обґрунтувань в подальшому може спричинити ризик придбання засобів та/або робіт / послуг, які не сприятимуть належному забезпеченню заходів із гуманітарного розмінування;
- затвердження паспорта бюджетної програми за КПКВК 1006160 на 2023 рік із заниженим обсягом спеціального фонду на 1133,4 млн грн порівняно з передбаченим постановою КМУ № 1021 внаслідок неналежного виконання МВС функцій головного розпорядника. Це призвело до викривлення бюджетної звітності, невідображення дебіторської заборгованості та обліковування надходжень товарно-матеріальних цінностей (далі — ТМЦ) на суму 587,4 млн грн у 2024 році за іншою бюджетною програмою (КПКВК 1006280), що суперечить Порядку використання коштів, і, як наслідок, призвело до надання недостовірної інформації про виконання грантових угод.

Результати аудиту

Придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій для виконання заходів із гуманітарного розмінування в 2023–2024 роках здійснювалось з рахунка «UNITED24», відкритого Мінекономіки в Національному банку України, та в межах реалізації грантових угод, укладених між Урядом України та Японським агентством міжнародного співробітництва в рамках Програми екстреного відновлення.

■ Щодо дотримання Порядку використання коштів «UNITED24»

На рахунок НБУ з моменту його відкриття та станом на 01.12.2024 надійшло на рахунок «UNITED24» коштів на загальну суму **183,6 млн грн** у гривневому еквіваленті, які Мінекономіки має використати для фінансування заходів із гуманітарного розмінування.

З цієї метою **в 2023–2024 роках** на підставі розпоряджень КМУ **виділено МВС** (для ДСНС на бюджетну програму за КПКВК 1006280 «Забезпечення діяльності сил цивільного захисту» за спеціальним фондом — 66,5 млн грн) **та Міноборони** (для Адміністрації ДССТ на бюджетну програму за КПКВК 2105010 «Забезпечення діяльності Державної спеціальної служби транспорту» за спеціальним фондом — 67,4 млн грн) **133,9 млн грн** (рис. 23).

Залишок коштів на рахунку НБУ в гривневому еквіваленті за курсом НБУ на 31.12.2024 становить **52,4 млн гривень**.

Використання коштів здійснюється відповідно до Порядку використання коштів «UNITED24» на заходи, зокрема, з доукомплектування технічними засобами сформованих піротехнічних підрозділів заявників, які готові приступити до виконання завдань

з гуманітарного розмінування, закупівлю машин механізованого розмінування (роботизованих комплексів важкого класу), закупівлю піротехнічних машин важкого типу — спеціальних транспортних засобів, які конструюються на базі вантажних автомобілів підвищеної прохідності та призначені для транспортування спеціального майна і спорядження тощо.

Рис. 23. Інформація про використання коштів з рахунка «UNITED24», тис. грн

Фактично кошти в сумі **133,9 млн грн** спрямовані на придбання машин та засобів (табл. 3).

Водночас пропозиції щодо фінансування заходів із гуманітарного розмінування у 2023–2024 роках, надані ДССТ до Мінекономіки, не містили обґрунтувань, передбачених Порядком використання коштів «UNITED24»: зазначено лише про необхідність доукомплектування технічними засобами сформованих підрозділів з розмінування. Ненадання таких обґрунтувань у подальшому при використанні коштів з рахунка «UNITED24» створює ризики придбання засобів та/або робіт / послуг, які не сприятимуть належному забезпеченню заходів із гуманітарного розмінування.

Крім того, ДССТ звіти про використання коштів для фінансування заходів із гуманітарного розмінування надавались лише двічі (30.12.2023 та 27.09.2024), а не щотижнево, як передбачено Порядком використання коштів «UNITED24». Водночас Мінекономіки неодноразово нагадувало ДССТ про необхідність подання комісії не рідше ніж один раз на тиждень звіту про використання коштів для фінансування заходів із гуманітарного розмінування.

Інформація про використання коштів з рахунка «UNITED24»

Розпорядник коштів	Підстава	Ціль використання	Сума, тис. грн
МВС (ДСНС)	Розпорядження КМУ від 28.11.2023 № 1096-р	Поставка піротехнічної машини важкого типу ПМ-В	17 000,00
Міноборони (ДССТ)		Металодетектори, підривні машини, набори демінера, пошукові котушки	18 618,60
Всього за 2023 рік			35 618,60
МВС (ДСНС)	Розпорядження КМУ від 23.04.2024 № 343-р	Поставка піротехнічних машин легкого типу (3 од.) та спеціалізованих сідельних тягачів (2 од.)	49 500,00
Міноборони (ДССТ)		Фартухи для розмінування, маски «Візор», часткове фінансування машини дистанційного механізованого розмінування	48 805,40
Всього за 2024 рік			98 305,40
Разом			133 924,00

Неволодіння достовірною та своєчасною інформацією не дає змоги Уряду ухвалювати ефективні управлінські рішення.

▪ Щодо дотримання вимог Порядків використання коштів Грантових угод

Між Урядом України та Японським агентством міжнародного співробітництва для Програми екстреного відновлення підписано низку³³ грантових угод, якими, зокрема, передбачено виконання Субпроєкту № 1 (Фаза 1 та Фаза 2) та Субпроєкту № 3 (Фаза 3) «**Покращення обладнання для гуманітарного розмінування**». Виконавчою агенцією за цими субпроєктами визначено ДСНС з орієнтованою сумою **виділеного гранту Фаза 1 — 2 275 млн єн (659,71 млн грн), Фаза 2 — 2 141 млн єн (620,93 млн грн) та Фаза 3 — 2 800 млн єн (728,00 млн грн)**.

Керуючись вимогами законів України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» та «Про Державний бюджет України на 2024 рік» КМУ видано постанови³⁴, якими

³³ Грантові угоди №№ 2260670, 2260870, 2360800.

³⁴ Постанови КМУ від 22.09.2023 № 1021 «Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до грантових угод між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України на реалізацію Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз)» та від 01.10.2024 № 1133 «Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до Грантової угоди для Програми екстреного відновлення (Фаза 3) між Японським агентством міжнародного співробітництва та Урядом України від 19 лютого 2024 р., та внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 р. № 1021 і від 27 жовтня 2023 р. № 1122».

спрямовано кошти грантів за спеціальним фондом державного бюджету на реалізацію Програми екстреного відновлення (Фази 1, 2, 3) за новими бюджетними програмами та затверджено механізм використання коштів, наданих згідно із грантовими угодами (рис. 24).

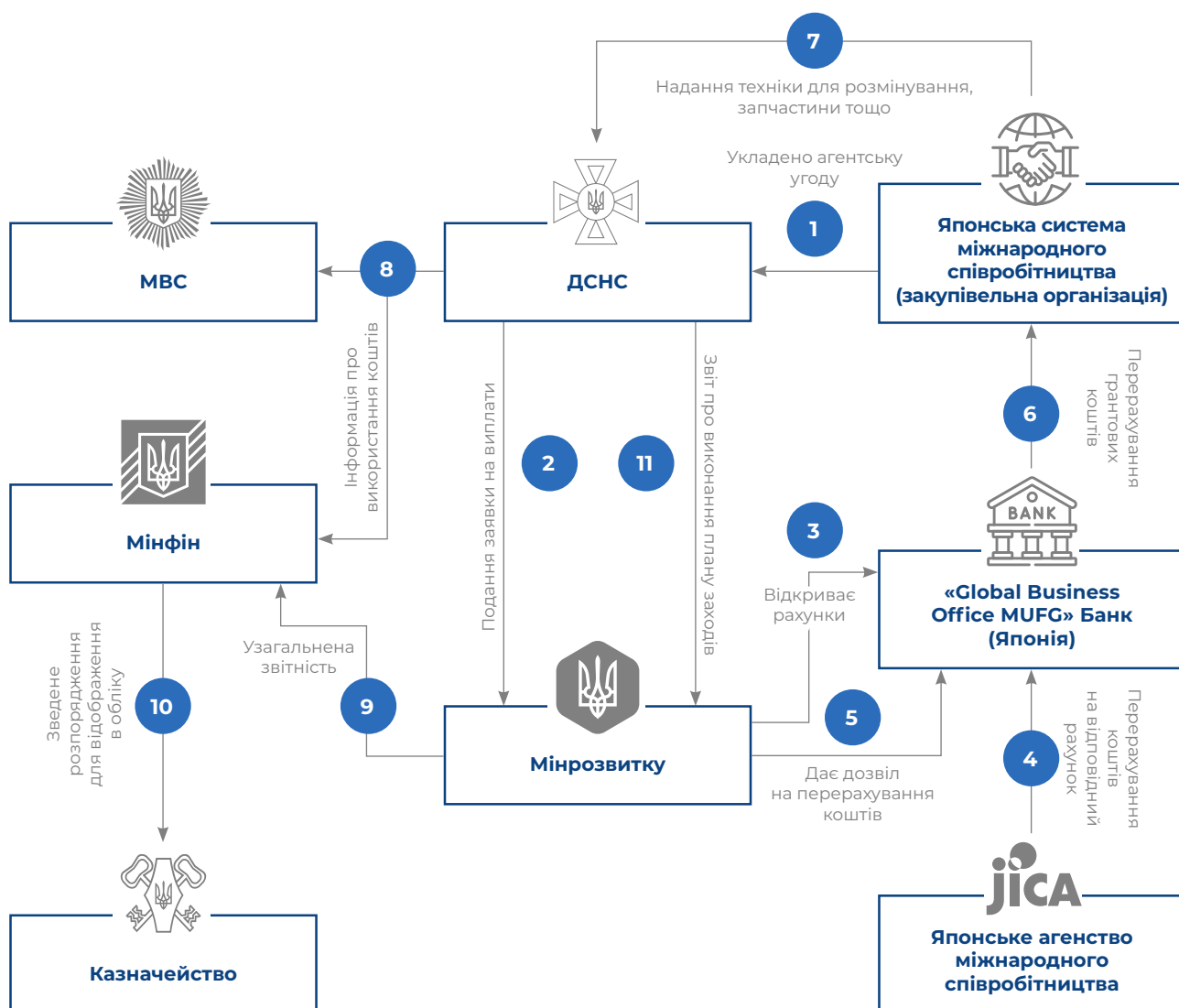

Рис. 24. Механізм використання коштів, наданих згідно із грантовими угодами

У 2023–2024 роках на придбання обладнання для гуманітарного розмінування та абонентське обслуговування МВС спрямовано для ДСНС загалом 2008,64 млн грн: 1280,64 млн грн (Фаза 1 — 659,71 млн грн та Фази 2 — 620,93 млн грн), а також 728,00 млн грн (Фаза 3).

Варто зазначити, що кошти грантів в Україну не надходять, а залишаються в банку Японії та в подальшому перераховуються японській закупівельній організації для здійснення закупівель попередньо узгодженого переліку ТМЦ. В Україну надходять лише ТМЦ (техніка, обладнання тощо).

Так, з метою реалізації грантової допомоги Японії за Програмою екстреного відновлення між ДСНС та JICS (закупівельна організація Японії) укладені агентські угоди від 14.04.2023 та 26.07.2023, згідно з якими JICS надає послуги із закупівлі товарів та/або послуг для субпроектів у межах реалізації Програми.

Довідково

Визначення потреби в техніці на початкових етапах визначалось представниками JICA та ДСНС під час проведення спільних нарад та засідання на рівні експертів. Від ДСНС в робочому порядку надавався перелік пріоритетних потреб для укомплектування та оснащення підрозділів гуманітарного розмінування необхідною технікою та обладнанням без зазначення кількості, марки, моделей. Надалі японською стороною здійснювався аналіз цієї потреби з урахуванням визначеного фінансування та надавались пропозиції щодо можливостей поставки техніки й обладнання, а також орієнтовної кількості і вартості. За результатами оформлювались та підписувались протоколи обговорень.

ДСНС у червні та **серпні 2023 року** з метою реалізації субпроектів надіслала до Міністерства розвитку громад та територій України **заявки на здійснення виплат з грантового рахунка** на загальну суму **1280,64 млн гривень**.

Відповідно до листів MUFG Bank, Ltd від 30.10.2023 та 07.12.2023 щодо переказу коштів з грантового рахунка Мінрозвитку на рахунки JICS, обсяг перерахованих коштів за Субпроектом № 1 (Фаза 1 та Фаза 2) у 2023 році становив **1280,64 млн грн: Фаза 1 — 2275,0 млн єн (659,71 млн грн) та Фаза 2 — 2141,0 млн єн (620,94 млн гривень)**.

Під час здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) в ДСНС встановлено: на підставі Постанови № 1021 наказом МВС від 27.12.2023 № 1076 затверджено **паспорт бюджетної програми на 2023 рік** за КПКВК 1006160 «Реалізація Програми екстреного відновлення на придбання обладнання для гуманітарного розмінування» з обсягом бюджетних призначень спеціального фонду в сумі **147,3 млн грн, що на 1133,4 млн грн менше, ніж передбачено зазначеною постановою**.

Водночас у бюджетній звітності за КПКВК 1006160 за 2023 рік **дебіторська заборгованість не відображена**.

Фактично в межах реалізації грантових угод (Фази 1–2) **до ДСНС надійшло техніки в 2023 році на 147,27 млн грн та в 2024 — ще на 587,44 млн гривень**.

Як наслідок, це **призвело до викривлення даних бюджетної звітності щодо отриманих грантових коштів та фактичного виконання грантових угод, що, відповідно, впливає на достовірність інформації.**

Надходження техніки в 2024 році відображено за КПКВК 1006280 «Забезпечення діяльності органів та підрозділів цивільного захисту, підготовка кадрів Державною службою України з надзвичайних ситуацій» як надходження грантів та дарунків, що **не відповідає Постанові № 1021.**

Як наслідок, **дані бюджетної звітності за КПКВК 1006160 у 2023 та КПКВК 1006280 у 2024 роках викривлені**, а контроль за надходженням ТМЦ у межах виконання грантових угод втрачається.

У 2024 році згідно з постановою № 1133 МВС для ДСНС спрямовано **728,0 млн грн** коштів грантових угод на придбання обладнання для гуманітарного розмінування та абонентського обслуговування (Фаза 3). ТМЦ за грантовою угодою (Фаза 3) у 2024 році та станом на момент дослідження **не надходили**, згідно з даними бухгалтерського обліку ДСНС на 01.01.2025 та 30.06.2025 **обліковується дебіторська заборгованість на суму 728,0 млн гривень.**

Слід зазначити, що під час аудиту Урядом видано постанову від 23 червня 2025 року № 737 «Деякі питання використання у 2025 році коштів за не виконаними у 2023 та 2024 роках бюджетними програмами», якою спрямовано до спеціального фонду державного бюджету **кошти, не відображені у складі доходів і видатків бюджету в 2023 році**, відповідно до пункту 1 постанови КМУ від 22 вересня 2023 року № 1021 «Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до грантових угод між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України на реалізацію Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз)», зокрема МВС для ДСНС на придбання обладнання для гуманітарного розмінування та агентського обслуговування в сумі **938,17 млн гривень.**

Різниця між обсягами коштів, зазначеними у постановах Уряду, виникла внаслідок здійснення **перерахунку курсу японської єни до гривні** на момент проведення фактичного перерахування коштів грантів на рахунки закупівельної організації.

Довідково

Постанова № 1021 (станом на дату видання 22.09.2023) передбачала спрямування коштів грантів за спеціальним фондом державного бюджету у сумі 1280,64 млн гривень. При підготовці проекту змін до цієї постанови враховано курс валют на дату фактичного перерахування коштів закупівельній організації (30.10.2023 та 07.12.2023), що зменшує суму гранту у гривневому еквіваленті, яка становить 1085,44 млн гривень. Отже, не відображена у складі доходів і видатків бюджету у 2023 році сума становить 938,17 млн грн (1085,44 млн грн — 147,27 млн грн).

Слід зазначити, що **587,42 млн грн відображені в 2024 році в складі іншої бюджетної програми. Виконання ДСНС Постанови № 1021 без коригування показників за бюджетною програмою за КПКВК 1006280 призвело до завищення доходів і видатків бюджету.**

До 2023 року відкриття нових бюджетних програм для спрямування коштів грантів державним установам не здійснювалось. Надходження ТМЦ у межах виконання грантових угод відображалось у складі доходів та витрат спеціального фонду за фактом їх надходження.

Запровадження практики відкриття нової бюджетної програми для спрямування коштів, які надходять відповідно до грантових угод, **за спеціальним фондом державного бюджету** призводить до викривлення показників доходів та витрат бюджету, зокрема внаслідок курсової різниці, між перерахованими коштами та вартістю отриманої техніки.

3. ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Висновки

Система органів та установ, задіяних у реалізації заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, є досить складною, має значну кількість суб'єктів, положення про які передбачають виконання функцій протимінної діяльності. Зокрема, у положеннях про ЦГР та ЦПМД ці функції взагалі дублюються, що потребує подальшого уточнення та розмежування завдань цих органів. Це також створює ризики неефективного використання ресурсів на утримання двох установ, розпорошення відповідальності, виникнення конфліктів при ухваленні рішень, дублювання витрат на адміністрування, неналежної координації тощо.

Результати аудиту

▪ Структура та розподіл повноважень

До реалізації заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення залучено низку центральних органів виконавчої влади та установ і організацій (рис. 25).

Центральні органи виконавчої влади:

- ⦿ Міністерство оборони України
- ⦿ Міністерство економіки України
- ⦿ Міністерство аграрної політики та продовольства України
- ⦿ Міністерство внутрішніх справ України
- ⦿ Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
- ⦿ Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Спеціалізовані установи у сфері протимінної діяльності:

- ⦿ Центр протимінної діяльності
- ⦿ Центр гуманітарного розмінування

Оператори протимінної діяльності

Координаційні органи:

- ⦿ Національний орган з питань протимінної діяльності
- ⦿ Міжвідомча робоча група з питань гуманітарного розмінування

Місцеві органи влади:

- ⦿ Обласні державні (військові) адміністрації

Рис. 25. Суб'єкти, залучені до реалізації заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення (станом на 01.07.2025)

Такі центральні органи виконавчої влади, як Міноборони, МВС, Мінагрополітики та ДСНС беруть участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності відповідно до своїх повноважень у взаємодії з НОПД, ЦПМД та ЦГР.

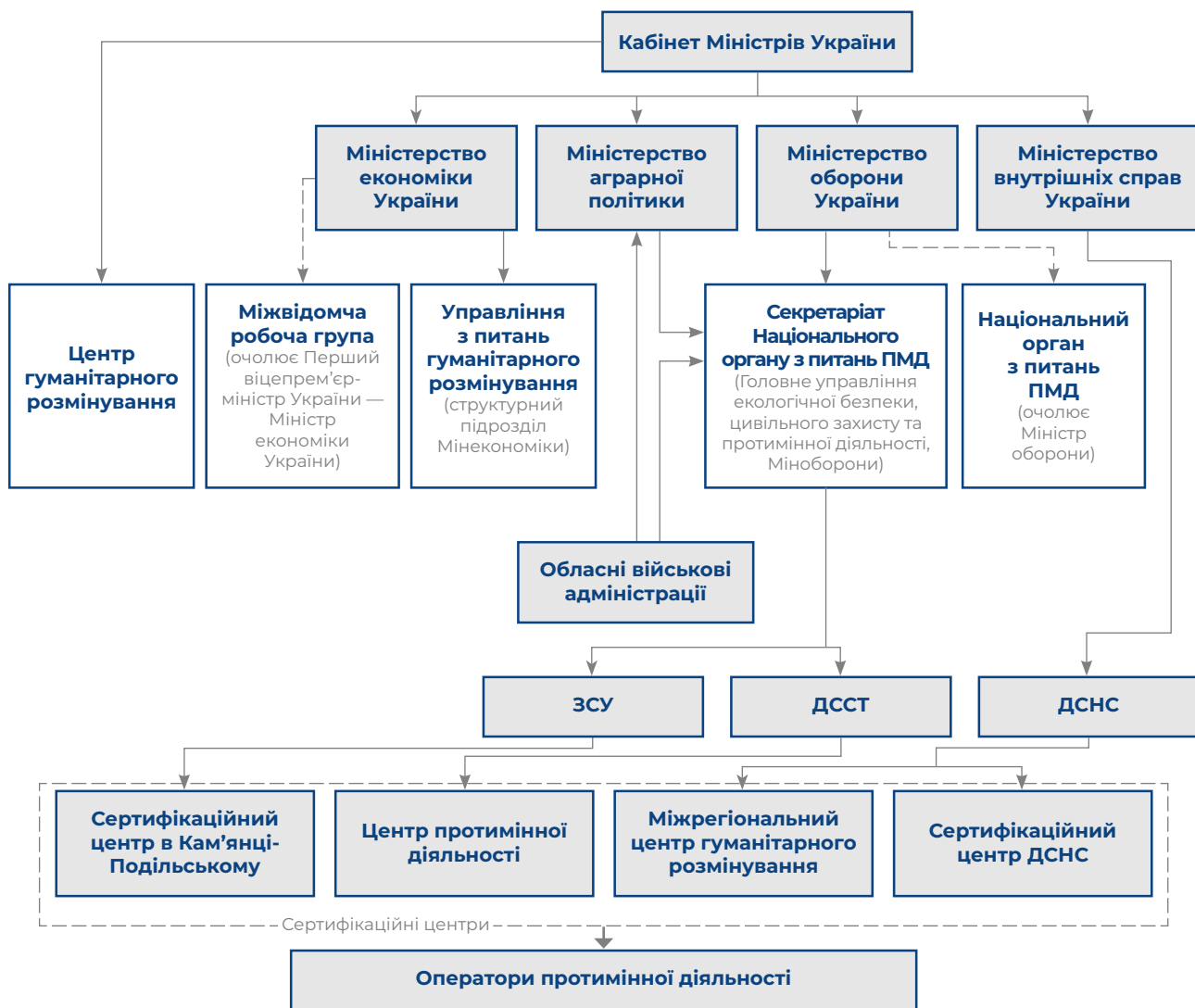
Опис розподілу ролей та відповідальності відображено в додатку 7.

Мінекономіки відповідає за **реалізацію державної політики у сфері протимінної діяльності** в частині гуманітарного розмінування та виконання міжнародних зобов'язань України з урахуванням національних інтересів та є головним розпорядником бюджетних коштів, спрямованих на компенсацію витрат агровиробникам за розмінування земель, а також координує взаємодію між іншими органами виконавчої влади з цього питання.

Суб'єктами протимінної діяльності згідно із Законом України «Про протимінну діяльність в Україні» є НОПМД³⁵, уповноважені органи виконавчої влади у сфері протимінної діяльності, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування³⁶, ЦПМД, ЦГР, оператори протимінної діяльності (рис. 26).

³⁵ Національний орган з питань протимінної діяльності — міжвідомчий допоміжний орган, який створений 10.11.2021 та діє за колегіальним принципом під головуванням Міністра оборони, утворюється з метою координації діяльності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій незалежно від форми власності (крім тих, що належать до сфери управління міністерств та інших центральних органів виконавчої влади), що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності. Функції секретаріату Національного органу виконує структурний підрозділ Міноборони — Головне управління протимінної діяльності, цивільного захисту та екологічної безпеки (до 2023 року — Головне управління екологічної безпеки та протимінної діяльності).

³⁶ Обласні державні (військові) адміністрації (ОВА) відповідно до норм Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» у взаємодії з центральними органами виконавчої влади, іншими державними органами та національним органом з питань протимінної діяльності у межах своїх повноважень, зокрема, узгоджують плани проведення операцій з розмінування на відповідній території та сприяють суб'єктам протимінної діяльності у виконанні покладених на них функцій і повноважень у сфері протимінної діяльності.

На сьогодні в системі протимінної діяльності в Україні **функціонують два основні дорадчі органи — НОПМД та МРГ³⁷**, які утворені **з метою координації дій між державними органами**, однак мають обмежений мандат і **не наділені виконавчими повноваженнями**. Така інституційна конструкція, яка покладає функції стратегічного

управління на колегіальні консультативні структури, ускладнює формування цілісної та ефективної державної політики у сфері гуманітарного розмінування.

Так, до складу **НОПМД** входять **Міністр оборони (голова), профільні заступники 11 міністерств та заступник Голови ДНСН**. Нацорган має консультативно-дорадчий статус і **не наділений виконавчими повноваженнями для формування державної політики чи забезпечення її реалізації**. Така модель **суперечить вимогам Міжнародних стандартів протимінної діяльності (IMAS)³⁸**, згідно з якими орган, відповідальний за протимінну діяльність, повинен мати не лише координаційні, а й регуляторні функції.

Участь великої кількості органів у колегіальному форматі НОПМД (понад 12 відомств) ускладнює досягнення узгоджених рішень. Нестабільність у складі органу, зміна представників (зміни до персонального складу вносились п'ять разів) та нерегулярність засідань (з 02.06.2022 по 19.12.2024 проведено 12 засідань, в середньому раз на три місяці) ще більше послаблюють інституційну сталість і здатність до стратегічного планування.

Паралельно функціонує **МРГ** при КМУ, яка також **має дорадчий статус і виконує допоміжну роль**, проте і ця структура не має механізмів для реалізації рішень, що знижує ефективність її роботи в умовах воєнного часу та масштабного забруднення територій.

Крім цього, **функції координації і практичного виконання часто перетинаються між низкою органів**: Міноборони (через ДССТ і Центр протимінної діяльності), МВС (через ДНСН), Мінекономіки, які одночасно є і координаторами, і виконавцями. Такий **перехресний розподіл відповідальності створює ризики конфлікту інтересів, неузгодженості дій, конкуренції за ресурси та ускладнює контроль за реалізацією політики**.

Міноборони через підпорядковану **ДССТ виконує завдання з розмінування об'єктів критичної транспортної інфраструктури** та бере участь у **гуманітарному розмінуванні**. Підрозділи ДССТ, маючи статус сертифікованих операторів, одночасно залучені до операцій, що мають як гуманітарний, так і тактичний характер, що ускладнює чітке розмежування повноважень і сфер відповідальності та обсягів виконаних робіт.

Крім того, Міноборони здійснює опосередковане управління цією сферою через ЦПМД, а також контролює процедуру сертифікації операторів через відповідну військову частину. Розміщення Секретаріату НОПМД у структурі Міноборони фактично визначає його роль як ключового координатора в цій системі.

³⁸ Згідно з IMAS 01.10 Guide for the application and development of International Mine Action Standards, НОПМД — це урядова структура, що несе повну відповідальність за розробку, управління і координацію національної програми протимінної діяльності, включаючи встановлення національних стандартів, норм і процедур, гармонізованих з міжнародними. Такий орган повинен мати повноваження, ресурсне забезпечення та інституційну сталість, достатні для здійснення регуляторних, виконавчих і наглядових функцій у сфері протимінної діяльності.

МВС залучено до цієї роботи через **ДСНС, яка відповідає за оперативне реагування на виявлення ВМП**. При цьому **ДСНС також здійснює гуманітарне розмінування як сертифікований оператор**.

Мінекономіки — головний партнер у реалізації міжнародних проєктів технічної допомоги, спрямованих на підтримку протимінної діяльності в Україні. Водночас це Міністерство не має повноважень щодо безпосереднього управління розмінуванням на місцях, що **обмежує вплив органу на практичну реалізацію заходів**.

▪ Дублювання функцій між ЦПМД і ЦГР

У системі управління протимінною діяльністю **функціонують два спеціалізовані інституційні суб'єкти — ЦПМД та ЦГР**, які мають подібні мандати, але різну підпорядкованість і функціональну спрямованість.

- **ЦПМД³⁹** діє з липня 2021 року **в підпорядкуванні ДССТ**. У 2024 році до його функцій додано координацію планування гуманітарного розмінування, адміністрування інформаційної системи управління у цій сфері та підготовку звітності для **НОПМД**. Водночас координаційна функція залучення підрозділів до розмінування покладена на **Головне управління протимінної діяльності, цивільного захисту та екологічної безпеки Міноборони**.
- **ЦГР⁴⁰** створений у 2023 році за ініціатииви ДСНС, почав функціонувати у 2024 році **в підпорядкуванні Господарсько-фінансового департаменту Секретаріату КМУ**. Його діяльність орієнтована на аналітичну підтримку процесу гуманітарного розмінування: збір даних, стратегічне планування, міжнародну взаємодію та управління бюджетною програмою з компенсації витрат за розмінування сільськогосподарських земель. ЦГР є **розпорядником коштів нижчого рівня** за бюджетною програмою за КПКВК 1201420, головний розпорядник — Мінекономіки.

Слід зазначити, що в Законі № 2642, ДСТУ 8820-1:2023 та Національній стратегії ЦГР зазначений як орган, який **виконує завдання з управління якістю у сфері протимінної діяльності**. Водночас ЦГР до **Реєстру акредитованих ООВ не включений**. Крім того, Положення про бюджетну установу «Центр гуманітарного розмінування», затверджене наказом директора Господарсько-фінансового департаменту Секретаріату КМУ від 18.04.2024 № 34, **не містить серед повноважень і завдань Центру** функції управління якістю у сфері протимінної діяльності та інспектування розмінованих територій. Такі **повноваження з'явилися в положенні про ЦГР тільки у 2025 році**. Відповідно, зазначена функція **у 2024 році не виконувалася**.

³⁹ Положення про Центр протимінної діяльності, затверджене т. в. о. Голови Адміністрації ДССТ 08.06.2021, наказами Голови Адміністрації ДССТ від 31.10.2022 № 161, від 24.01.2023 № 23, від 24.10.2023 № 281, від 03.10.2024 № 363.

⁴⁰ Положення про бюджетну установу «Центр гуманітарного розмінування», затверджене наказом Секретаріату КМУ від 18.04.2024 № 34.

Згідно із наданою ЦГР інформацією наразі тільки **планується створення філії ЦГР у Харківській області** з можливістю проведення процедур сертифікації операторів ПМД, інспектування розмінованих територій, забезпечення функціонування системи управління якістю розмінування.

Слід зазначити, що заплановане ЦГР створення філій потребує виділення додаткових бюджетних коштів на їх утримання. Водночас обмежена кількість акредитованих органів з оцінки відповідності (три установи) не забезпечує потреби у системі управління якістю розмінування та створює затримку з інспекцією очищених земель сільськогосподарського призначення та, відповідно, введенням цих земель в обіг. Такий стан справ негативно впливає на досягнення запланованого результату та ефективність гуманітарного розмінування територій. За таких умов було б доцільно розширити та залучати до цієї роботи вже функціонуючі акредитовані органи з оцінки відповідності.

Функції обох інституцій, попри різну належність, істотно перетинаються: 15 із 17 функцій ЦПМД та 16 функцій ЦГР є тотожними. Обидва органи мають повноваження щодо планування, сертифікації операторів, інспектування очищених територій, управління якістю, міжнародної співпраці, подання пропозицій зі стандартизації та звітності.

Згідно зі змінами до законодавства (Закон № 3050-IX) до функцій обох центрів також включено електронну взаємодію з Державним земельним кадастром щодо обліку земель, що потребують очищення або вже очищені від ВМП.

На практиці ЦПМД здійснює загальне планування заходів із гуманітарного розмінування, а ЦГР опрацьовує заявки, що надходять через Державний аграрний реєстр, та організовує закупівлі відповідних послуг.

Значне дублювання функцій, неузгодженість механізмів підпорядкування та різна підзвітність цих органів створюють ризики фрагментації процесів і ускладнюють координацію між структурами, відповідальними за гуманітарне розмінування.

▪ Сертифікація та операційна спроможність

Виконання заходів у сфері протимінної діяльності (зокрема НТО, ТО, розмінування) **здійснюється** за участі **державних відомств, міжнародних організацій та комерційних операторів**⁴¹, які отримали відповідні **сертифікати**. Рішення про залучення тих чи інших виконавців ухвалюються з урахуванням безпекової ситуації, підтвердженої Збройними Силами України, та пріоритетів очищення земель, визначених ОВА.

⁴¹ Оператори протимінної діяльності є виконавцями заходів у сфері протимінної діяльності, які набувають статусу операторів протимінної діяльності з моменту отримання відповідно до чинного законодавства сертифіката відповідності процесів з протимінної діяльності, які здійснює оператор протимінної діяльності.

Сертифікацію процесів і операторів ПМД (для неурядових та/або неприбуткових підприємств, установ та організацій, за умови, що здійснення заходів ПМД відповідає їх статутним цілям), а також інспектування якості розмінування здійснюють **акредитовані органи оцінки відповідності на безоплатній основі. Ведення обліку операторів ПМД, формування та оновлення їх переліку здійснюється Секретаріатом НОПМД.** Перелік затверджується Міноборони та є відкритим для публічного доступу в електронному форматі.

У 2023–2024 роках акредитацію операторів здійснювали чотири установи (рис. 27).

Станом на **01.01.2024 було сертифіковано 28 операторів ПМД** (з них 4 урядові). Протягом 2024 року **кількість** сертифікованих **операторів зростає майже у 2,6 рази — до 73** (з них 18 урядових: ЗСУ — 3, ДССТ — 5, ДСНС — 10). Решта 55 — приватні чи міжнародні організації (таблиця 4).

Міноборони:
- Орган з сертифікації БУ Центру протимінної діяльності (з 2022 р.) - Центр розмінування в/ч А2641 ЗСУ (з 2024 р.)
МВС / ДСНС:
- Відділ сертифікації БУ Міжрегіонального центру гуманітарного розмінування та швидкого реагування (з 2022 р.) - БУ Державний центр сертифікації ДСНС України (з 2023 р.)

Рис. 27. Акредитовані органи (установи) сертифікації

Таблиця 4

Інформація про наявність сертифікатів у операторів ПМД

Сертифікат	Кількість операторів ПМД станом на					
	01.01.2024			01.01.2025		
	всього	в т.ч. урядові	комерційні	всього	в т.ч. урядові	комерційні
Нетехнічне обстеження (НТО)	26	4	22	63	16	47
Технічне обстеження (ТО)	20	3	17	59	15	44
Очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД)	19	3	16	58	15	43
Розмінування вручну (РВ)	26	3	23	58	15	43
Розмінування з використанням машин і механізмів (РВММ)	1	0	1	15	1	14
Знешкодження (знищення) мін/ВНП (залишків війни) (ЗВНП)	5	2	3	18	10	8
Всього операторів ПМД	28	4	24	73	18	55

Водночас, за інформацією ЦПМД, **заходи з гуманітарного розмінування станом на 01.01.2025 проводило лише 24 оператори ПМД** з сертифікованих (в т. ч. 4 урядові), на 30.06.2025 — 42 оператори (в т. ч. 11 урядових).

Дані про наявність персоналу в операторів ПМД, задіяних у розмінуванні в 2025 році, свідчать: **найбільшу спроможність мають** благодійні, громадські організації та представництва міжнародних операторів — **73,9 відс.** загальної спроможності (1698 саперів), урядові оператори — 15,1 відс. (348 саперів), а комерційні — лише 11,0 відс. (252 сапери). До того ж кількість персоналу у комерційних операторів зменшилась за 6 місяців 2025 року, незважаючи на збільшення кількості операторів, задіяних у розмінуванні (табл. 5).

Таблиця 5

**Інформація про наявність спеціалістів
у сфері розмінування в операторів ПМД, задіяних у виконанні заходів
із гуманітарного розмінування**

Оператори ПМД	01.01.2025		Відс.	30.06.2025		Відс.
	Кількість операторів	Кількість саперів		Кількість операторів	Кількість саперів	
Всього, в тому числі:	24	2207	100,0	42	2298	100,0
урядові	6	215	9,7	16	348	15,1
комерційні	10	283	12,8	17	252	11,0
благодійні	8	1709	77,4	9	1698	73,9

З урахуванням поточної активності та спроможності операторів ПМД, площі забрудненості 139,0 тис. км² та можливості розмінування групою саперів (5 осіб) 1 га за 1 робочий день, **розмінування триватиме 83 роки.**

Переважна більшість операторів має сертифікати на виконання ручного розмінування (78,2 відс. серед комерційних), значно менше — на використання машин і механізмів (25,4 відс.) та знешкодження ВНП (14,5 відс.). Повний обсяг сертифікації за всіма шістьма напрямками (НТО, ТО, ОРВБД, РВ, РВММ, ЗВНП) мають лише 4 оператори: представництво HALO Trust в Україні, ТОВ «АНТИМАЙН СПЕЦСЕРВІС», ТОВ «ТРАНСІМПЕКС ДЕМАЙНІНГ» та ТОВ «Українські сервіси розмінування».

Це свідчить про **домінування ручного методу розмінування, який є трудомістким і дороговартісним.** Низький рівень сертифікації на застосування техніки пояснюється як відсутністю достатньої кількості машин у власності операторів, так і вимогами стандарту ДСТУ 8820:2023: кожна одиниця техніки має пройти окрему сертифікацію, що потребує додаткового часу й ресурсів. **Оператор набуває права на проведення робіт у сфері протимінної діяльності лише після проходження сертифікації та офіційної реєстрації в системі обліку.**

▪ Інформаційні системи: IMSMA та ДАР

▪ IMSMA Core

В Україні основною інформаційною системою для управління протимінною діяльністю є IMSMA Core, адаптована до національних процедур, яка забезпечує зберігання усієї офіційної інформації щодо гуманітарного розмінування. Користувачами системи є НОПМД, ЦПМД, ЦГР, органи влади, оператори ПМД, міжнародні організації тощо.

Всі суб'єкти діють згідно з ДСТУ 8820-3:2024. НОПМД координує діяльність і має повний доступ до даних, ЦПМД адмініструє інформацію, а оператори ПМД вносять дані про обстеження, виявлені ІЗТ/ЗТ, результати розмінування. IMSMA не містить інформації за кадастровими номерами, що ускладнює її інтеграцію з іншими державними системами, зокрема Державним земельним кадастром.

Інформацію про оперативне реагування (проведення НТО та ТО, очищення (розмінування) територій, забруднених ВНП, оперативне реагування на повідомлення від населення про виявлення ВНП) **ДСНС вносить окремо**. Ця інформація не накладається на інформацію про здійснення гуманітарного розмінування, що може призвести до виконання оперативного і гуманітарного розмінування на одній ділянці.

▪ Державний аграрний реєстр (ДАР)

Для подання заявок на компенсацію аграрії використовують систему ДАР. Обробку заявок здійснює ЦГР через особистий кабінет. IMSMA та ДАР не мають автоматичної інтеграції: ЦГР окремо надсилає запити до ЦПМД для підтвердження інформації щодо забруднення ділянок, що призводить до затримок у розгляді заявок. Станом на грудень 2024 року ЦГР має доступ до дашбордів і карт IMSMA, однак це **не вирішує проблему повноцінної інтеграції**.

▪ Реєстр забруднених територій

З метою усунення розриву між системами та виконання вимог законодавства розпочато **створення єдиного державного геоінформаційного Реєстру територій, забруднених або ймовірно забруднених ВНП**, держателем і адміністратором якого визначено ДСНС.

Станом на серпень 2025 року розроблено Порядок ведення реєстру, технічні вимоги (спільно з ЦГР), укладено договір з переможцем тендера — ТОВ «Елекс Європа». **Розгортання програмного забезпечення на сервері ДСНС заплановано на грудень 2025 року.**

- **Реалізація Національної стратегії протимінної діяльності та державних пріоритетів у сфері гуманітарного розмінування**

Реалізація Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року передбачає три етапи (перший — 2024–2026 роки; другий — 2027–2029 роки та третій — 2023–2033 роки) шляхом формування та виконання трирічних операційних планів. На першому етапі сформовано операційний план заходів на 2024–2026 роки, який включає три стратегічні цілі, 16 завдань, 68 заходів.

Відповідно до звіту про стан виконання **операційного плану заходів з реалізації у 2024–2026 роках** Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року, наданого Мінекономіки до КМУ, майже **усі заплановані на 2024 рік заходи виконані, один захід** — впровадження ефективної системи пріоритезації завдань у сфері протимінної діяльності на основі комплексних критеріїв з урахуванням соціальних, економічних (у тому числі у сфері сільського та лісового господарства), екологічних та інших пов'язаних чинників — **у процесі виконання**.

Інформацію щодо виконання окремих завдань та заходів операційного плану наведено в додатку 8.

Урядом видано низку розпоряджень, що визначають стратегічні цілі та завдання у сфері гуманітарного розмінування та відновлення сільськогосподарських земель (рис. 28), зокрема:

Рис. 28. Основні розпорядчі документи, що визначають стратегічні цілі та завдання у сфері гуманітарного розмінування та відновлення сільськогосподарських земель

Інформацію про нормативно-правову базу у сфері гуманітарного розмінування наведено в додатку 9.

У лютому 2024 року затверджено План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, яким **визначено 6 кроків, що стосуються процесу гуманітарного розмінування**, у листопаді того року видано розпорядження (набуває чинності 01.01.2025), яким **до завдань з досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року та індикаторів їх досягнення** додано завдання з продовольчої безпеки, сприяння створенню безпечних умов ведення сільського господарства та **очищення території від ВНП, які з'явилися внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, шляхом розмінування (гуманітарного розмінування)**.

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ

■ Кабінету Міністрів України:

- Доручити Міністерству оборони України разом із Національним органом з питань протимінної діяльності, розробити та подати у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проект нормативно-правового акта, який встановлює єдиний порядок планування, погодження, затвердження та моніторингу виконання річних планів заходів із гуманітарного розмінування, в тому числі земель сільськогосподарського призначення.
Документ має встановлювати уніфіковані підходи до визначення пріоритетності територій, чіткі критерії їх відбору, відповідальність учасників процесу та механізми застосування всіма залученими органами виконавчої влади, обласними військовими (державними) адміністраціями та суб'єктами ПМД.
- Вжити комплекс заходів для підвищення ефективності управління системою гуманітарного розмінування, зокрема:
 - розглянути і схвалити рішення про оптимізацію структури управління у сфері гуманітарного розмінування, зокрема шляхом створення єдиного координаційно-виконавчого органу, наділеного управлінськими повноваженнями щодо організації, координації, моніторингу та контролю за виконанням заходів із гуманітарного розмінування;
 - розмежувати повноваження та усунути дублювання функцій між суб'єктами протимінної діяльності, насамперед між ЦПМД та ЦГР, шляхом ініціювання внесення змін до Закону України «Про протимінну діяльність в Україні».
- Доручити Міністерству економіки, довкілля та сільськогосподарства України розробити та подати у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 року № 284»:
 - унормувавши напрями використання бюджетних коштів; спростивши адміністративні процедури та забезпечивши правову визначеність у частині переліку документів, які має надати аграрій для компенсації витрат, з урахуванням положень ДСТУ 8820-3:2024 щодо типів нетехнічного обстеження (далі — НТО); передбачивши механізм резервування коштів на рахунках, відкритих на ім'я головного розпорядника або розпорядника коштів нижчого рівня в Державній казначейській службі, зі спеціальним

режимом, який забезпечить збереження коштів для забезпечення взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами.

- Доручити Міністерству фінансів України:
 - розробити та затвердити Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі «Забезпечення», з метою належного обліку коштів державного бюджету, зарезервованих для забезпечення виконання взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами на надання послуг з гуманітарного розмінування;
 - розробити та узгодити в нормативно-правових актах механізм резервування коштів на рахунку зі спеціальним режимом, відкритому на ім'я головного розпорядника або розпорядника коштів нижчого рівня в Державній казначейській службі, що забезпечить збереження коштів для забезпечення взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами.
- **Міністерству оборони України (Секретаріату Національного органу з питань протимінної діяльності):**
 - Разом із Національним органом з питань протимінної діяльності розробити і подати у встановленому порядку на розгляд Кабінетові Міністрів України проєкт єдиного порядку планування, погодження, затвердження та моніторингу виконання річних планів заходів з гуманітарного розмінування, в тому числі земель сільськогосподарського призначення.
Документ має встановлювати уніфіковані підходи до визначення пріоритетності територій, чіткі критерії їх відбору, відповідальність учасників процесу та механізми застосування всіма залученими органами виконавчої влади, обласними військовими (державними) адміністраціями та суб'єктами ПМД (термін виконання — до 31.12.2025).
 - Забезпечити разом з ЦГР повноцінну інтеграцію інформаційних систем усіх суб'єктів ПМД у Реєстрі територій, забруднених / імовірно забруднених ВВП, що дасть змогу унеможливити дублювання робіт та забезпечити обґрунтоване управлінське планування (термін виконання — до 01.07.2026).
- **Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України:**
 - Розробити і подати у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 року № 284», яким зокрема:
 - унормувати напрями використання бюджетних коштів, зокрема, в частині розмежування надання компенсації витрат сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського

призначення, та закупівлі послуг із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення для сільськогосподарських товаровиробників;

- спростити адміністративні процедури та забезпечити правову визначеність у частині переліку документів, які має надати аграрій для компенсації витрат, з урахуванням положень ДСТУ 8820-3:2024 щодо типів НТО;
 - передбачити механізм резервування коштів на рахунку зі спеціальним режимом, відкритому на ім'я головного розпорядника або розпорядника коштів нижчого рівня в Державній казначейській службі, що забезпечить збереження коштів для забезпечення взятих зобов'язань згідно з укладеними між ЦГР та операторами ПМД договорами;
 - врахувати специфіку процесу гуманітарного розмінування, а саме необхідність: проведення повторного НТО; зменшення площі земель, визначених у договорах у разі відсутності небезпек за результатами повторного НТО; перерахунку вартості договорів у разі зміни площі, яка підлягає розмінуванню (термін виконання — до 01.04.2026).
 - Передбачити у паспорті бюджетної програми за КПКВК 1201420 результативні показники про фактичний стан виконання договорів, укладених у минулих роках, а також показники, що відображають досягнення показників виконання Рамкової угоди, що фінансується за рахунок Європейського Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility (термін виконання — до 01.03.2026).
 - Переглянути положення Порядку використання коштів з рахунка Міністерства економіки для фінансування заходів із гуманітарного розмінування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 року № 760, в частині актуальності термінів надання комісії з питань визначення обсягу коштів для задоволення потреб зі здійснення заходів із гуманітарного розмінування звіту про використання коштів для фінансування заходів із гуманітарного розмінування та у разі необхідності розробити та подати у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт нормативного акта про внесення відповідних змін (термін виконання — до 31.12.2025).
- **Центру гуманітарного розмінування:**
 - забезпечити разом із ДСНС та ЦПМД повноцінну інтеграцію інформаційних систем усіх суб'єктів протимінної діяльності у Реєстрі територій, забруднених / імовірно забруднених ВНП, що дасть змогу унеможливити дублювання робіт та здійснювати обґрунтоване управлінське планування (термін виконання — до 01.07.2026);
 - **Обласним військовим (державним) адміністраціям:**
 - створити окремі підрозділи для взаємодії з питань обстеження та очищення (розмінування) від ВНП земель сільськогосподарського призначення з чітко визначеними повноваженнями, завданнями і функціями, зокрема для контролю дотримання черговості та пріоритезації заходів із гуманітарного розмінування (термін виконання — до 01.07.2026).

■ **Державній службі України з надзвичайних ситуацій:**

- відкоригувати дані бухгалтерського обліку щодо відображення отриманих у 2024 році матеріальних цінностей у межах грантових угод Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз) за КПКВК 1006160 та відновити дебіторську заборгованість за КПКВК 1006160 (термін виконання — до 31.12.2025);
- вжити заходів щодо прискорення процесу оформлення документів та використання у заходах із гуманітарного розмінування машин для розмінування різних типів, отриманих у межах виконання Програми екстреного відновлення (термін виконання — до 31.12.2025).

5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ

ЗАСТОСОВАНІ СТАНДАРТИ

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів вищих органів аудиту (ISSAI 100, ISSAI 300, ISSAI 3000 та GUID 3910), Методології проведення аудиту ефективності, затвердженої рішенням Рахункової палати від 06.06.2023 № 12-2.

Мета аудиту: оцінити ефективність та результативність заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення в Україні для відновлення безпеки та сільськогосподарського виробництва; виявити недоліки у процесах планування, координації та фінансування, а також розробити рекомендації щодо підвищення прозорості, ефективності та доступності механізмів гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення.

Обсяг аудиту: у межах аудиту оцінено та протестовано ключові системи, що безпосередньо впливають на досягнення мети гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення: систему планування (формування планів розмінування земель), систему реалізації заходів (виконання гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення відповідно до визначених пріоритетів і строків), систему фінансування (виділення та використання коштів державного бюджету, коштів «UNITED24» і грантових угод), систему компенсації витрат сільськогосподарським товаровиробникам (доступність, прозорість та ефективність), систему закупівель послуг із розмінування, техніки та обладнання для гуманітарного розмінування (дотримання процедур і фактичне використання ресурсів), а також систему повернення розмінованих земель до сільськогосподарського обігу. Обсяг аудиту зосереджено на тих системах і процесах, які є найбільш значущими та забезпечують досягнення цілей відновлення безпеки і сільськогосподарського виробництва.

Період аудиту: в частині використання коштів, спрямованих на виконання заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення та придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій для цілей гуманітарного розмінування, — 2023–2024 рік, виконання укладених договорів — до повного їх виконання, але не пізніше I півріччя 2025 року; виконання плану розмінування — 2023–2024 роки; аналізу даних — 2021–2024 роки.

Об'єкти контролю: Міністерство економіки України, Міністерство оборони України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Центр гуманітарного розмінування, Дніпропетровська, Київська, Миколаївська, Харківська, Херсонська та Чернігівська обласні військові адміністрації.

Надсилання запитів: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство розвитку громад та територій України, оператори протимінної діяльності.

Обмеження аудиту: аналітичні заходи здійснюватимуться щодо регіонів, території яких розташовані поза межами територій, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28 лютого 2025 року № 376 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 11 березня 2025 року за № 380/43786).

Критерії аудиту, за якими оцінюється предмет аудиту та стан їх виконання, наведено у додатку 10.

Використані методи аудиту: для проведення аудиту застосовано системний, орієнтований на результат підхід, який передбачає комплексну оцінку процесів планування, реалізації та фінансування заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, а також досягнення їх фактичних результатів і впливу на відновлення безпеки та сільськогосподарського виробництва.

Для досягнення цілей аудиту та отримання об'єктивних, достовірних і обґрунтованих результатів застосовано низку методів, які відповідають принципам та стандартам державного зовнішнього фінансового контролю.

Зокрема, використовувалися такі методи:

- аналіз і оцінка нормативно-правової бази — для визначення правових підстав, регулювання повноважень органів, процедур та стандартів, які застосовуються в сфері гуманітарного розмінування, а також виявлення прогалин або суперечностей, що впливають на ефективність процесу;
- аналіз документів та офіційної звітності (у т. ч. рішень Уряду, програм, планів, звітів про виконання робіт, фінансової та статистичної інформації) — для оцінки фактичного стану організації, координації, фінансування та виконання робіт з розмінування;
- опитування та анкетування аграрних виробників — для збору первинної інформації про вплив мінної небезпеки на сільськогосподарську діяльність, доступність інформації, обсяг потреб, а також для оцінки результативності комунікації між державними органами та кінцевими користувачами очищених земель;
- інтерв'ювання посадових осіб відповідальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також операторів розмінування — для з'ясування практичних аспектів реалізації заходів, проблем координації, обмежень у ресурсах та кадровому забезпеченні;
- порівняльний аналіз — для зіставлення фактичних результатів із запланованими показниками, оцінки ефективності розподілу фінансових ресурсів та визначення практик, які можуть бути визнані ефективними чи неналежними;

- оцінка ризиків — для ідентифікації потенційних загроз, які можуть впливати на досягнення результатів у сфері розмінування (зокрема в частині непрозорості фінансування, дублювання повноважень, затягування строків, неузгодженості дій);
- геопросторовий аналіз (огляд картографічних даних) — із залученням публічних реєстрів та відкритих баз даних (наприклад, інформація з Державного аграрного реєстру, онлайн-карти розмінування, дані IMSMA тощо) для візуального відображення розмінованих територій та аналізу пріоритетності робіт.

Застосування цих методів дало змогу всебічно дослідити проблематику, виявити як системні, так і практичні недоліки у процесі гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель, а також надати обґрунтовані висновки і пропозиції для його удосконалення.

Заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

Інформація про результативні показники виконання паспорта (із змінами) бюджетної програми за КПКВК 1201420 за 2024 рік

№	Напрями використання бюджетних коштів	Од. вимір.	Паспорт від 02.05.2024 № 11242	Зміни від 25.06.2024 № 15350	Зміни від 21.09.2024 № 23940	Зміни від 12.12.2024 № 27681	Зміни від 31.12.2024 № 28507	Звіт про виконання паспорта
	Показник							
	затрат							
1	Загальна площа забруднених земель сільськогосподарського призначення станом на 01.01.2024, із них:	га	512 123,0	512 123,0	512 123,0			
2	площа земель сільськогосподарського призначення, що потребує розмінування	га		287 376,7	287 376,7			
3	площа земель сільськогосподарського призначення, що потребує розмінування, яка розмінована у період з 24.02.2022 по 15.04.2024	га		224 746,3	224 746,3			
4	Загальна площа земель сільськогосподарського призначення, що потребує розмінування у 2024 році	га				287 376,7	287 376,7	287 376,7
	продукту							
1	Площа розмінованих земельних ділянок сільськогосподарського призначення	га	75 000,0					
2	Кількість сільськогосподарських товаровиробників, які отримують компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення	од.	750,0					

№	Напрями використання бюджетних коштів	Од. вимір.	Паспорт від 02.05.2024 № 11242	Зміни від 25.06.2024 № 15350	Зміни від 21.09.2024 № 23940	Зміни від 12.12.2024 № 27681	Зміни від 31.12.2024 № 28507	Звіт про виконання паспорта
3	Площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення, яка розмінована після 15.04.2024, вартість витрат за гуманітарне розмінування яких (частково до 21.09.2024) компенсовано	га		50 000,0	40 000,0	20 000,0	7 927,8	7 927,8
4	Кількість сільськогосподарських товаровиробників, які отримали компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, які розміновано після 15.04.2024	од.		500	400	200	23	23
5	Площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення, яка розмінована, вартість витрат за гуманітарне розмінування яких частково компенсовано у період з 24.02.2022 по 15.04.2024	га		26 990,6	26 990,6			
6	Кількість сільськогосподарських товаровиробників, які отримали часткову компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення у період з 24.02.2022 по 15.04.2024	од.		270	270			
	ефективності							
1	Середня вартість компенсації витрат за гуманітарне розмінування одного гектара земель сільськогосподарського призначення	грн	40 000,0					
2	Середня вартість отриманої компенсації витрат за гуманітарне розмінування одним сільськогосподарським товаровиробником	тис. грн	4 000,0					
3	Середня вартість (часткової до 21.09.2024) компенсації витрат за гуманітарне розмінування одного гектара земель сільськогосподарського призначення, які розміновано після 15.04.2024	грн		40 000,0	50 000,0	50 000,0	54 801,5	54 801,5
4	Середня вартість отриманої (часткової до 21.09.2024) компенсації витрат за гуманітарне розмінування одним сільськогосподарським товаровиробником за землі сільськогосподарського призначення, які розміновано після 15.04.2024	тис. грн		4 000,0	5 000,0	5 000,0	18 889,4	18 889,4

№	Напрями використання бюджетних коштів	Од. вимір.	Паспорт від 02.05.2024 № 11242	Зміни від 25.06.2024 № 15350	Зміни від 21.09.2024 № 23940	Зміни від 12.12.2024 № 27681	Зміни від 31.12.2024 № 28507	Звіт про виконання паспорта
5	Середня вартість часткової компенсації витрат за гуманітарне розмінування одного гектара земель сільськогосподарського призначення, які розміновані у період з 24.02.2022 по 15.04.2024	грн		37 050,0	37 050,0			
6	Середня вартість отриманої часткової компенсації витрат за гуманітарне розмінування одним сільськогосподарським товаровиробником за землі сільськогосподарського призначення, які розміновані у період з 24.02.2022 по 15.04.2024	тис. грн		3 703,7	3 703,7			
	якості							
1	Частка площ розмінованих земель сільськогосподарського призначення у загальній площі, забрудненій мінами та іншими вибухонебезпечними предметами	відс.	14,6					
2	Частка площ розмінованих земель сільськогосподарського призначення у загальній площі забруднених земель сільськогосподарського призначення	відс.		15,0	13,1	7,0	2,8	2,8

Інформація щодо послуг, наданих операторами сільськогосподарським товаровиробникам в період до 15.04.2025

№	Найменування	Надані послуги відповідно до актів виконаних робіт
1	ТОВ «Агрофірма «Сфера»	очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення I категорії
2	ТОВ «Додола 2021»	НТО (нетехнічне обстеження місцевості)
3	Приватне підприємство «ЗОЛОТА НИВА 1»	Послуги з нетехнічного обстеження територій на наявність ВНП
4	ТОВ «Лан-Агро 2018»	- НТО (нетехнічне обстеження місцевості); - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення I категорії; - знищення мін та ВНП
5	СТВО агрофірма «Новий шлях»	- НТО (нетехнічне обстеження місцевості); - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення I категорії; - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення II категорії; - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення III категорії; - знищення вибухонебезпечних залишків війни
6	ТОВ СП «НІБУЛОН»	НТО (нетехнічне обстеження місцевості)
7	ТОВ «РІЧЛЕНД ІНВЕСТ»	НТО (нетехнічне обстеження місцевості)
8	ПСП «АГРОФІРМА «РОДНІЧОК»	очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення I категорії
9	СТОВ «Перше травня»	- НТО (нетехнічне обстеження місцевості); - очистка районів ведення бойових дій (ОРВБД) візуальне обстеження території (низька забрудненість); - розмінування вручну (протипіхотні мінні поля); знищення мін та ВНП
10	ТОВ «ЧАРІВНИЙ ЛАН»	Послуги з нетехнічного обстеження територій на наявність ВНП
11	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «ШИЙКІВСЬКЕ»	- НТО (нетехнічне обстеження місцевості); - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення I категорії; - очищення районів ведення бойових дій (ОРВБД) — поверхневе очищення II категорії; - знищення вибухонебезпечних залишків війни

**Перелік сільськогосподарських товаровиробників,
що розміновані у період з 24.02.2022 по 15.04.2024,
які подали заявки на отримання компенсації у 2024 році**

№ з/п	Сільськогосподарський товаровиробник	Область реєстрації заявника	Площа, тис. га	Подана сума на компенсацію, грн
1	ТОВ «ЧАРІВНИЙ ЛАН»	Харківська	3,02	1,37
2	СТОВ «Шийківське»	Харківська	0,39	4,02
3	СТОВ Агрофірма «Новий Шлях»	Харківська	0,27	2,31
4	ПП «Золота нива 1»	Харківська	18,85	9,38
5	ТОВ «Агрофірма Сфера»	Харківська	0,14	0,71
6	СТОВ «1 Травня»	Херсонська	1,49	7,84
7	ТОВ «Лан Агро 2018»	Херсонська	0,41	2,10
8	ТОВ «Додола 2021»	Херсонська	0,67	3,91
9	ПСП «Роднічок»	Миколаївська	3,64	4,18
10	ТОВ «РІЧЛЕНД ІНВЕСТ»	Харківська	4,35	2,00
11	ТОВ сільськогосподарське підприємство «НІБУЛОН»	Миколаївська	5,09	14,70
Всього:			38,32	52,52

**Інформація про виконання договорів, укладених в 2024 році між операторами ПМД та ЦГР
на надання послуг з гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення**

№ з/п	Оператор ПМД	К-ть договорів, од.	Сума договору, тис. грн (з ПДВ)	Перераховано на ескроу-рахунки у 2024 році, тис. грн	Перераховано на ескроу-рахунки у 2025 році, тис. грн	Виконано договорів, од.	Вартість робіт відповідно до актів, тис. грн (без ПДВ)	Оплачено операторам, тис. грн (з ПДВ)	Повернено в державний бюджет, тис. грн	Відс. виконання
1	ТОВ «Гуманітарна безпека»	8	287 340,5	277 750,5	9 590,0	5	43 761,4	10 890,5	0,00	3,8
2	ТОВ «Українські сервіси розмінування»	20	180 892,5	132 819,0	48 073,5	11	240 038,5	95 242,0	130,50	52,7
3	ТОВ «Українське агентство розмінування»	9	28 964,0	4 048,0	24 916,0	8*	42 008,2	21 966,0	2 099,0	75,8
4	ТОВ «Інтернешнл демайнінг груп»	4	25 769,4	19 649,4	6 120,0	1	29 691,2	6 900,0	0,00	26,8
5	ТОВ «Безпечні наземні рішення»	2	4 530,0	0,0	4 530,0	1	4 403,2	3 444,1	215,90	76,0
6	ТОВ «Сейфлейн глобал Україна»	1	1 399,9	0,0	1 399,9	0	0	0,0	0,00	0
7	ТОВ «Глобал Демайнінг»	1	1 730,0	0,0	1 730,0	1	1 446,2	1 730,0	0,00	100,0
8	ТОВ сп «НІБУЛОН»	2	1 759,4	188,8	1 570,6	0	0	0,0	0,00	0,0
	Всього	47	532 385,7	434 455,7	97 930,0	27*	361 348,7	140 172,6	2 445,4	26,3

* включно з договором, який розірвано.

Розрахункова фактична вартість розмінування

Оператор	Договір	Площа	га	Вартість	тис. грн
ТОВ «Українські сервіси розмінування»	№ 2024-44-Р від 10.12.2024	Договору	434,5616	Договору	29 400,0 (з ПДВ) 24 500,0 (без ПДВ)
		Площа, вивільнена за НТО	198,8621	НТО	635,9 (без ПДВ) 763,1 (з ПДВ)
		Площа розмінована	235,6995	Розмінування	(79203,8*235,6995+635,9) = 18 668,9 (без ПДВ) або 23 165,1 (з ПДВ)
	Різниця				6 234,9
	№ 2024-22-Р від 25.11.2024	Договору	148,1816	Договору	8 890,0 (з ПДВ) 7 112,0 (без ПДВ)
		Площа, вивільнена за НТО	63,6078	НТО	472,2 (без ПДВ) 566,6 (з ПДВ)
		Площа розмінована	84,5782	Розмінування	(79203,8*84,5782+472,2) = 6 699,4 тис. грн (без ПДВ) або 8 605,4 тис. грн (з ПДВ)
	Різниця				284,6
	№ 2024-21-Р від 25.11.2024	Договору	40,3182	Договору	2 650,0 (з ПДВ) 2 120,0 (без ПДВ)
		Площа, вивільнена за НТО	26,058	НТО	128,5 (без ПДВ) 154,2 (з ПДВ)
		Площа розмінована	14,2602	Розмінування	(79203,8*14,2602+128,5) = 1 129,6 тис. грн (без ПДВ) або 1 509,5 тис. грн (з ПДВ)
	Різниця				1 140,5
ТОВ «Українське агентство розмінування»	№ 2024-43-Р від 10.12.2024	Договору	31,6310	Договору	2 321,0 (з ПДВ) 1 856,8 (без ПДВ)
		Площа, вивільнена за НТО	28,486	НТО	90,8 (без ПДВ) 108,96 (з ПДВ)
		Площа розмінована	3,145	Розмінування	(67613*3,145+90,8) = 217,7 тис. грн (без ПДВ) або 364,1 тис. грн (з ПДВ)
	Різниця				1 956,9
	№ 2024-38-Р від 09.12.2024	Договору	176,0478	Договору	11 451,3 (з ПДВ) 9 161,0 (без ПДВ)
		Площа, вивільнена за НТО	105,4647	НТО	336,1 (без ПДВ) 403,32 (з ПДВ)
		Площа розмінована	70,5831	Розмінування	(79203,8*70,5831+336,1) = 5 590,8 тис. грн (без ПДВ) або 7 111,8 тис. грн (з ПДВ)
	Різниця				4 339,4
Всього різниця					13 956,3

Довідково

Розрахунок здійснено за формулою: вартість 1 га розмінування за встановленою категорією забруднення * (площа за сертифікатами про передавання відповідальності – площа за звітами з НТО (локалізованими) + вартість НТО відповідно до актів приймання-передачі наданих послуг + ПДВ).

Вартість 1 га розмінування I категорії складності становить 56 022,0 грн, II — 67 613,0 грн, III — 79 203,8 гривні.

Інформація про використання техніки та обладнання в процесі гуманітарного розмінування

Таблиця 1

Використання техніки та обладнання ДССТ («UNITED24»)

Найменування техніки та обладнання	К-ть	Використання за інформацією ДССТ
Металодетектори: TREMBITA UPEX 740M	83 од. 20 од.	ВЧ Т0930, Т0940, Т0500, Т0910, Т0920 при виконанні завдань на території Харківської, Миколаївської, Херсонської, Чернігівської областей
Підривні машини	95 од.	ВЧ Т0930, Т0920, Т0410, Т0920, Т0400, Т0200, Т0960, Т0320, Т0310, Т0300 при виконанні на території Харківської, Миколаївської, Херсонської областей
Набори демінера	100 од.	ВЧ Т0920 та Т0950 та центром розмінування на території Харківської, Миколаївської, Херсонської областей
Пошукові котушки	5 од.	ВЧ Т0930
Машина механізованого розмінування DOK-ING MV-10	1 од.	ВЧ Т0450 при виконанні завдань у Херсонській області
Жилет для розмінування (захисний фартух) Захисний екран для розмінування (захисний візор) Маска «Візор» з чохлам Фартух для розмінування та сумка	150 од. 150 од. 250 од. 250 од.	ВЧ Т0430 при виконанні завдань на території Миколаївської та Херсонської областей

Таблиця 2

Використання техніки та обладнання ДСНС («UNITED24»)

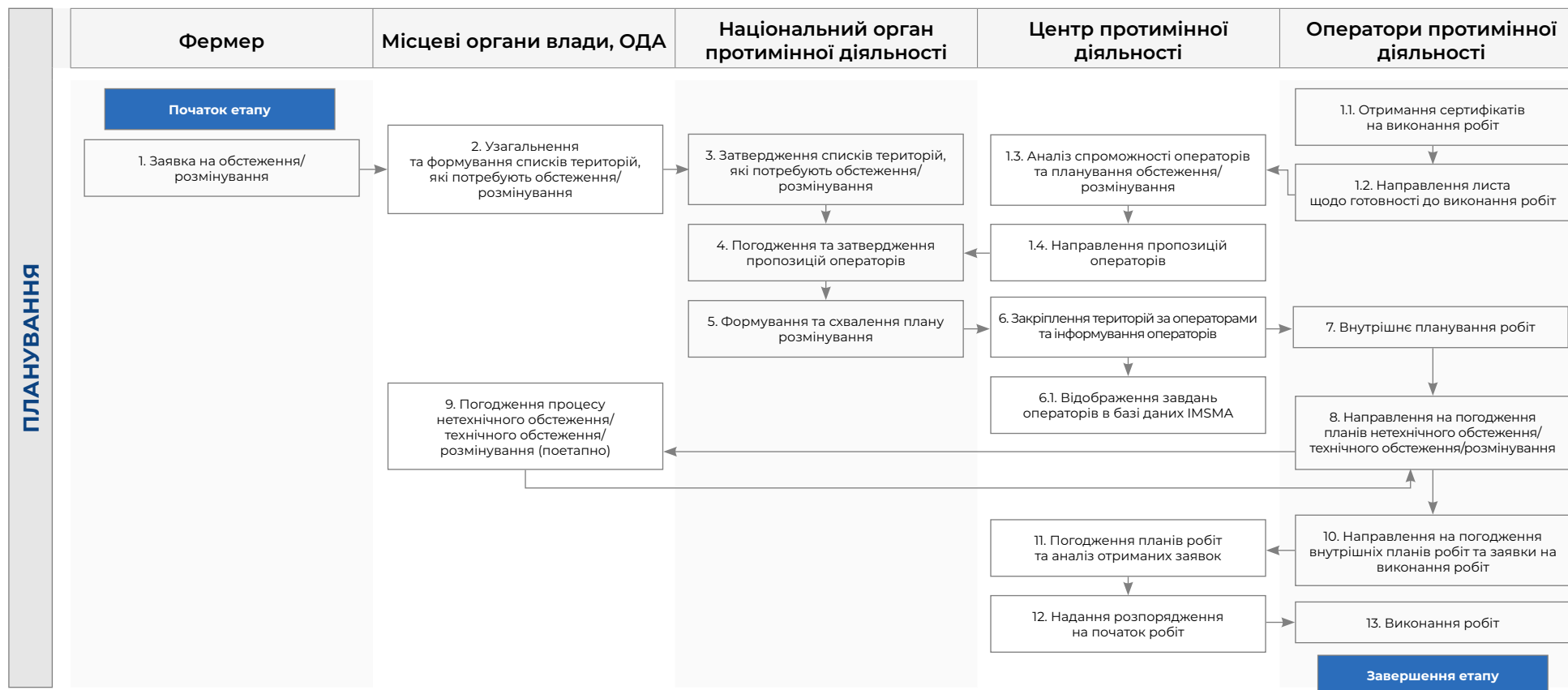
Найменування техніки та обладнання	К-ть	Використання за інформацією ДСНС
Спеціальна піротехнічна машина важкого типу SV PM-HT6	1 од.	Головне управління ДСНС у Донецькій області використовує для транспортування ВМП до місць знищення
Сидельні тягачі з колісною формулою 6x4 (FORD TRUCKS 3548 TLR)	2 од.	Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування та швидкого реагування ДСНС залучає для транспортування машин механізованого розмінування
Піротехнічні машини легкого типу ПМ-Л (КозакПМ-Л)	3 од.	Головні управління ДСНС у Чернігівській та Миколаївській областях використовують для транспортування ВМП до місць знищення

Використання техніки та обладнання ДСНС (ЗІСА)

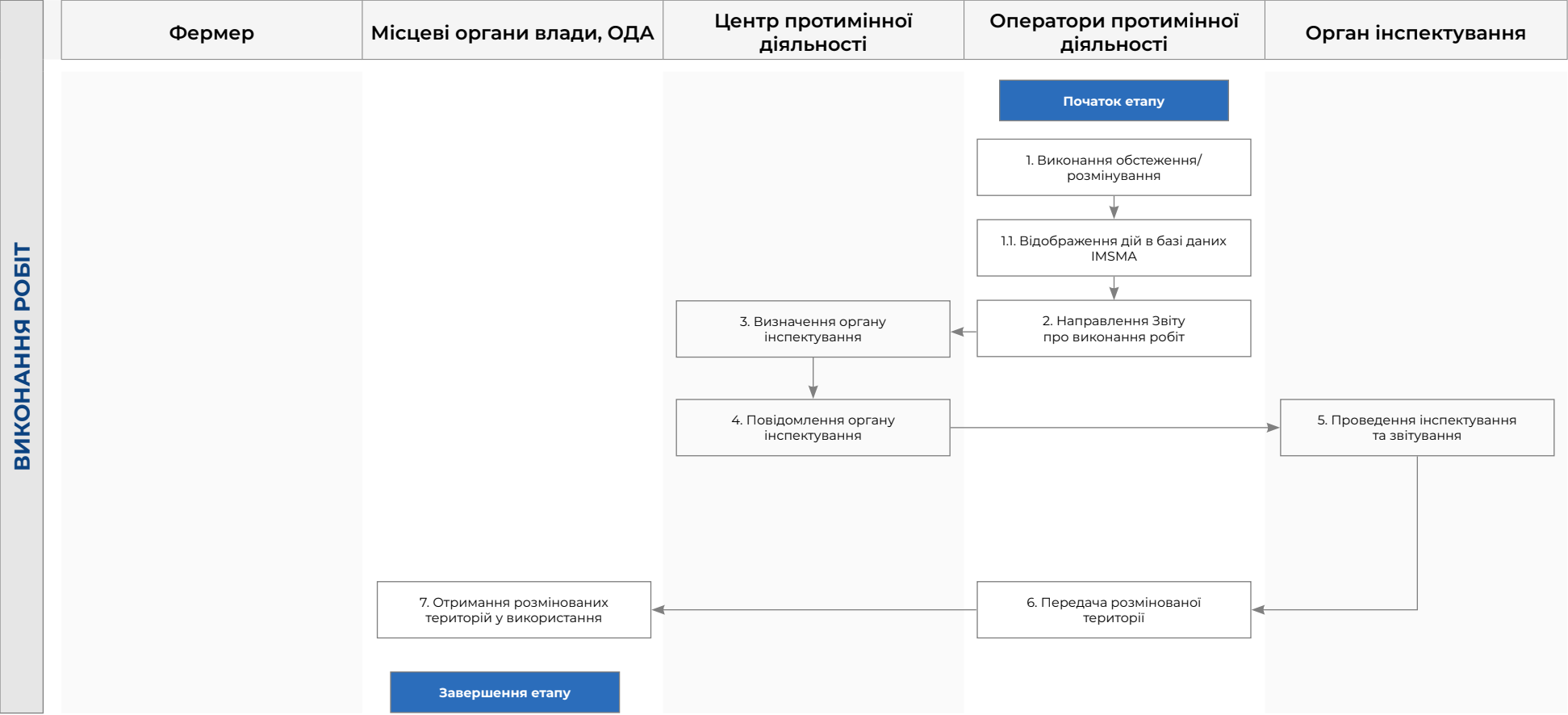
Найменування техніки та обладнання	К-ть	Використання за інформацією ДСНС
Транспортні засоби та пошукове обладнання (2023 рік): спецвантажівки ISUZU позашляховики TOYOTA Land Cruiser 78/79 ручні міношукачі з подвійним датчиком ALSI	30 од. 40 од. 50 од.	Легкові спеціальні автомобілі (оперативно-піротехнічні машини — ОПМ) — використовуються для забезпечення робіт з розмінування: перевезення особового складу та обладнання до місць виконання робіт. Міношукачі ALSI (у комплекті) — використовуються для пошуку ВНП із застосуванням подвійного сенсора (георадар та металодетектор). Піротехнічний розрахунок під час проведення пошуку залежно від виконання завдання може використовувати різні типи приладів (іноді паралельно під час проведення однієї операції)
Машини механізованого розмінування та обладнання (2024 рік): машини для розмінування різних типів (BM307-V16/V24/V35, D85MS-15)	18 од.	Використовувались лише у 2025 році, площа очищеної території (Харківська, Херсонська, Миколаївська, Донецька області) з використанням цих машин становить 63,1051 га. Водночас це не землі сільськогосподарського призначення, а площі земель розміновані для забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури та очищення мінералізованих смуг, протипожежних розривів, під'їзних шляхів та територій, що можуть слугувати протипожежними бар'єрами лісових масивів
Обладнання: ковші, ротаційні різакі, дробарки, контейнери	28 од.	Контейнер для морських перевезень використовувався для транспортування запасних частин (запит № 1) Ковші використовуються для переміщення верхнього шару ґрунту, залізобетонних конструкцій, підготовки місць знищення ВНП, видалення рослинності тощо. Ротаційні різакі використовуються для розчищення місцевості від перешкод: щільна рослинність (кущі, дерева), коріння, гілки тощо. Дробарки використовуються для очищення території методом часткового знешкодження або знищення ВНП
Запасні частини (2024 рік): до машин розмінування до вантажівок ISUZU до Toyota Land Cruiser до автобусів ATAMAN	6 комп. 1044 од. 2200 од. 612 од.	Запасні частини до машин механізованого розмінування використовуються для проведення планового технічного обслуговування та ремонту, можуть бути встановлені або знаходитись на складі
Вантажна техніка та причепа (2024 рік): вантажні автомобілі ISUZU сідельні тягачі IVECO напівпричепа TAD JUMBO 40-3	9 од. 4 од. 4 од.	Вантажні автомобілі (піротехнічні машини важкого типу — ПМ-В) — використовуються для транспортування ВНП до місць знищення. Сідельні тягачі та напівпричепа — для транспортування машин механізованого розмінування до місць виконання завдань

Завдання та функції учасників процесу розмінування земель сільськогосподарського призначення

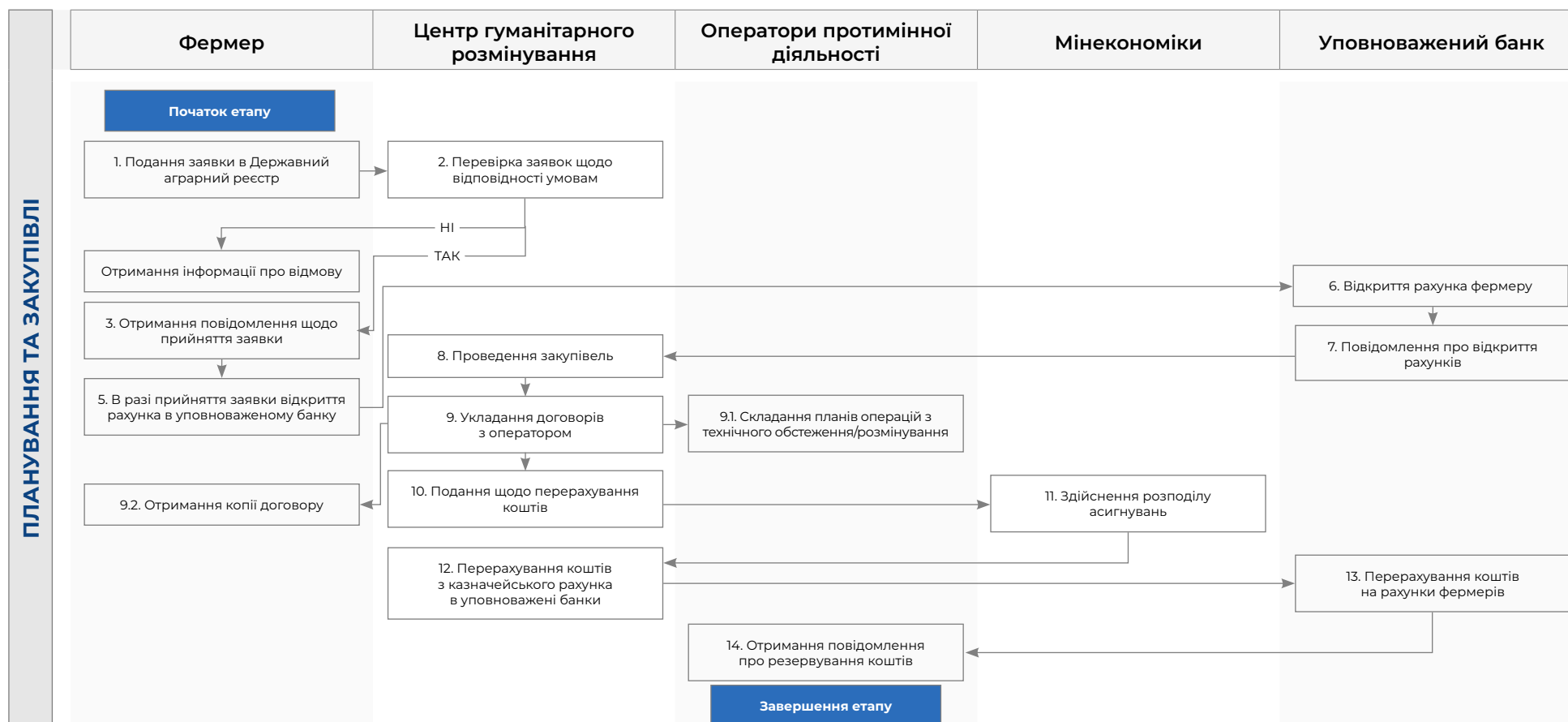
Етапи обстеження та розмінування с/г земель. I етап. Планування

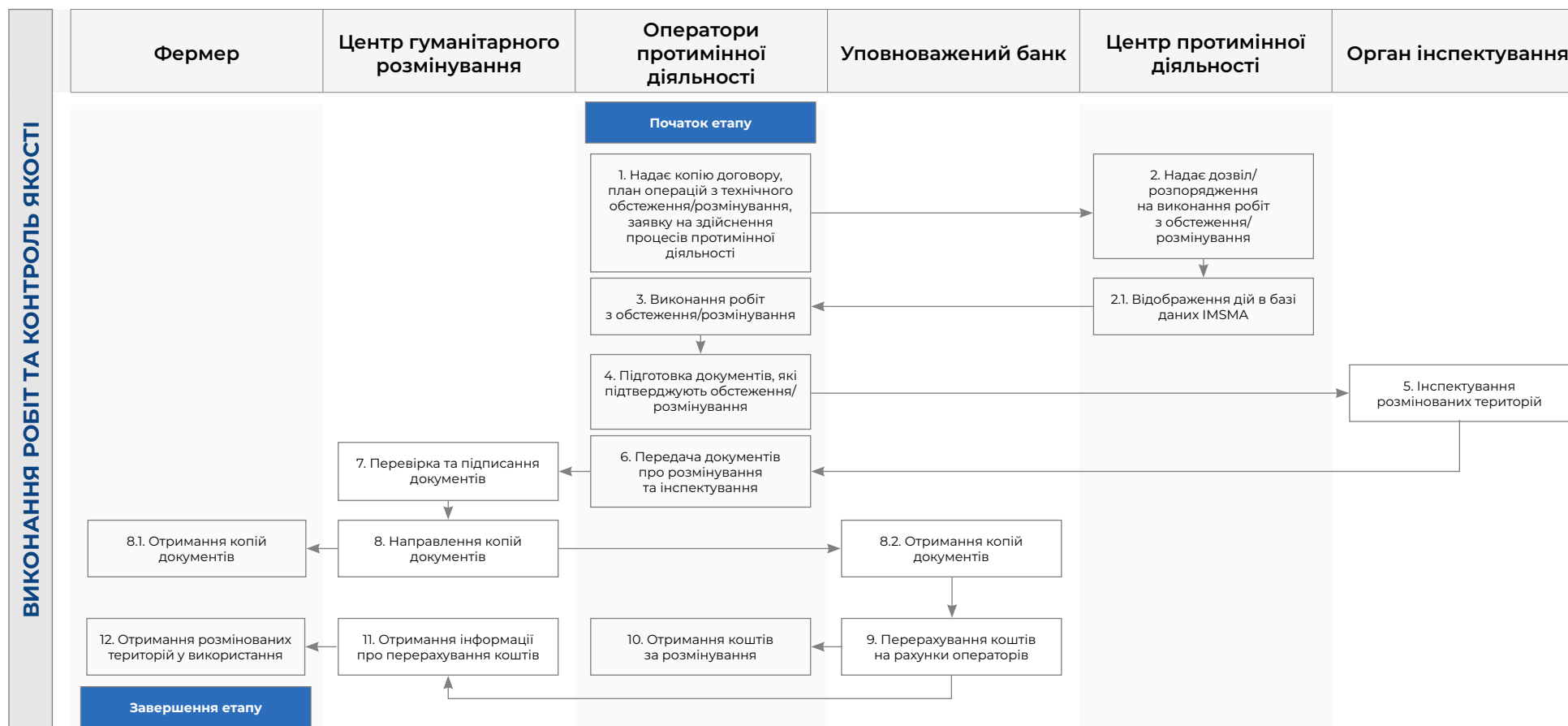
Етапи обстеження та розмінування с/г земель. II та III етапи. Виконання робіт та контроль якості

Етапи, визначені порядком компенсації за розмінування с/г земель. I етап. Планування та закупівлі

Етапи, визначені порядком компенсації за розмінування с/г земель. II етап. Виконання робіт та контроль якості

Стан виконання окремих завдань та заходів Операційного плану заходів з реалізації у 2024–2026 роках Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року

Найменування завдання	Найменування заходу	Строк виконання, роки	Стан виконання
Стратегічна ціль 1. Забезпечення звільнення територій від ризиків наявності вибухонебезпечних предметів для їх безпечного і продуктивного використання			
1. Проведення систематичного обстеження територій з метою визначення масштабів і географічних меж територій з ризиком забруднення ВНП	1) розроблення щорічного плану заходів з гуманітарного розмінування	щороку	Виконується. За інформацією Міноборони: звільнення територій у 2024 році здійснювалось шляхом реалізації суб'єктами протимінної діяльності Плану виконання заходів гуманітарного розмінування деокупованих територій України. У 2024 році передбачалось: — охопити нетехнічним обстеженням (НТО) 59 територіальних громад (далі — ТГ) в межах 8 областей; — здійснити гуманітарне розмінування на 553 ділянках загальною площею 42 км²; провести інспектування 72 ділянок площею 6,42 км². Виконано: Розпочато НТО у 165 ТГ, що перевищило заплановане майже в 3 рази. За результатами НТО в 2024 році ідентифіковано понад 300 км² імовірно забруднених/забруднених територій, що потребують подальшого гуманітарного розмінування: з урахуванням пропозицій ЦОВВ, ОВА, ДСНС сформовано та схвалено 19 грудня 2024 року Національним органом з питань протимінної діяльності План виконання заходів із гуманітарного розмінування деокупованих територій на 2025 рік. План включає пріоритетні об'єкти для розмінування, в т.ч. об'єкти критичної інфраструктури. Крім цього, за інформацією ОВА, спільно з ГУ ДСНС у відповідних областях сформовано та затверджено плани виконання завдань та заходів з протимінної діяльності на територіях цих областей у 2025 році. Водночас, за інформацією Запорізької ОВА, виконання заходу неможливе у зв'язку з окупацією 75 % територій області, а також безпековою складовою — ведення активних бойових дій. Заходи з розмінування (очищення) від ВНП неокупованих територій області проводяться піротехнічними підрозділами ГУ ДСНС України у Запорізькій області шляхом оперативного реагування
	4) проведення первинного нетехнічного обстеження територій України, що зазнали впливу ведення бойових дій	2024–2026 роки	Виконується. За інформацією Міноборони: у 2024 році розпочато НТО у 165 ТГ, що перевищило заплановане (59 ТГ) майже в 3 рази. За результатами НТО в 2024 році ідентифіковано понад 300 км² імовірно забруднених/забруднених територій, що потребують подальшого гуманітарного розмінування. У 2025 році заплановано охопити НТО всі ТГ, що постраждали від російської агресії та знаходяться за межами 20 км від лінії бойового зіткнення та державного кордону. Для цього Планом виконання заходів гуманітарного розмінування деокупованих територій України передбачено розпочати первинне НТО у 207 ТГ загальною площею 105 877 км²

Найменування завдання	Найменування заходу	Строк виконання, роки	Стан виконання
	7) створення та функціонування Реєстру територій, забруднених/імовірно забруднених ВВП	2024–2026 роки	Виконується. За інформацією ДСНС: на виконання Закону України від 06 лютого 2024 року № 3563-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку зміни цільового призначення земельних ділянок для залучення інвестицій з метою швидкої відбудови України» створюється Реєстр територій, забруднених/імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами, як геоінформаційна система, що перебуває у державній власності. Відповідно до закону держателем та адміністратором визначено ДСНС. Виконано такі заходи: розроблено Порядок ведення, адміністрування, користування відомостями Реєстру територій, забруднених/імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами (далі — Реєстр) (затверджений постановою КМУ від 07 червня 2024 року № 740); розроблені Технічні вимоги до створення Реєстру спільно з Центром гуманітарного розмінування; опрацьовується з міжнародною благодійною організацією «Фонд Східна Європа» питання надання підтримки в розробленні програмного забезпечення для функціонування Реєстру
	9) забезпечення нормативного регулювання протимінної діяльності у рамках Технічного комітету стандартизації у сфері протимінної діяльності	2024–2026 роки	1. Виконано. Наказом Мінекономіки від 13.11. 2024 № 25889 внесено Зміну № 1 до національного класифікатора НК 004:2020 «Український класифікатор нормативних документів», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.05.2020 № 905 «Про затвердження національного класифікатора НК 004:2020 та скасування національного класифікатора ДК 004:2008», щодо введення нового коду стандартизації «Протимінна діяльність. Гуманітарне розмінування». Наказ набирає чинності 25.11.2025. 2. Виконано. Мінекономіки спільно з Міноборони, МВС, ДСНС, Центром протимінної діяльності та Центром гуманітарного розмінування проведено необхідні відповідно до ДСТУ 1.14:2024 заходи для створення нового технічного комітету стандартизації «Стандартизація процесів у сфері протимінної діяльності», підготовлено пакет документів та надіслано листом Мінекономіки від 06.02.2025 № 2601-14/12569-07 до Національного органу стандартизації (НОС). 04.03.2025 Керівною радою НОС схвалено рішення про створення ТК 322 «Стандартизація процесів у сфері протимінної діяльності». 3. Виконується. Здійснюються заходи щодо набуття спроможності та забезпечення роботи ТК 322
3. Забезпечення стимулювання ринку послуг з протимінної діяльності	1) розширення напрямів використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення	2024–2025 роки	Виконано. Мінекономіки розроблено та Урядом видано постанови КМУ від 17 травня 2024 року № 580, від 30 серпня 2024 року № 990 та від 31 грудня 2024 року № 1539 щодо внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, затвердженого постановою КМУ від 12 березня 2024 р. № 284, якими розширено напрями використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення на компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що були розміновані у період з 24.02. 2022. по 15.04. 2024, у розмірі 80 відс. вартості таких послуг за рахунок бюджетних коштів

Найменування завдання	Найменування заходу	Строк виконання, роки	Стан виконання
	3) виконання бюджетної програми «Компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення»	2024–2026 роки	Виконується. Мінекономіки: у 2024 р. з державного бюджету за бюджетною програмою «Компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення» було передбачено та повністю профінансовано 434,5 млн грн за 22 договорами на загальну площу, у 2025 році — 3 млрд грн, з них 1 млрд із загального та 2 млрд грн із спеціального фонду держбюджету. Станом на березень 2025 р. проведено 54 торги на суму понад 661,6 млн грн щодо 10,1 тис. га сільськогосподарських земель. Профінансовано 45 договорів на суму 529,2 млн грн та розпочато роботи на земельних ділянках площею 9,5 тис. га, за 2 договорами очікується відкриття ескроу-рахунка сільськогосподарськими товаровиробниками. Завершено роботи з розмінування за 6 договорами щодо 0,7 тис. га земель. Охоплено майже 357 агровиробників, які подали заявки на розмінування понад 50,6 тис. га земель. За рахунок аукціонів із закупівлі послуг з розмінування досягнуто зниження ціни на 18,7 %
Стратегічна ціль 2. Зниження впливу від вибухонебезпечних предметів на життя та здоров'я населення			
7. Забезпечення поінформованості населення про географічні межі територій, що можуть становити ризик вибухонебезпечних предметів, у тому числі через ефективне маркування відповідних територій	3) інформаційне наповнення інтерактивної карти територій, забруднених вибухонебезпечними предметами	постійне	Виконується. За інформацією Міноборони: за результатами виконання заходів НТО, ТО та розмінування, Міноборони забезпечується ведення (оновлення) інтерактивної карти територій України, забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами
Стратегічна ціль 3. Розбудова системи управління протимінною діяльністю			
12. Впровадження ефективної системи пріоритезації завдань у сфері протимінної діяльності на основі комплексних критеріїв з урахуванням соціальних, економічних (у тому числі у сфері сільського та лісового господарства), екологічних та інших пов'язаних чинників	1) формування методології визначення пріоритетності заходів протимінної діяльності	2024 рік	Виконується. Питання порядку визначення пріоритетності у розмінуванні деокупованих територій розглянуто 01.02.2024 на нараді щодо актуальних питань гуманітарного розмінування, що відбулася під головуванням Прем'єр-міністра України. Також це питання 09.02.2024 розглядалось під час засідання Національного органу з питань протимінної діяльності. Мінекономіки зазначене питання розглянуто під час засідання Міжвідомчої робочої групи з питань гуманітарного розмінування (далі — МРГ) 07.10.2024 (протокол № 14), за результатами якого було залучено представників заінтересованих центральних органів виконавчої влади (далі — ЦОВВ), членів МРГ та представників народних депутатів України до роботи чотирьох робочих підгруп за такими напрямками, як безпековий, економічний, соціальний, екологічний. Мінекономіки наразі розробляється відповідна інформаційна система, зокрема пілотна версія системи автоматичної пріоритезації територій для гуманітарного розмінування, що тестується для Харківської області, з подальшим масштабуванням на території України, які зазнали впливу війни. Задля її удосконалення заінтересованим ЦОВВ направлено листи щодо надання інформації, зокрема, про проведення тематичної класифікації земної поверхні, перелік природоохоронних територій, родовищ корисних копалин, закладів освіти та охорони здоров'я, об'єктів культурної спадщини в областях, що зазнали впливу війни, тощо

Нормативно-правові та розпорядчі акти в сфері гуманітарного розмінування

Прийняті до 2023 року	Прийняті у 2023 році	Прийняті у 2024 році
- Закон України від 06 грудня 2018 року № 2642 «Про протимінну діяльність»; - постановою КМУ від 10 листопада 2021 року № 1207 утворено Національний орган з питань протимінної діяльності, затверджено його склад та положення. Національний орган створений для координації діяльності міністерств, інших урядових та місцевих органів влади, підприємств та організацій, що залучені до протимінної діяльності; - постановою КМУ від 03 листопада 2021 року № 1150 затверджений Порядок ведення обліку операторів протимінної діяльності; - наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 затверджений Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією	- Плани заходів щодо гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, схвалені на засіданні Національного органу з питань протимінної діяльності 20.03.2023 та 22.12.2023; - Спільний наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 09.01.2023 № 9/3/5 «Про затвердження Порядку здійснення координації діяльності центру протимінної діяльності, центру гуманітарного розмінування та центру соціально-гуманітарного реагування секретаріатом Національного органу з питань протимінної діяльності»; - наказом Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (далі — ДП «УкрНДНЦ») від 13.03.2023 № 27 «Про прийняття національного стандарту» прийнято ДСТУ 8820:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» (чинний з 01.04.2023); Довідково. ДСТУ 8820:2023 прийнято на заміну ДСТУ П 8820:2018 (наказ ДП «УкрНДНЦ» від 19.12.2018 № 511 з 2019-04-01 до 2022-04-01); - постановою КМУ від 18 липня 2023 року № 760 затверджений Порядок використання коштів з рахунка Міністерства економіки для фінансування заходів гуманітарного розмінування; - наказом Мінекономіки від 30.08.2023 № 12595 утворено комісію з питань визначення обсягу коштів для задоволення потреб зі здійснення заходів із гуманітарного розмінування та затверджено її склад; - постановою КМУ від 22 вересня 2023 року № 1021 затверджений Порядок використання коштів, наданих згідно із грантовими угодами між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України від 09 березня 2023 р. та від 14 квітня 2023 р., для реалізації Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз); - наказом ДП «УкрНДНЦ» від 25.12.2023 № 373 «Про прийняття національного стандарту» прийнято ДСТУ 8820-1:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю» (чинний з 01.03.2024, уведено вперше); https://uas.gov.ua/standardization/natsionalni-standarty-na-yaki-ye-posyla?page_size=10	- Постановою КМУ від 02 лютого 2024 року № 123 затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності; - розпорядженням КМУ від 16.02.2024 № 137-р затверджений План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік; - постановою КМУ від 08 березня 2024 року № 271 затверджений Порядок реалізації експериментального проєкту щодо здійснення обов'язкової сертифікації механізованих засобів розмінування (гуманітарного розмінування), пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання, запроваджує сертифікацію механізованих засобів розмінування; - постановою КМУ від 12 березня 2024 року № 284 затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення (зміни від 17.05.2024 № 580 та від 30.08.2024 № 990); - наказом ДП «УкрНДНЦ» від 28.03.2024 № 106 «Про прийняття національного стандарту» прийнято ДСТУ 8820-3:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією» (чинний з 01.06.2024, уведено вперше); - наказом Мінекономіки від 12.04.2024 № 9180 затверджено Методичні рекомендації щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування (зміни від 17.09.2024 № 23880); - постановою КМУ від 07 червня 2024 року № 740 затверджений Порядок ведення, адміністрування, користування відомостями Реєстру територій, забруднених/імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами; - розпорядженням КМУ від 28.06.2024 № 616-р схвалено Національну стратегію протимінної діяльності до 2033 року. Додатково до Стратегії затверджено Операційний план заходів з реалізації у 2024–2026 роках Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року; - постановою КМУ від 08 серпня 2024 року № 271 затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту щодо здійснення обов'язкової сертифікації механізованих засобів розмінування (гуманітарного розмінування), пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання; - Закон України від 19 вересня 2024 року № 3980 «Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр»; - постановою КМУ від 01 жовтня 2024 року № 1133 затверджений Порядок використання коштів, які надходять відповідно до Грантової угоди для Програми екстреного відновлення (Фаза 3) між Японським агентством міжнародного співробітництва та Урядом України від 19 лютого 2024 року

Результати оцінки відповідності / невідповідності критерію аудиту

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
Як забезпечено формування та реалізацію заходів розмінування земель сільськогосподарського призначення				
1.1	Якою мірою заміновані землі сільськогосподарського призначення, охоплені Планами з розмінування земель	Плани з розмінування земель охоплюють всі заміновані землі сільськогосподарського призначення, які потребують першочергового обстеження на наявність ВВП, зазначені в наданій ОВА інформації	Відповідає	Плани з розмінування земель охоплюють всі землі сільськогосподарського призначення, визначені ОВА. Водночас формування та схвалення планів розмінування земель здійснювалось без нормативного врегулювання
1.2	Якою мірою виконано Плани з розмінування земель	На 31.12.2023 та 31.12.2024 розміновані щонайменше 80 відс. площі земель сільськогосподарського призначення, передбачених Планами розмінування земель	Частково відповідає	У 2023 році фактично обстежено 60 відс. запланованих обсягів, з яких розміновано лише 69 відс. площі, яка потребувала розмінування; у 2024 році обстежено 62 відс., з яких розміновано 89 відсотків
		Землі сільськогосподарського призначення розміновані відповідно до визначених критеріїв пріоритетності ⁴²	Частково відповідає	Критерії пріоритетності не закріплені нормативно-правовим актом, що призвело до відхилень від установленної логіки пріоритетизації в окремих регіонах. Зокрема, у Миколаївській області аудит засвідчив недотримання черговості виконання робіт операторів ПМД: роботи за I чергою не були завершені, однак розпочались заходи за II та III чергами
		Всі розміновані землі сільськогосподарського призначення повернені до використання (на всі розміновані ділянки наявні копії акта проведення інспектування очищеної/розмінованої території та/або копії сертифіката про передачу відповідальності щодо очищеної території, або копії гарантійного листа на вивільнену за результатами нетехнічного обстеження територію)	Не відповідає	Станом на 01.01.2025 оператори протимінної діяльності розмінували 21,0 тис. га з 52,5 тис. га територій (які містять землі сільськогосподарського призначення), ідентифікованих як такі, що містять ділянки із підтвердженою або ймовірною наявністю вибухонебезпечних предметів (ІЗТ/ЗТ). Це становить 40 відс. від усієї визначеної площі. Інспектування проведено на 7,7 тис. га (36,7 відс. розмінованої площі), а сертифікати про передачу очищених територій видано на 5,3 тис. га — це 25 відс. від розмінованої та 10 відс. від усієї ідентифікованої площі ІЗТ/ЗТ

⁴² Відповідно до критеріїв пріоритетності, визначених в Планах розмінування земель, економічна доцільність очищення території залежить від виду культур, які заплановано засіяти, та поділяється на категорії:

I категорія — багаторічні насадження, парники, оранжереї, теплиці, рілля із запланованим посівом овочевих та баштаних культур;

II категорія — рілля із запланованим посівом зернових, зернобобових та технічних культур, кормів для тварин, а також сіножаття та пасовища;

III категорія — перелоги, несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі під об'єктами виробництва біометану, які є складовими комплексів з виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

У разі неготовності суб'єкта господарювання до проведення весняних посівних робіт, визначені сільськогосподарські території відносяться до III категорії.

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
Наскільки результативно та відповідно до встановлених правил використані кошти на виконання заходів із гуманітарного розмінування				
2.1. Наскільки відповідно до встановлених правил використані кошти на компенсацію витрат за розмінування земель сільськогосподарського призначення				
2.1.1	Чи дотримано Порядку компенсації витрат: а) у період з 24.02.2022 по 15.04.2024; б) у період з 15.04.2024	Кошти використано відповідно до Порядку компенсації витрат. Оцінка досягнення критерію здійснювалася через дотримання низки вимог Порядку компенсації витрат, зокрема: у період з 24.02.2022 по 15.04.2024 щодо наявності: — заявки на отримання компенсації, поданої за встановленою формою (з додатками) до 15 листопада 2024 року; — рішення Комісії з розгляду питань, пов'язаних з наданням компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, при Мінекономіки; — підтвердження від ЦПМД інформації про здійснені заходи з гуманітарного розмінування на земельних ділянках заявників; — листа-повідомлення ЦГР про результати розгляду заявки товаровиробника щодо прийняття такої заявки або про відхилення;	Відповідає	Відхилень щодо наявності заявок та документів до них, рішень комісії, інформації від ЦПМД, листів-повідомлень ЦГР не встановлено. Водночас через неврегульованість механізму надання компенсації, ЦПМД не підтверджена інформація про проведені заходи з гуманітарного розмінування на земельних ділянках сільськогосподарського призначення за всіма 11 заявками, поданими аграріями. Як наслідок, всі заявки відхилено ЦГР

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
		у період з 15.04.2024 щодо: — підтвердження факту забрудненості/імовірності забрудненості ВВП земельних ділянок сільськогосподарського призначення ЦПМД (пункт 4 Порядку); — дотримання законодавства про закупівлі (пункт 10 Порядку); — наявності підстав для компенсації, зокрема: підтвердження факту надання послуг із розмінування земельних ділянок та передачі відповідальності щодо очищеної території (пункт 7 Порядку); — повернення коштів, якщо фактична вартість наданих послуг нижча, ніж зазначена в договорі (пункт 16 Порядку); — дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку відкриття та закриття рахунків, реєстрації, обліку бюджетних зобов'язань в органах Казначейства та проведення операцій, пов'язаних із використанням бюджетних коштів (пункт 20 Порядку); — подання щокварталу до 20 числа наступного місяця Мінфіну та Мінекономіки інформації про використання бюджетних коштів за формою згідно з додатком 3 (пункт 19 Порядку); — дотримання порядку складення та подання фінансової та бюджетної звітності про використання бюджетних коштів, звіту про виконання паспорта бюджетної програми, а також контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів (пункт 21 Порядку)	Частково відповідає	За результатами проведення контрольно-аналітичних процедур встановлено, що із 195 заявників відповідали визначеним вимогам Порядку (пункти 4 та 6 Порядку) лише 51, за заявами яких надалі проведені процедури закупівлі. Також за 26 договорами вимоги щодо наявності підстав компенсації витрат дотримані (пункт 7 Порядку), а за 3 — відповідно до пункту 16 Порядку повернені кошти. ЦГР не визначив у тендерній документації повного опису усіх необхідних характеристик робіт⁴³, а також не дотримав вимоги абзацу другого пункту 10 Порядку. Факти виконання послуг не відображені в бухгалтерському обліку, подана ними інформація щодо використання бюджетних коштів (щоквартально до Мінфіну та Мінекономіки) містила викривлені дані в частині площі розмінованих земель сільськогосподарського призначення (гектарів), що є порушенням бюджетного законодавства⁴⁴, а також недотриманням Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання⁴⁵ та пункту 21 Порядку компенсації витрат. Порушень пункту 20 Порядку компенсації витрат у частині ведення бухгалтерського обліку не встановлено. Водночас визначений Порядком компенсацій витрат механізм створює ризики втрати достовірності обліку проведених операцій

⁴³ Закон України «Про публічні закупівлі» (частина перша статті 23).

⁴⁴ Пункт 36 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України.

⁴⁵ Пункту 7 розділу III Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368.

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
2.1.2	Якою мірою аграріїв забезпечено компенсацією витрат вартості розмінування земельних ділянок	Уряд виділив щонайменше 75 млн євро (в гривневому екв.) на кошти, які виплачуються виробникам сільськогосподарської продукції для покриття витрат на розмінування	Не відповідає	Індикатор Плану для Ukraine Facility 2024–2027 «Інвестиція 1. Інвестиції в розмінування» у 2024 році виконаний на 13,3 відс., у 2025 році передбачені кошти у розмірі 9,2 відс. потреби, що свідчить про нереалістичність виконання індикатора у встановлений термін
		Компенсацію витрат надано за розмінування 26,9 тис. га земельних ділянок сільськогосподарського призначення (розміновано по 15.04.2024)	Не відповідає	Заявки 11 аграріїв (загальна кількість поданих до комісії заявок) не задоволені. Показник щодо розмінованої площі, задекларований у паспорті, не виконаний
		270 сільськогосподарських товаровиробників отримали компенсацію витрат за розмінування земель сільськогосподарського призначення (розміновано по 15.04.2024)	Не відповідає	Заявки 11 аграріїв (загальна кількість поданих до комісії заявок) не задоволені. Показник щодо кількості с/г товаровиробників, які отримали компенсацію, задекларований у паспорті, не виконаний
		400 сільськогосподарських товаровиробників отримали компенсацію витрат за розмінування земель сільськогосподарського призначення (розміновано з 15.04.2024)	Не відповідає	Кошти державного бюджету перераховано на ескроу-рахунки лише 23 с/г товаровиробників, що становить 5,8 відс. обсягів запланованих паспортом
		Компенсацію витрат надано за розмінування 40 тис. га земельних ділянок сільськогосподарського призначення (розміновано з 15.04.2024)	Не відповідає	Фактично у 2024 році не здійснено розмінування земель. Загальна площа, на яку здійснено перерахування коштів як суми компенсації вартості послуг з розмінування відповідно до укладених договорів витрат, становить лише 23,8 % визначеного показника
2.1.3	Якою мірою компенсація витрат сприяла розмінуванню земель та відновленню сільськогосподарського виробництва на них	13,1% площ земель сільськогосподарського призначення від загальної площі забруднених земель розміновано; 100 % площі розмінованих земель задіяно до обробітку з метою забезпечення сільськогосподарського виробництва	Не відповідає Не відповідає	Розмінування земель сільськогосподарського призначення за договорами, укладеними в межах виконання бюджетної програми компенсації витрат за гуманітарне розмінування, у 2024 році не здійснено. Визначені показники не виконано. Водночас із розмінованих у 2025 році 2552,7523 га земель обробляються 582,6333 га (це лише за 5-ма договорами за результатами проведеного опитування засобами зв'язку)

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
2.2. Наскільки відповідно до встановлених правил використано кошти на придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій				
2.2.1	Чи дотримано Порядку використання коштів «UNITED24» 2.2. Наскільки відповідно до встановлених правил використані кошти на придбання машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій	ДСНС та ДССТ кошти використані відповідно до Порядку використання коштів «UNITED24». Оцінка досягнення критерію здійснювалася через дотримання низки вимог Порядку використання коштів «UNITED24», зокрема щодо: — критеріїв одержувачів; — напрямів, на які виділяються кошти; — наявності пропозицій та обґрунтувань; — здійснення процедур закупівлі та звітування. ДСНС закуплено піротехнічну машину важкого типу; ДСНС закуплено три броньовані піротехнічні машини легкого типу для перевезення ВВП та два сидельні тягачі для транспортування машин механізованого розмінування (6 × 4); ДССТ доукомплектовано технічними засобами сформовані піротехнічні підрозділи; ДССТ закуплено 400 штук захисних забрал сапера гуманітарного розмінування, 400 штук захисних фартухів сапера гуманітарного розмінування; ДССТ частково профінансовано закупівлю однієї машини дистанційного механізованого розмінування важкого типу (аналог MV-10)	Частково відповідає Відповідає Відповідає Відповідає Відповідає Відповідає	Кошти загалом використані відповідно до Порядку використання коштів «UNITED24». Проте пропозиції щодо фінансування заходів із гуманітарного розмінування у 2023–2024 роках, надані ДССТ до Мінекономіки, не містили обґрунтувань, передбачених порядком використання коштів, зазначено лише про необхідність доукомплектування технічними засобами сформованих підрозділів розмінування, а також лише двічі прозвітовано щодо використання коштів, а не щотижнево, як визначено порядком використання коштів. ДССТ та ДСНС всі визначені засоби та ТМЦ придбано

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
2.2.2	Чи дотримано вимоги Порядків використання коштів Грантових угод	ДСНС кошти використано відповідно до Порядків використання коштів Грантових угод. Оцінка досягнення критерію здійснювалася через дотримання низки вимог Порядку використання коштів Грантових угод, зокрема: використання бюджетних коштів здійснюється з дотриманням умов та вимог грантових угод, банківських угод між Мінінфраструктури та MUFG Bank, Ltd, а також агентських угод між виконавчими агентствами та закупівельними організаціями (порядок використання коштів прийнято після підписання грантових угод та агентських угод), серед яких визначені такі: 1) виконавчій агенції підписати агентську угоду з агентом, якого було обрано і повідомлено про це з боку JICA; 2) поінформувати Мінінфраструктури щодо підписання агентської угоди; 3) видати дозвіл на загальну вибірку для перерахування коштів гранту з рахунка одержувача (Мінінфраструктури) на закупівельний рахунок агента для подальшого здійснення закупівель; кошти спрямовуються за новою бюджетною програмою; відображення одержувачами коштів гранту використання бюджетних коштів у бухгалтерському обліку, фінансовій і бюджетній звітності здійснюється на підставі інформації про фактичний стан використання бюджетних коштів. Одержувачі коштів гранту подають таку інформацію за формою згідно з додатком 1 головному розпоряднику бюджетних коштів, відповідним виконавчим агентствам і в копії Мінінфраструктури та Мінфіну протягом п'яти робочих днів з дати здійснення оплати та/або отримання повідомлення від MUFG Bank, Ltd про перерахування коштів за відповідним рахунком/платіжним сертифікатом/актом виконаних робіт за рахунок бюджетних коштів; одержувачі коштів гранту звітують до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом, за формою згідно з додатком 3 перед Мінінфраструктури про виконання плану заходів для виконання Програми в рамках грантових угод. Передано до ДСНС у 2023–2024 році спеціальну техніку та обладнання для проведення робіт із розмінування	Відповідає частково Відповідає частково	ДСНС як виконавчою агенцією (JICS) укладено агентські угоди, про що поінформовано Мінінфраструктури (Мінрозвитку), надано дозвіл на загальну вибірку для перерахування коштів гранту та прозвітовано перед Мінінфраструктури (Мінрозвитку). МВС як головним розпорядником коштів затверджено паспорт бюджетної програми за КПКВК 1006160 «Реалізація Програми екстреного відновлення на придбання обладнання та конструкцій для гуманітарного розмінування». Викривлено дані паспорта та бюджетної звітності за КПКВК 1006160 у 2023 році на суму 1133 396,2 тис. грн в частині невідображення в складі доходів та видатків державного бюджету повної суми гранту та, як наслідок, завищено у 2024 році показники бюджетної звітності за КПКВК 1006280 «Забезпечення діяльності сил цивільного захисту» (бюджетна програма, за якою здійснюється фінансування утримання ДСНС) на суму 587 420,2 тис. гривень. ДСНС надано МВС та Мінрозвитку недостовірну інформацію про фактичний стан використання коштів грантів. Фактичний обсяг постачання ДСНС у 2023–2024 році спеціальної техніки та обладнання для проведення робіт із розмінування становив лише 35 відсотків

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / Не відповідає / Частково відповідає	Коментарі
2.2.3	Якою мірою придбані машини, технічні засоби, обладнання і конструкції задіяні у процесі гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення	Усі придбані машини, технічні засоби, обладнання і конструкції задіяні у процесі гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення	Не відповідає	8 із 18 машин для розмінування різних типів (BM307-V16/V24/V35, D85MS-15) станом на 28.05.2025 не залучались до виконання робіт з очищення території, що не сприяє пришвидшенню процесу розмінування земель. Задіяння у процесі гуманітарного розмінування саме земель сільськогосподарського призначення усіх придбаних машин, технічних засобів, обладнання і конструкцій достовірно підтвердити неможливо, оскільки за інформацією ДССТ та ДСНС окремого обліку щодо такого використання не здійснюється

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Скорочення	Повна назва	Визначення
«UNITED24»	Спеціальний рахунок відкритий у Національному банку України «UNITED24» для збору коштів на заходи з гуманітарного розмінування	
IMAS	Міжнародні стандарти протимінної діяльності	Набір добровільних стандартів, розроблених та опублікованих Групою з протимінної діяльності Організації Об'єднаних Націй (UNMAS), які встановлюють найвищі стандарти для протимінної діяльності та охоплюють всі аспекти протимінної діяльності, включаючи безпеку, ефективність, якість та ефективне управління ресурсами, що використовуються в цій сфері
IMSMA	The Information Management System for Mine Action	Програмне забезпечення, розроблене для підтримки потреб спільноти протимінної діяльності щодо підтримки прийняття рішень, моніторингу та звітності
JICS	Японська система міжнародного співробітництва	Закупівельна організація, що здійснює закупівлі в межах виконання грантових угод
Вивільнення території (land release)	Процес застосування всіх доцільних зусиль для виявлення, ідентифікації та усунення наявності або підозри наявності вибухонебезпечних предметів за допомогою нетехнічного обстеження, технічного обстеження та/або очищення (ДСТУ 8820-1:2023)	
ВНП	Вибухонебезпечні предмети	Вибухові матеріали промислового призначення та саморобного виготовлення, боєприпаси, що містять вибухові речовини, а також біологічні та хімічні речовини: бомби і боєголовки; керовані і балістичні ракети; артилерійські, мінометні, ракетні боєприпаси і боєприпаси до стрілецької зброї; усі міни, торпеди і глибинні бомби; піротехнічні вироби військового та спеціального призначення; касетні бомби і касети; електричні вибухові пристрої; саморобні вибухові пристрої та інші предмети, що є вибухонебезпечними за своєю природою
Грантові угоди JICA	Грантові угоди № 2260670, № 2260870, № 2360800, укладені з метою реалізації грантової допомоги Японії за Програмою екстреного відновлення між Урядом України та Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA)	
Гуманітарне розмінування	Комплекс планових заходів, що проводяться з метою ліквідації небезпеки, пов'язаної з мінами і вибухонебезпечними предметами, та включають нетехнічне та технічне обстеження, маркування і складання карт території, очищення забрудненої території, підготовку документації після розмінування, надання інформації щодо протимінної діяльності та передачу очищеної території (Закон України № 2642 від 06 грудня 2028 року «Про протимінну діяльність в Україні» (в редакції до 10 грудня 2020 року))	
ДАР	Державний аграрний реєстр	Інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, інтегрування, зберігання, захист, облік, відображення, оброблення, конфіденційність реєстрових даних, надання та використання реєстрової інформації, надання адміністративних та інших публічних послуг суб'єктам, електронний обмін даними у сферах забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики, державної політики у сферах сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	
ДССТ	Державна спеціальна служба транспорту	
ДСТУ 8820-3:2024	ДСТУ 8820-3:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією»	
Закон № 2642	Закон України від 06 грудня 2018 року № 2642-VIII «Про протимінну діяльність в Україні»	
Закон № 3050-IX	Закон України від 11.04.2023 № 3050-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно»	
ЗТ	Забруднена територія	Будь-яка територія (акваторія), що містить вибухонебезпечні предмети
ІЗТ	Імовірно забруднена територія	Територія (акваторія), щодо якої є обґрунтована підозра в забрудненні вибухонебезпечними предметами на підставі непрямих доказів їх наявності
КМУ	Кабінет Міністрів України	

Скорочення	Повна назва	Визначення
МВС	Міністерство внутрішніх справ України	
Мінагрополітики	Міністерство аграрної політики та продовольства України	
Мінекономіки	Міністерство економіки України	
Міноборони	Міністерство оборони України	
Мінрозвитку	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	
МРГ	Міжвідомча робоча група з питань гуманітарного розмінування	Консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, основним завданням якого є сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з питань, що належать до її компетенції; підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у відповідній сфері; визначення шляхів, механізму та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у відповідній сфері; підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань
НОПМД	Національний орган з питань протимінної діяльності	Міжвідомчий допоміжний орган, який діє за колегіальним принципом під головуванням Міністра оборони, утворюється з метою координації діяльності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій незалежно від форми власності (крім тих, що належать до сфери управління міністерств та інших центральних органів виконавчої влади), що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності
НТО	Нетехнічне обстеження	Збирання та аналіз даних без використання оперативних технічних заходів щодо наявності, типу, розподілу та навколишніх умов забруднення вибухонебезпечними предметами, спрямованих на більш точне визначення місць, де наявні забруднення вибухонебезпечними предметами, а де їх немає — для сприяння пріоритетизації вивільнення земель та забезпечення прийняття рішень через надання доказів (згідно із ДСТУ:8820)
ОВА	Обласні державні (військові) адміністрації	
ОПД	Оператори протимінної діяльності	Уповноважені підрозділи центральних органів виконавчої влади, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, у тому числі міжнародні та іноземні, що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності
Оперативне реагування на виявлення ВНП	Першочергове залучення інженерних підрозділів Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України, піротехнічних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій та підрозділів вибухотехнічної служби Національної поліції України для ідентифікації, вилучення, транспортування і знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів (спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України від 21.12.2022 № 833/443 «Про затвердження Порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під час їх виконання»)	
Очищення територій розмінуванням	Виявлення, знешкодження та/або знищення вибухонебезпечних предметів на вказану глибину (ДСТУ 8820-1:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією»)	
Первинне НТО	Первинне нетехнічне обстеження	Відповідно до ДСТУ 8820-3:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією» проводиться на рівні мінімальної адміністративно-територіальної одиниці (територіальної громади або її частини із чітко визначеним географічним периметром) та має на меті ідентифікацію імовірно забруднених / забруднених територій із фіксацією визначених критеріїв. Після проведення НТО на рівні мінімальної адміністративно-територіальної одиниці — територіальної громади (у частині територіальної громади з чітко визначеним географічним периметром), оператор протимінної діяльності надає до Центру протимінної діяльності (Центру гуманітарного розмінування) звіт про завершення НТО. Разом зі звітом оператор протимінної діяльності надає інформацію про загальну площу громади (у межах території з чітко визначеним географічним периметром), загальну площу ідентифікованих імовірно забруднених / забруднених територій та різницю цих значень. Різницю зазначених значень вважають площею територій громади (у межах території з чітко визначеним географічним периметром), що не містить доказів наявності забруднення вибухонебезпечними предметами. Після верифікації звітів Центр протимінної діяльності (Центр гуманітарного розмінування) інформує секретаріат та відповідну обласну військову адміністрацію про завершення первинного нетехнічного обстеження

Скорочення	Повна назва	Визначення
План заходів із гуманітарного розмінування на 2023 рік	План виконання заходів із гуманітарного розмінування деокупованих територій України на 2023 рік, затверджений Міністром оборони України, головою Національного органу протимінної діяльності 30.01.2023	
План заходів із гуманітарного розмінування на 2024 рік	План виконання заходів із гуманітарного розмінування деокупованих територій України на 2024 рік, схвалений на засіданні Національного органу протимінної діяльності 22.12.2023	
План заходів із розмінування с/г земель на 2023 рік	План заходів із розмінування (гуманітарного розмінування) земель сільськогосподарського призначення, схвалений на засіданні Національного органу протимінної діяльності 20.03.2023	
План заходів із розмінування с/г земель на 2024 рік	План виконання заходів з обстеження та очищення від вибухонебезпечних предметів земель сільськогосподарського призначення, схвалений на засіданні Національного органу протимінної діяльності 22.12.2023	
Плани з розмінування земель	План заходів із розмінування (гуманітарного розмінування) земель сільськогосподарського призначення (схвалений на засіданні Національного органу з питань протимінної діяльності 20 березня 2023 року); План виконання заходів із гуманітарного розмінування деокупованих територій України на 2023 рік (затверджений Міністром оборони України, головою Національного органу з питань протимінної діяльності 30 січня 2023 року); План виконання заходів з обстеження та очищення від вибухонебезпечних предметів земель сільськогосподарського призначення (схвалений на засіданні Національного органу з питань протимінної діяльності 23 грудня 2023 року); План виконання заходів із гуманітарного розмінування деокупованих територій України на 2024 рік (схвалений на засіданні Національного органу з питань протимінної діяльності 22 грудня 2023 року)	
ПМД	Протимінна діяльність	Заходи, що проводяться з метою забезпечення національної безпеки та спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя та діяльність населення. Основні складові: • інформування про безпеку та навчання з попередження ризиків; • гуманітарне розмінування; • допомога постраждалим та реабілітація; • знищення непридатних боєприпасів; • просвітницька діяльність щодо заборони протипіхотних мін
Повторне НТО	Повторне нетехнічне обстеження	Заходи нетехнічного обстеження, що проводять у разі отримання оновленої інформації про небезпеки, пов'язані з вибухонебезпечними предметами, або про відсутність таких небезпек на раніше ідентифікованій ділянці території. Повторне нетехнічне обстеження проводить оператор протимінної діяльності за погодженням із Центром протимінної діяльності (Центром гуманітарного розмінування) з метою виключення раніше ідентифікованих імовірно забруднених територій / забруднених територій без виконання процесів технічного обстеження, очищення за результатами отримання оновленої аналітичної чи технічної інформації (у тому числі з використанням безпілотних систем) про наявність доказів (прямих та непрямих) щодо відсутності вибухонебезпечних предметів відповідно до ДСТУ 8820-3:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією». За наявності доказів (прямих та непрямих) щодо відсутності забруднення за результатами повторного нетехнічного обстеження, оператор протимінної діяльності складає звіт про завершення робіт, в якому визначає критерії виключення територій, та надає його до Центру протимінної діяльності (Центру гуманітарного розмінування). Звіт надають в електронному вигляді через систему управління інформацією протимінної діяльності та дублюють у паперовому вигляді з підписом керівників оператора протимінної діяльності, що відповідають за проведення нетехнічного обстеження. Після проходження контролю якості інформації (верифікації даних, включаючи геодані та валідацію прийнятих на підставі цих даних висновків) Центр протимінної діяльності (Центр гуманітарного розмінування) видає гарантійний лист на виключену територію / земельну ділянку, переводить її у статус «виключена за результатами проведення нетехнічного обстеження». Оператор протимінної діяльності інформує місцеві органи влади про завершення заходів на імовірно забруднених / забруднених територіях, про продовження здійснення ним моніторингу за цими територіями та здійснює моніторинг ризиків під контролем Центру протимінної діяльності протягом двох років (при цьому в разі використання такої території, як землі сільськогосподарського призначення, цей строк повинен охоплювати щонайменше два періоди оброблення землі при засіванні та збиранні урожаю), якщо землю не використовують — протягом трьох років

Скорочення	Повна назва	Визначення
Порядки використання коштів Грантових угод	Порядок використання коштів, наданих згідно із грантовими угодами між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України від 09 березня 2023 р. та від 14 квітня 2023 р., для реалізації Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 року № 1021. Порядок використання коштів, які надходять відповідно до Грантової угоди для Програми екстреного відновлення (Фаза 3) між Японським агентством міжнародного співробітництва та Урядом України від 19 лютого 2024 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2024 року № 1133	
Порядок використання коштів «UNITED24»	Порядок використання коштів з рахунка Міністерства економіки для фінансування заходів гуманітарного розмінування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 року № 760	
Порядок компенсації витрат	Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 року № 284	
Постанова № 1021	Постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 року № 1021 «Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до грантових угод між Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) та Урядом України на реалізацію Програми екстреного відновлення (першої та другої фаз)»	
Постанова № 1133	Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2024 року № 1133 «Про спрямування за спеціальним фондом державного бюджету коштів, які надходять відповідно до Грантової угоди для Програми екстреного відновлення (Фаза 3) між Японським агентством міжнародного співробітництва та Урядом України від 19 лютого 2024 р., та внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 р. № 1021 і від 27 жовтня 2023 р. № 1122»	
Розблокування територій (land release)	Процес застосування всіх необхідних заходів для ідентифікації, визначення та скасування підозри щодо наявності мін і вибухонебезпечних залишків війни проведенням нетехнічного обстеження, технічного обстеження та розмінування (ДСТУ 8820:2023)	
Розмінування	Діяльність уповноважених підрозділів центральних органів виконавчої влади та операторів протимінної діяльності, що проводиться з метою ліквідації небезпек, пов'язаних з вибухонебезпечними предметами, і може мати гуманітарний, військовий чи оперативний характер	
Розмінування (гуманітарне розмінування)	Комплекс заходів, які проводяться операторами протимінної діяльності з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне та технічне обстеження території, складання карт, виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, надання громадам інформації щодо протимінної діяльності та передачі очищеної території	
с/г	Сільськогосподарський	
Сільсько-господарські землі, землі, с/г землі	Землі сільськогосподарського призначення	
СУЯ	Система управління якістю у сфері протимінної діяльності	
ТО	Технічне обстеження — збирання та аналіз даних із використанням технічних засобів про наявність, тип, розподіл та оточення місць забруднення вибухонебезпечними предметами для кращого визначення наявності або відсутності забруднення вибухонебезпечними предметами, підтримання визначення пріоритетності вивільнення земель і процесів прийняття рішень за допомогою надання доказів	
УІПМД	Управління інформацією у сфері протимінної діяльності — надання підтримки та сприяння суб'єктам протимінної діяльності у прийнятті рішень, поданні звітної документації та питаннях обробки інформації	
ЦГР	Центр гуманітарного розмінування	
ЦПМД	Центр протимінної діяльності	

